

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

Magisterské prezenční studium

2012 – 2014

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Martina Černotová

Etický kodex České televize

Praha 2014

Vedoucí diplomové práce:

ThDr. et PhDr. Radek Mezuláník Ph.D.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

Magister Full-Time Studies

2012 – 2014

DIPLOMA THESIS

Martina Černotová

The Czech Television Code of Ethics

Prague 2014

The Diploma Thesis Work Supervisor:

ThDr. et PhDr. Radek Mezuláník Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Kladně dne

Martina Černotová

.....

Poděkování

Děkuji vedoucímu práce ThDr. et PhDr. Radku Mezuláníkovi za cenné rady, podporu a čas, který mi věnoval na svých konzultacích. Velký dík patří také respondentům, zejména pak Daniele Drtinové za ochotu odpovídat na velké množství dotazů a profesoru Janu Sokolovi za příjemný a podnětný rozhovor.

Anotace

Tato diplomová práce se zabývá etickými pravidly, metody jejich implementace a způsobem kontroly jejich dodržování v České televizi, zejména pak Etickým kodexem České televize. Diplomová práce obsahuje vymezení základních pojmů jako je etika, mediální etika a popis jednotlivých dokumentů a mechanismů fungujících v České televizi v současnosti. Po popisu krizových událostí z přelomu let 2013 a 2014 následuje praktická část, kterou tvoří hloubkové rozhovory s osobnostmi filosofie a médií. Cílem rozhovorů je zhodnotit řešení této krize a odpovědět na otázku, zda je potřeba provést změny etických pravidel uplatňovaných v České televizi.

Klíčové pojmy

Česká televize, Etický kodex České televize, etika, krize, mediální etika, mediální legislativa, veřejná služba

Annotation

This diploma thesis deals with ethical standards, methods of implementation and monitoring of their compliance in the Czech Television, in particular the Code of Ethics Czech Television. The thesis contains definitions of basic concepts as ethics, media ethics and description of particular documents and mechanisms which work in the Czech Television nowadays. There's a part which is describing critical events which have occurred in late 2013 and early 2014 followed by practical part made of depth interviews with important personalities of philosophy and media. The aim of this thesis is to explore the solution of the crisis and to answer the question if it's necessary to change ethical standards of the Czech Television.

Key words

The Czech Television, The Czech Television Code of Ethics, Crisis, Ethics, Media Ethics, Media law, Public service

Obsah

ÚVOD	9
1. Vlivy a účinky médií	11
1.1 Média jako sociální instituce	11
1.2 Důvěra v média.....	12
1.3 Svoboda a zprostředkovaná moc	13
1.4 Odpovědnost médií.....	14
2. Etika	16
2.1 Rozlišení morálky a etiky	16
2.2 Volba mezi lepším a horším	17
2.3 Starý obor, současný zájem	18
3. Mediální etika	19
3.1 Etické zásady v mezinárodních dokumentech	20
3.2 Etické kodexy	21
4. Česká televize – médium veřejné služby	23
4.1 Evropský kontext	24
4.2 Veřejný zájem	25
4.3 Transformace v roce 1989	26
4.3.1 Mediální legislativa	26
4.3.2 Ideály a skutečnost.....	28
4.3.3 Konkurenční boj.....	29
5. Etika v české televizi	30
5.1 Statut České televize	30
5.2 Etický kodex.....	31
5.2.1 Jediná aktualizace	32
5.2.2 Platný kodex.....	33
5.3 Etický panel	36
5.4 Rada České televize	37
6. (Ne)dodržování etických pravidel	39
6.1 Krize ČT 2013/2014	39
6.1.1 Drtinová, Kvapilová, Bazalová.....	39
6.1.2 Protěžování Miloše Zemana	42
6.1.3 Respondenti ve zpravodajství	43
6.1.4 Spolupráce s Mattoni	46
6.1.5 Řešení krize.....	48
7. Srovnání s BBC	51
7.1 Produkční směrnice BBC	52
8. Praktická část – hloubkové rozhovory	54
8.1 Jan Sokol.....	54
8.2 Daniela Drtinová	58

8.3	PAVLÍNA KVAPILOVÁ	63
8.4	KAREL HVÍŽDALA.....	67
8.5	MILAN ŠMÍD	70
ZÁVĚR.....		75
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY		77
SEZNAM PŘÍLOH		81

ÚVOD

Diplomová práce s názvem Etický kodex České televize pojednává nejen o dokumentu formulujícím etické zásady poskytovatele veřejnoprávního televizního vysílání, ale i o mechanismech, které slouží k řešení potenciálního porušení těchto norem. Teoretická část práce, v níž byla použita metoda deskriptivního výzkumu, se soustřeďuje na výrazné události tohoto charakteru, které byly probírány ve společnosti i v médiích za poslední půlrok. K tomu však byla nutná předchozí definice základních pojmů jako je etika, mediální etika (a její následné aplikování do praxe České televize) a bylo potřeba popsat přerod České televize z šířitele propagandistických hesel v médium, jehož hlavním úkolem je sloužit veřejnosti.

Vzhledem k dění v České televizi na přelomu let 2013 a 2014, jež je označováno jako krizové, jde o aktuální téma. V návaznosti na tyto události se rozšířila debata o samotném smyslu veřejnoprávnosti, ale také potřebě změny Etického kodexu nebo dokonce české mediální legislativy. Cílem práce je kromě popisu současné krize také zjistit, zda je tato změna opravdu žádoucí a jak by případně měla vypadat.

Etická témata navíc budou vždy aktuální. Etika není axiomatickou vědou, ale filosofickou disciplínou, která je ze své podstaty předmětem neustálých diskusí, prochází nepřetržitým vývojem. S novými technologickými vynálezy se rozšiřují nejen lidské možnosti, ale také poptávka po pravidlech a „návodech“, jak se s novinkami vypořádat. Společně se silným vlivem, kterým média disponují, je právě toto faktorem, proč si společnost žádá přiměřenou regulaci médií, obzvláště těch, která ze zákona mají sloužit veřejnému zájmu.

Praktická část, při jejíž vypracování bylo použito metody hloubkových rozhovorů, rozebírá více do detailu sporné situace, k nimž v poslední době došlo a snaží se dobrat závěru, zda probíhalo řešení takových situací správně a zda došlo k žádoucímu výsledku. Hloubkové rozhovory s vybranými osobnostmi měly také pomoci odpovědět na otázku, zda je nutná aktualizace Etického kodexu (ke které se Česká televize přímo

v tomto dokumentu zavazuje), nebo zda by mělo dojít i k jiným souvisejícím změnám – změně mechanismu řešení krizových situací, proměně způsobu volby do Rady České televize, zavedení nového dozorčího, poradního či jiného orgánu. V neposlední řadě respondenti z různých úhlů pohledu komentovali podnět „24“ zaslaný Radě České televize redaktory zpravodajství.

Jako respondenty si autorka vybrala filosofa Jana Sokola zabývajícího se etikou obecně, Danielu Drtinovou a Pavlínou Kvapilovou, dnes již bývalé výrazné tváře České televize a Milana Šmída a Karla Hvižd'alu, výrazné osobnosti české mediální scény. Rozhovory probíhaly vzhledem k časovým možnostem jednotlivých osobností nejen osobně, ale i formou elektronické komunikace nebo byly odpovědi vybírány z veřejného vystoupení na diskusích týkajících se současné situace v České televizi. Sběr odpovědí respondentů v některých případech komplikoval zákaz vyjadřování k problematickému dění uvnitř instituce ze strany generálního ředitele Petra Dvořáka, někteří ze zaměstnanců odmítli poskytnout vyjádření určené ke zveřejnění v této diplomové práci.

1. Vlivy a účinky médií

Není snadné specifikovat, jaký dopad mají mediální obsahy na společnost nebo jednotlivého příjemce. Rozmach elektronických médií s sebou přinesl mnoho teoretiků, kteří se těmito vlivy zabývají a snaží se je popsat. „*Média jsou všeprostupující a jsou všude kolem nás jako počasí. A jako počasí je i vlivy médií těžké předvídat, jelikož těchto vlivů je velký počet a jejich vzájemné vztahy velmi složité,*“¹ přirovnal vliv médií k počasí americký teoretik W. James Potter specializující se na mediální gramotnost a násilí v médiích.

To, že k nějakému působení dochází, dokazuje kromě zájmu odborné i neodborné veřejnosti i úsilí o přiměřenou regulaci, snahy politiků a lobbistů o proniknutí do médií a ovlivňování široké veřejnosti jejich prostřednictvím (někdy naopak o to, aby pro jejich zájmy nevhodná informace naopak šířena mediálními prostředky nebyla), velké investice podnikatelských subjektů do reklam atd. V neposlední řadě o uznání jisté míry vlivu svědčí i označení, která si média v průběhu času vysloužila – hlídací pes demokracie, sedmá velmoc nebo čtvrtý pilíř demokracie.

Představy o účincích médií se mění spolu se společenským klimatem. Avšak zda se mění představy teoretiků o médiích, nebo samotná míra mediálního vlivu, zůstává nezodpovězenou otázkou.

1.1 Média jako sociální instituce

Je jisté, že média již nejsou jen prostředky, za jejichž pomoci si lidé předávají informace. Postupem času se z nich staly sociální instituce ovlivňující oblasti politiky, kultury a života společnosti vůbec a jsou více začleněny do života společnosti i jednotlivců. Média již nejsou jen subjekty informujícími o realitě, jsou její trvalou součástí.²

¹ JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Masová média*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-466-3. str. 322

² JIRÁK, Jan, *Masová média a česká společnost*, in *10 let v českých médiích*. Vyd. 1. Praha: Portál pro Newton Information Technology, 2005. ISBN 80-7178-925-9.

Zapojení těchto institucí do společnosti jde ale ještě dál. Nejen, že jsou její součástí, dokonce v ní samy operují a spoluvytvářejí ji. Nabízí nepřehledné množství zpráv, z nichž si jejich uživatelé vybírají a jejich prostřednictvím utváří představy o světě. Jak uvádí Ivan Mucha: „...je třeba brát do úvahy jejich univerzální význam v konstituci obrazu světa a s ním spojeným požadavkům jaké postoje k němu zaujmout, jak se v něm chovat, co si myslet, co chtít, co prosazovat a čemu se vyhnout, co ponechat stranou pozornosti, čeho si nevšímat.“³

Lidé si za pomoci médií v současné době tvoří představy o světě mimo své nejbližší okolí. Marshall McLuhan už v podtitulu své knihy *Jak rozumět médiím* označil média jako „extenzi člověka“, neboli prodloužení lidských možností k poznávání světa.⁴ Na základě informací, které prostřednictvím médií proudí, si člověk posouvá horizont, rozšiřuje území poznané prostřednictvím mediálních obsahů. Zprostředkovaně získává zkušenosti a podrobné informace o jevech, o kterých neměl před rozšířením masových médií tušení. S technickým pokrokem také narůstá rychlost, kterou se k recipientovi informace dostane.

1.2 Důvěra v média

Jedním z faktorů, jež určuje, jak velký vliv na publikum média budou mít, je míra důvěry recipientů. Právě tato hodnota je ale v České republice na svém historickém minimu. Podle studie Eldeman Trust Barometer, jež se zabývá důvěryhodností osob a institucí, jsou Češi ve vztahu k mediálním institucím druzí nejméně důvěřiví. Nižší důvěru veřejnosti mají jen slovenská média. Tato studie se zaměřovala na tzv. informovanou veřejnost, zejména na osoby s vysokoškolským vzděláním s příjmem v horním kvartilu dané věkové kategorie.⁵

K obdobným výsledkům došel ale i průzkum pořádaný českou agenturou CVVM, jehož kritériem byl věk nad 15 let. I tyto výsledky potvrdily sestupnou tendenci důvěry

³ MUCHA, Ivan, *Filosofie a média*, in BYSTRICKÝ, Jiří, MUCHA, Ivan, *K filosofii médií*, 2007, str. 86 ISBN: 978-80-86319-23-6.

⁴ MCLUHAN, Marshall. *Jak rozumět médiím: extenze člověka*. 2., rev. vyd., V Mladé frontě 1. Praha: Mladá fronta, 2011. Strategie. ISBN 978-80-204-2409-9.16-18

⁵ <http://strategie.e15.cz/zpravy/edelman-vyzkum-duvera-v-media-v-cesku-poklesla-10192>

českých občanů v média, ačkoli trendy ve světě jsou opačné.⁶ Mladí lidé ve věku 15-19 let podle tohoto výzkumu častěji věří médiím – tisku, rádiu, televizi a internetu. Lidé starší vkládají větší důvěry v instituce jako je policie a armáda. Mezi médii si nejlépe vece rozhlas, který v důvěryhodnosti následuje internet. Ten odsunul televizi a tisk až na třetí a čtvrté místo.

1.3 Svoboda a zprostředkovaná moc

Jedním ze základních a nejstarších znaků demokratické společnosti je svoboda projevu. Právě média jsou platformou pro šíření a setkávání rozmanitých názorů, proto se v demokratických zemích dbá na dodržování zásady svobody projevu zvláště v mediální oblasti. Úroveň svobody médií se také používá jako měřítko míry demokracie v daném státě.⁷

V demokraticky řízených zemích zajišťuje svobodu projevu médií v základní míře legislativa. Aby bylo médium ale opravdu svobodné a nezávislé, nestačí jen zamezení vlivu politických stran, o což se porevoluční legislativa po zkušenostech s komunistickým totalitním režimem snažila. Je třeba zamezit i vlivům ekonomickým.

Dennis McQuail vyjmenoval požadavky, bez jejichž naplnění se svobodná komunikace prostřednictvím médií působících ve společnosti nemůže uskutečňovat. Jsou jimi:

- *absence cenzury, povolování, licencování*
- *rovné právo pro všechny občany svobodně přijímat zprávy, názory, vzdělávání a kulturu*
- *svoboda médií při získávání informací z relevantních zdrojů*
- *absence skrytého vlivu při výběru zpráv a názorů ze strany majitelů médií a zadavatelů reklamy*

⁶ Media Guru, Důvěra k médiím v Česku vytrvale klesá, dostupné z <http://www.mediaguru.cz/2013/10/duvera-k-mediim-v-cesku-vytrvale-klesa/#.UrDHBaWppYs> (12. 1. 2014)

⁷ JIRÁK, Jan, Masová média a česká společnost, in *10 let v českých médiích*. Vyd. 1. Praha: Portál pro Newton Information Technology, 2005. ISBN 80-7178-925-9.

- *aktivní a kritická redakční politika v prezentování zpráv a názorů a politika tvůrčího, inovačního nezávislého přístupu při prezentaci umění a kultury*⁸

Média sice disponují velkou svobodou, nemají ale žádnou faktickou moc. Přesto je potřeba dbát na správné dodržování zásad, ať už stanovených zákonem, nebo samoregulačními etickými kodexy. Svou editoriaální politikou média nastavují agendu a o jednotlivých událostech mohou informovat z různých úhlů, čímž ovlivňují veřejné mínění. Můžeme tedy mluvit o moci zprostředkované – média mohou vytvořit prostřednictvím společnosti, kterou do jisté míry vysílanými obsahy formují, tlak na zákonodárce, a dosáhnout tak nepřímě svého cíle.

1.4 Odpovědnost médií

Mediální obsahy všeho druhu jsou pro člověka nezanedbatelné už proto, kolik času jejich přijímání věnuje. Za časovými úseky, které lidé věnují spánku a práci se v pořadí nachází právě čas věnovaný různým typům médií. Nejvíce z tohoto času obvykle v současné době lidé věnují televizi. Důvody převahy tohoto typu médií tkví ve skutečnosti, že působí na více smyslů najednou. Televizní obsahy přijímáme jak zrakem, tak i sluchem, a proto jsou pro nás většinou snadněji zapamatovatelné a spíše zůstanou v krátkodobé paměti příjemce. Výrazné působení na příjemce zajišťuje právě složka vizuální, kterou proudí informace v největším množství a největší rychlostí, čímž je dosaženo největší efektivity komunikace. Vizuální vjemy jsou nepojmové, mohou tedy na recipienta silně citově zapůsobit, mohou působit na jeho podvědomí, nebo dokonce mohou předávat sdělení podprahově. Většinou také zrakové vnímání přispívá k zapamatování informace (neplatí vždy, každý potřebuje k uložení informace do paměti jinou formu jejího předání – vizuální typ, akustický typ, kinestetický typ).⁹

Vliv médií byl však diskutovaným tématem už dříve. Právě proto již v roce 1947 formulovala americká Komise pro svobodu tisku základní požadavky, kterým se v dané době měla řídit tištěná média. Stanovené zásady ve své podstatě přetrvaly, a tak

⁸ MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. 4., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 2009, str. 167. ISBN 978-80-7367-574-5.

⁹ MUSIL, Josef. *Úvod do sociální a masové komunikace*. Vyd. 2. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2008. ISBN 978-80-86723-44-0.

se vztahují i na později vzniklé sdělovací prostředky. Předávané zprávy mají být podle Komise pravdivé, přesné, slušné a objektivní.

Nejdiskutovanějším ze zmíněných přívlastků je poslední jmenovaný. Pojem „objektivita“ se snažilo definovat mnoho mediálních teoretiků, z nichž někteří došli k názoru, že jde o nedosažitelný ideál.¹⁰

Média by kvůli svému vlivu neměla být jen podnikatelskými subjekty, ale do jisté míry i službou veřejnosti. Měla by být institucemi, které zprostředkovávají informace, jež jedincům usnadňují orientaci ve světě, předávané informace by měly být pro společnost přínosné.¹¹

¹⁰ MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. 4., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-574-5.

¹¹ REMIŠOVÁ, Anna. *Etika médií*. 1. vyd. Bratislava: Kalligram, 2010. ISBN 978-80-8101-376-8.

2. ETIKA

Ke smysluplné diskusi o mediální etice a dále pak o etických pravidlech, jejichž dodržování vyžaduje společnost od konkrétního média a jeho zaměstnanců při přípravě mediálních obsahů, a k diskusi o etických problémech, které mohou při činnosti mediálních institucí nastat, je potřeba definovat základní pojmy. Je nutné objasnit, čím se disciplína, která dává celé jméno této kapitole, zabývá a co je jejím předmětem.

2.1 Rozlišení morálky a etiky

Morálkou označujeme normativní regulace chování, které jsou typické pro člověka. Každý jedinec si v závislosti na svém okolním prostředí vytváří své normy, principy a požadavky, kterým podřizuje své chování nejen k sobě a ostatním lidem, ale třeba také k přírodě. Při jednání obvykle člověk zohledňuje práva a zájmy lidí, se kterými žije ve stejné komunitě, obývá nějaký společný prostor, dostává se do interakce při plnění některé ze svých sociálních rolí. Nejde však o omezování svobody, dodržování vzorců chování je také ochranou před chováním ostatních, od kterých komunita vyžaduje to samé.

Etika, neboli praktická filosofie, tyto morální zásady a chování podle nich zkoumá jako společenský jev. Zabývá se lidským jednáním a rozhodováním, které následně hodnotí. Vychází ze všeobecného předporozumění, vědomí, že bychom měli jednat v souladu s morálkou, tedy nečinit špatné věci, ale spíše dobré - nejen pro nás, ale i pro ostatní. Právě morálka je předmětem zkoumání etiky. Pojmy morálka a etika nejsou synonyma, i když často bývají zaměňovány.¹²

Opakem k etice jakožto praktické filosofii je filosofie teoretická, která se hodnocení vyhýbá a může být úplně neutrální. Zabývá se tím, co je a co není, rozlišuje mezi pravdivým a nepravdivým, nikoli lepším a horším.¹³

Právě vzhledem ke svému praktickému zaměření nemůže být etika axiomatickým oborem. Pojmy, kterými se zabývá, sice musí kvůli možnosti formulace rozlišovat,

¹² REMIŠOVÁ, Anna. *Etika médií*. 1. vyd. Bratislava: Kalligram, 2010. ISBN 978-80-8101-376-8.49-52

¹³ SOKOL, Jan. *Etika a život: pokus o praktickou filosofii*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2010. ISBN 978-80-7429-063-3.

nelze je ale striktně rozdělovat a zařazovat do oddělených množin bez jediného průniku. Etika tedy není disciplínou s přesnými výsledky jako je například matematika nebo administrativa. Kanadský filosof William Sweet ve své knize *The Bases of Ethics* dokonce uvádí, že etika není oborem, jež podává důkazy. Etika navrhuje, čím se má člověk ve svém životě řídit, ale ve svém jednání v konkrétních situacích zůstává jedinec svobodný - bere sice většinou ohledy na zákony a morální pravidla, ale také jde za svým cílem. Právě to, podle čeho na své cestě volí, nazýváme etikou.

Ke studiu etiky existují čtyři základní přístupy. Deskriptivní etika se zabývá pouze popisem morálních hodnot, kterými se určitá společnost řídí, nezabývá se jejich bližším zkoumáním a hodnocením. O něco dál jde normativní etika, jež závazné morální normy hodnotí. Metaetika se zabývá jazykem, kterým se o morálních hodnotách mluví. Nejdále zachází etika aplikovaná. Její zájem se soustřeďuje na konkrétní oblasti lidské činnosti a možné etické problémy, které se v dané oblasti mohou vyskytovat. Rozhodování v těchto situacích se řídí mravními hodnotami, které dopodrobna zkoumá právě toto odvětví etiky. Mezi oblasti, kde se aplikovaná etika uplatňuje, patří i mediální produkce.¹⁴

2.2 Volba mezi lepším a horším

Rozpoznávání a výběr mezi lepším a horším není nic nepřirozeného. Jan Sokol upozorňuje na podobnosti etického hodnocení a evoluce. Genetická evoluce je založena na tom, že přežívají silnější a tudíž „lepší“ jedinci, u živočišných i rostlinných druhů zůstávají a dále se rozvíjejí ty znaky, jež usnadňují kontinuitu trvání pro toto fyllum.

Podobně je tomu i u evoluce kulturní, která probíhá rychleji než evoluce genetická. Předávání těch správných kulturních zvyklostí zabraňuje neustálému opakování stejných omylů, což šetří energií jednotlivců i společnosti. Dochází k nápodobě vzorů, předávání i velice složitých obsahů a systémů jako jsou například jazyk a různé vzorce chování. Učení od předchozích generací také činí kulturu kumulativní.

¹⁴ MORAVEC, Václav, *Etika a česká média, in 10 let v českých médiích*. Vyd. 1. Praha: Portál pro Newton Information Technology, 2005. ISBN 80-7178-925-9.

2.3 Starý obor, současný zájem

Ačkoli pojem praktická filosofie pochází z dob Kanta, patří svým obsahem mezi nejstarší obory vůbec. Společnost jednání jednotlivců i celku vždy nějakým způsobem hodnotila jako dobré nebo špatné. Otázkou dobrého života se zabýval už Sokrates, který viděl návod na správný život v poznávání. Neshoda se Sokratovým názorem nepřišla za dlouho, nesouhlas vyjádřil ve své Etice Nikomachově už Aristoteles. Ten považoval poznání a etiku za dvě odlišné oblasti života. Poznávání se dle jeho názorů týká jen věcí stálých a neměnných, kdežto lidské jednání mohlo být vždy jiné. Úkolem etiky není najít jednoznačnou pravdu, ale naučit se, jak lépe jednat a stávat se tím pádem i lepším člověkem.

S rozšiřováním lidských možností, ke kterému od počátku novověku dochází stále rychleji, narůstá i zájem o praktickou filosofii. V období úspěchů vědy a techniky, hospodářství a změn v organizaci společnosti, je stále silnější poptávka po návodech, jak žít ve stále složitějším a provázanějším globálním světě a jak správně a odpovědně nakládat s novými možnostmi, jež mají stále větší dopady na celek.

V globalizovaném světě získávají stále větší moc různé instituce a organizace. Kromě toho, že jejich činnost upravují zákony, často jsou formulovány etické zásady dané oblasti, jež mívají samoregulační charakter. K lepšímu a co nejpřesnějšímu uvažování o etických pravidlech a jejich následné formulaci je potřeba rozlišovat mravně významné fenomény. Ty se stejně jako společnost v čase vyvíjejí, proto je etika oborem nejen s dlouhou historií, ale i stálým zájmem odborné i široké veřejnosti.¹⁵

¹⁵ SOKOL, Jan. *Etika a život: pokus o praktickou filosofii*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2010. ISBN 978-80-7429-063-3.

3. MEDIÁLNÍ ETIKA

Mediální etika je aplikovaná profesní etika zabývající se morálkou a etikou v oblasti sdělovacích prostředků. Etické zásady, které formuluje, jsou závazné pro všechny jednotlivce působící v médiích. Tato etická pravidla zkoumá a reflektuje, ale také projektuje nová, jež by měla být v mediální sféře uplatňována. Stejně jako jednotlivec volí mezi lepším a horším na cestě za svým cílem, volí tak i média, jejichž cílem může být v případě soukromých médií co nejvyšší sledovanost, ze které plyne zisk, nebo v případě veřejnoprávních médií co nejkvalitnější služba veřejnosti.¹⁶

Jde o nauku s četnými přesahy do rozličných odvětví vědy a praktických lidských činností, jako jsou: žurnalistika, filosofie, sociologie, psychologie, kulturologie, právo, politologie, estetika, historie, ekonomie a další. Součástí etiky médií je i starší odvětví etiky zabývající se prací žurnalisty. Ta tvoří jádro mediální etiky, která se ale nevztahuje jen na novináře jako na zpracovatele a podavatele informací, nýbrž i na ostatní profese, které předávají obsah formují. Novější a širší pojem etika médií v sobě tak zahrnuje i pravidla pro práci kameramanů, stříhačů, fotografů a dalších profesí podílejících se na tvorbě obsahů přenášených mediálními institucemi směrem k širokému publiku.

Jako hlavní úlohu mediální etiky zmiňuje Anna Remišová „*teoreticko-praktické zdůvodnění přítomnosti všeobecně platných etických norem a principů*“.¹⁷ Toto odvětví etiky také poskytuje kritickou analýzu dodržovaných morálních norem a hodnot působícími médii. Diagnostikuje jejich hlavní mezery, které se snaží zaplnit nově vznikajícími normami, na jejichž vytvoření navazuje také snaha o implementaci do mediální sféry. Jelikož etika není exaktní vědou, může být posouzení etiky určitého chování sporné. I řešení dilemat má v co největší míře přispět mediální etika vypracovanou metodikou pro takové případy. Neměla by chybět ani snaha

¹⁶ MORAVEC, Václav, *Etika a česká média*, in *10 let v českých médiích*. Vyd. 1. Praha: Portál pro Newton Information Technology, 2005. ISBN 80-7178-925-9.

¹⁷ REMIŠOVÁ, Anna. *Etika médií*. 1. vyd. Bratislava: Kalligram, 2010. ISBN 978-80-8101-376-8.

o předcházení porušování morálních zásad, další vypracovávaná metodika by se proto měla věnovat vzdělávání a tréninku mediálních pracovníků.¹⁸

Etické zásady mediálních profesí (stejně jako etické zásady všech ostatních profesí) formují historický vývoj profese a požadavky společnosti. Již od 17. století, tedy od doby prvních tiskovin, je mediální produkce považována za společensky prospěšnou činnost. Úlohou prvních tištěných médií bylo pravdivé informování o obchodu, přírodních jevech a důležitých událostech.¹⁹ Informace podávané těmito médii měly v první řadě zjednodušit život čtenářům. Společnost naplňování této funkce požaduje dodnes, a to oprávněně. Je to totiž právě společnost, která médiím poskytuje podmínky nutné pro jejich rozvoj, společenský status a autonomii nutnou k jejich existenci. Podle Dennise McQuaila tradiční představy o povinnosti médií předávat seriózní informace posílily obzvláště ve druhé polovině devatenáctého století, kdy nastal rozmach elitních prestižních novin.²⁰

3.1 Etické zásady v mezinárodních dokumentech

Problematiku etiky v médiích neřeší jen jednotliví novináři a konkrétní mediální instituce nebo státy, ve kterých působí. Zabývají se jí i respektované subjekty působící mezinárodně.

Mezinárodní federace novinářů přijala Deklaraci zásad chování novinářů, která v souladu s historickými souvislostmi vzniku žurnalistiky definovala úlohu tohoto odvětví. Je jí shromažďování, přenos, šíření a komentování zpráv a informací a popis událostí. Etika žurnalistiky, respektive médií vůbec, je založena na principech pravdivosti, čestnosti, respektování lidských práv a zodpovědnosti. Podle etiků Pattersona a Wilkinse je v oblasti žurnalistiky a médií nejvíce akcentována zásada pravdivosti. „...každá tradiční profese si dělá nárok na některý z centrálních principů filosofie. Právo se staví v ideálním případě na roveň spravedlnosti, medicína se spojuje

¹⁸ REMIŠOVÁ, Anna. *Etika médií*. 1. vyd. Bratislava: Kalligram, 2010. ISBN 978-80-8101-376-8.

¹⁹ VERNER, Pavel, *Historie masové komunikace*, 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2013. ISBN: 978-80-7452-027-3.

²⁰ MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. 4., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-574-5.

s povinností poskytnout pomoc. Stejně tak žurnalistika má ušlechtilý ideál: oznamovat pravdu.“²¹

Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu UNESCO vypracovala mezinárodní zásady žurnalistické etiky (International Principles of Ethics in Journalism), které byly dokončeny po projednávání v Praze a Paříži.²² Ze čtvrté Evropské konference o politice hromadných sdělovacích prostředků vzešla deklarace ministrů týkající se mediální etiky. „V rezoluci č. 2 této konference se říká, že kodexy chování mají být „dobrovolně přijaty a dobrovolně uplatňovány“ a že „výkon novinářského povolání je založen zejména na základním právu na svobodu projevu, zaručenou článkem č. 10 Evropské konvence o lidských právech.“²³

3.2 Etické kodexy

Výše zmiňované etické zásady se v mediální sféře formulují v etických kodexech, jež jsou považovány za jeden z nejdůležitějších mechanismů etické samoregulace a slouží zaměstnancům média jako návod v nejasných situacích. „Pracovníci médií potřebují „zábradlí“, kterého by se mohli přidržet, když před nimi vyvstane propast nějakého problému,“²⁴ píše o samoregulaci etickými kodexy Stephan Ruß-Mohl.

Média vznikem kodexů dala najevo, že jsou si vědoma odpovědnosti, kterou vůči společnosti mají a zavazují se k etickému, tedy lepšímu možnému chování v situacích, kde mohou mezi lepším a horším volit. Nutí je k tomu i část společnosti, která vytýkala některým novinářům amerických bulvárních tiskovin (tzv. yellow papers, penny press, tabloids...) neslušné chování a nedostatek odpovědnosti vůči celé společnosti. Již v devatenáctém století tedy začala všeobecná diskuse o případné etické regulaci tisku. První známý etický kodex vznikl již v roce 1868, napsal ho Ch. A. Dan pro první bulvární deník The Sun vycházející v New Yorku od roku 1833.²⁵

²¹ BURNS, Lynette Sheridan. *Žurnalistika*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004, str. 35. ISBN 80-7178-871-6.

²² MIKULÁŠTÍK, Milan. *Komunikační dovednosti v praxi*. 2., dopl. a přeprac. vyd. Praha: Grada, 2010. Manažer. Komunikace, str. 273. ISBN 978-80-247-2339-6.

²³ Syndikát novinářů, *Etický kodex*, dostupné na <http://www.syndikat-novinaru.cz/etika/eticky-kodex/>

²⁴ RUSS-MOHL, Stephan. *Žurnalistika: komplexní průvodce praktickou žurnalistikou*. 1. vyd. Praha: Grada, 2005. str. 237. ISBN 80-247-0158-8.

²⁵ REMIŠOVÁ, Anna. *Etika médií*. 1. vyd. Bratislava: Kalligram, 2010. ISBN 978-80-8101-376-8.

První dokument, jež zavazoval producenty mediálních obsahů k dodržování etických pravidel, vznikl ve Francii v roce 1918 a byla jím Charta novináře. V následujícím desetiletí, přesněji v roce 1926 vznikl ve Spojených státech amerických první profesní etický kodex novináře. Následovala již zmiňovaná zpráva Komise pro svobodu tisku. V padesátých letech začaly vznikat profesní organizace, které své členy také vybízely ke ctění etických pravidel.

4. ČESKÁ TELEVIZE – MÉDIUM VEŘEJNÉ SLUŽBY

Pojem veřejnoprávní není nikde v české legislativě uveden a tudíž ani definován. Mnozí pracovníci z mediální sféry a mediální analytici, mezi něž patří mimo jiné i Jan Jirák, raději než o „veřejnoprávním médiu“ mluví o „médiu veřejné služby“. Služba veřejnosti je podle jejich názoru méně zavádějící.²⁶ Avšak protože i definice pojmu „médiu veřejné služby“ chybí, je tento pojem stálým předmětem četných diskusí. Za média veřejnoprávní, neboli média veřejné služby, označujeme ta, jež byla zřízena zákonem k naplňování veřejného zájmu v oblasti mediální komunikace.

Povinnost naplňovat veřejný zájem v oblasti mediální komunikace zahrnuje většinou důsledné dodržování objektivitu, pravdivosti, připravování informačně kvalitního a nepředpojatého zpravodajství, ale stejně tak i publicistiky. Dále mají média veřejné služby sloužit ke vzdělávání, výchově, posilování národní a kulturní identity a k naplňování celospolečenských zájmů. Do jejich fungování by ideálně měl mít možnost zapojení každý, včetně členů minorit společnosti, pro kterou konkrétní médium vysílá. Každý by si měl v jeho nabídce umět najít to, co potřebuje a co ho zajímá, a měl by mít možnost účastnit se diskuse týkající se této služby, v krajním případě musí mít možnost podat stížnost na nevhodný odvysílaný obsah. Stížnost by měla dojít k příslušnému orgánu s povinností se takovými podněty zabývat a vyvodit z nich relevantní důsledky.

U veřejnoprávního média je obzvláště důležitá ochrana před jakoukoli (zejména ekonomickou) závislostí na dalších subjektech, jejichž zájmy jsou v rozporu s povinností naplňovat veřejný zájem. Média jsou prostředky významně ovlivňující veřejné mínění, proto je mnoho mocných subjektů, jež by o ovládnutí médií mohly usilovat. Obzvláště pokud jde o takové médium, které se těší důvěře členů společnosti, již chce mocný subjekt ovládnout, ovlivnit její smýšlení, vnutit jí svůj výrobek apod.

²⁶ JIRÁK, Jan, Masová média a česká společnost, in *10 let v českých médiích*. Vyd. 1. Praha: Portál pro Newton Information Technology, 2005. ISBN 80-7178-925-9.

Financování médií veřejné služby je proto zajištěno jinak než u ostatních komerčních médií. Dominantním způsobem přijímání prostředků je vybírání poplatků od každého příjemce. Dalšími příjmy – z vlastní hospodářské činnosti, vysílání reklam atd. jsou pouze doplňkové. V některých společnostech jsou tyto další způsoby dosahování zisků dokonce zakázány.

4.1 Evropský kontext

Specifičtější vymezení výše jmenovaných úkolů médií veřejné služby jsou různé médium od média, stát od státu. Je možné je dohledat v ustanovujících zákonech, etických kodexech a jiných základních dokumentech, které zpravidla bývají uveřejněny tak, aby k nim byl umožněn dálkový přístup. Jelikož jde o službu veřejnosti, jsou i pravidla institucí tuto službu naplňující veřejně dostupné.

V Evropě mají veřejnoprávní média dlouholetou tradici. Problematikou jejich fungování se zabývá jak Evropská unie, tak i Rada Evropy. Právě dokumenty vzešlé z jejich diskusí a konferencí jsou zásadní i pro fungování médií v České republice. „*Vysílání veřejné služby vychází z evropské kulturní tradice a evropské státy sdružené v Evropské unii je podporují, protože, jak uvádí rezoluce Evropské rady o vysílání z 25. ledna 1999, „má životní význam pro zajištění demokracie, plurality, sociální soudržnosti a jazykové rozmanitosti.*“²⁷

Přesto v posledních letech nejen na půdě Evropského parlamentu probíhají diskuse o budoucnosti tohoto typu médií. V době digitalizace se totiž veřejnoprávní média snaží vyrovnávat s touto rychle se měnící situací v mediální sféře. V některých zemích je budoucnost veřejnoprávních vysílatelů těmito změnami ohrožena. Jako tři hlavní důvody této nepříznivé situace uvádí polský mediální odborník Karol Jakubowitz ve své poslední knize *Nová ekologie médií, Konvergence a mediamorfóza* z roku 2013 tři důvody.

²⁷ ŠMÍD, Milan, Desetiletí České televize, in ČESKÁ TELEVIZE, SATURKOVÁ, Jitka, ed., ŠNÁBL, Vít, ed. a PITTERMANN, Jiří, ed. (*Prvních*) *10 let České televize*. Praha: Česká televize, ©2002. ISBN 80-85005-37-9.

Prvním z nich je prudký rozvoj komerčních televizí a rozhlasových stanic, které svým růstem stále více ohrožují vysilatele ustanovené zákony. Může za to vyspělá technologie, jejímž působením padly technické překážky pro působení velkého množství mediálních institucí zároveň. V digitální éře je možné produkovat a přijímat téměř neomezené množství obsahů. Stále se rozšiřující nabídka kanálů, které mohou poskytovat různé typy obsahů, vyvolala diskusi o potřebě veřejnoprávních médií. Jakubowitz však teze o jejich nepotřebnosti označuje za demagogické.

Jako druhý důvod udává Jakubowitz kulturně-společenskou změnu. V současné době sílí tlaky komerčního sektoru. Oslabuje se tak podpora vlád jednotlivých států, které se veřejnoprávní mediální instituce v minulosti těšily.

Velice důležitou roli hraje také problém veřejnoprávních médií, které se těžce přizpůsobují nové situaci v mediální sféře. Podle Jakubowitze je ve většině zemí klíčová absence veřejné politiky, která by měla řídit proměny uvnitř mediálních institucí nabízejících službu veřejnosti. K naplňování svého poslání by totiž potřebovaly proměny reagující na technologický pokrok i sociálně-kulturní posun společnosti.²⁸

4.2 Veřejný zájem

Veřejný zájem, k jehož naplňování jsou média veřejné služby samotnou legislativou zavázána, bohužel není definovaný přesně. Novinář, ale i mediální kritik specializující se na nová média, Miloš Čermák k tomu uvádí: „*My novináři to ostatně známe: když mluvíme o veřejném zájmu, bývá to v případech, kdy porušujeme zavedená etická pravidla. Například víme, že je neetické při získávání informací lhát, případně uvádět ostatní lidi v omyl (třeba je natáčet skrytou kamerou). Ale zároveň máme ve svých kodexech napsáno, že v případě vážného veřejného zájmu lze takové chování akceptovat. Jenže to pravidlo je gumové. Veřejný zájem je právně neurčený termín, a to i v zemích, kde se s ním operuje v zákonech. Záleží pak na soudci, aby posoudil, zda se v konkrétní situaci o veřejný zájem opravdu jednalo.*“²⁹

²⁸ JAKUBOWITZ, KAROL, Nová ekologie médií, konvergence a mediamorfóza, str. 162-164

²⁹ ČERMÁK, Miloš, Nepletme si veřejný zájem s politickým, dostupné z <http://nazory.euro.e15.cz/komentare/nepletme-si-verejny-zajem-s-politickym-53478>

Je tedy přirozené, že společnost na média klade určité požadavky a média by měla přijmout zodpovědnost vyvažující jejich silný vliv. Signálem přijetí odpovědnosti bylo přijímání etických zásad médií. V českém prostředí byla ale cesta k samoregulačním principům složitější

4.3 Transformace v roce 1989

V českém prostředí si nejen média prošla razantní změnou v roce 1989. Z typu „příkaznického“, ve kterém se média vyznačují vysokou měrou centralizace a jejich úlohou má být prosazovat dominantní oficiální ideologii, se sdělovací prostředky změnilly na „liberálně demokratické“³⁰, tedy prosazující hodnoty nezávislosti a svobody slova. (Toto dělení uvádí Jan Jiráček jako základní. Další poddruhy můžeme nalézt ve Čtyřech teoriích tisku autorů Sieberta, Schramma a Petersona a dalších jejich pokračovatelů, kteří k jejich knize vydané v roce 1956 měli výhrady.)³¹

4.3.1 Mediální legislativa

Proměna typu médií s sebou přinesla novou mediální legislativu, která formulovala základní pravidla fungování médií, ale kompletní přeměnu normativního prostředí. Hlavním úkolem v přerodu v liberálně demokratická média bylo „...zajistit oddělení médií od možných přímých zásahů státu a politické moci,“ uvádí Jiráček. Po revoluci se ustavila média, která chtěla být nezávislá. Některá tuto vlastnost deklarovala přímo v názvu. Vytvoření právního rámce bylo důležité pro zamezení autoritářského zacházení politických představitelů s médii.³² Tento přerod ale neproběhl naráz, šlo o postupný proces změny politického systému, během kterého vznikaly nové zákony.

Odstátnění sdělovacích prostředků bylo velice důsledné. Československá média se svým důrazem na definování médií jako záležitost soukromého podnikání a důsledným zamezením vydávání tisku politických stran zařadila k anglosaskému modelu.

³⁰ JIRÁK, Jan, Masová média a česká společnost, in *10 let v českých médiích*. Vyd. 1. Praha: Portál pro Newton Information Technology, 2005. ISBN 80-7178-925-9.

³¹ MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. 4., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-574-5.

³² ŠMÍD, Milan, Desetiletí České televize, in ČESKÁ TELEVIZE, SATURKOVÁ, Jitka, ed., ŠNÁBL, Vít, ed. a PITTERMANN, Jiří, ed. *(Prvních) 10 let České televize*. Praha: Česká televize, ©2002. ISBN 80-85005-37-9.

Na rozdíl od tisku, kde bylo zapotřebí zamezit cenzuře a učinit z vydávání mediálních obsahů podnikatelskou činnost, byla v oblasti elektronických médií potřeba ještě další systémová změna. Tou byla demonopolizace. Do revoluce existoval v českém prostředí jen jediný televizní vysílatel a jeden rozhlasový, přičemž oba subjekty byly ovlivňovány státní mocí. Nová veřejnoprávní média se tak měla stát nezávislými a ještě navíc čelit nové konkurenci v podobě soukromých stanic v nově ustaveném duálním systému.

Návrh na toto uspořádání prošel i přes silnou nevoli politiků. Ti zpočátku nechtěli podpořit vznik veřejnoprávních médií. V roce 1990 vláda ve svém prohlášení psala: „Považujeme za potřebné zachovat státní vysílání rozhlasu a televize, protože jde o významný demokratický nástroj realizace informačních potřeb státu a společnosti a svébytný prvek národní kultury.“³³ Zejména pravicoví političtí zástupci později tvrdili, že potřebnou službu veřejnosti by dokázal plnit i soukromý subjekt. Snažili se tedy o vytvoření co nejpříznivějších podmínek pro novou oblast podnikání v médiích. Z tohoto stanoviska později po vzniku dvou soukromých programů tatáž vláda ustoupila, jelikož musela v roce 1994 uznat, že soukromí vysílatelé nenabízejí dostatečně rozmanitý program, jež by byl schopný uspokojit potřeby všech menšin zastoupených mezi diváky.

Pro počátek fungování veřejnoprávních médií na území Československa sehrály významnou roli diskuse v rámci Rady Evropy, jejíž součástí se nově vzniklý demokratický stát stal v roce 1991. „Rezoluce 1147 Parlamentního shromáždění RE o parlamentní odpovědnosti za demokratickou reformu vysílání se stala vodítkem našim zákonodárcům, kteří zákon 483/1991 Sb. koncipovali,“ uvádí v knize o prvním desetiletí fungování veřejnoprávní televize ke vzniku prvního zákona o České televizi Milan Šmíd. Týden před tím byl schválen i zákon o rozhlasovém a televizním vysílání, který vznik duálního systému předjímal a stanovil podmínky pro oba typy médií.

³³ ŠMÍD, Milan, Desetiletí České televize, in ČESKÁ TELEVIZE, SATURKOVÁ, Jitka, ed., ŠNÁBL, Vít, ed. a PITTERMANN, Jiří, ed. (*Prvních*) 10 let České televize. Praha: Česká televize, ©2002. ISBN 80-85005-37-9.

Z tehdejší Československé televize, jež byla doposud obzvlášť silně vnímána jako nástroj totalitního režimu a jeho manipulativních praktik (na rozdíl od Československého rozhlasu, jehož historie sahá do idealizovaného období první republiky, vznikala televize až v éře komunismu, a mohla tak být ideologií formována už od samého počátku), se stala instituce ustavená zákonem, který deklaruje její nezávislost na politických i jiných vlivech.³⁴

4.3.2 Ideály a skutečnost

Kromě legislativy se postupem času měnil i přístup veřejnosti k mediálním institucím. Podle Jiráka je právě přístup veřejnosti ke sdělovacím prostředkům po strukturní a ekonomické obměně dalším rozměrem transformace. Tyto dva rozměry mohou být mimoběžné, což dle jeho názoru v české společnosti v roce 1989 byly. Ve výrazné části společnosti panovalo přesvědčení, že po zrušení cenzury a centrálního řízení médií budou sdělovací prostředky nezávislé na vnějších vlivech, budou se řídit principy demokracie a vrátí se do nich étos spojovaný s idealizovanou dobou první republiky, kdy do novin přispívaly osobnosti jako Karel Čapek nebo Ferdinand Peroutka. Důležitou roli ve vytváření představ o dalším fungování mediálních institucí hrály vzpomínky na uvolněnější 60. léta. Média měla být prostorem k diskusi o společenských poměrech a poskytovat důležité, nezkreslené informace umožňující dobrou orientaci jednotlivci ve společnosti.³⁵

Ideály se ovšem nenaplnily. Západní media, ke kterým česká společnost vzhlížela jako ke vzoru, se potýkaly s problémy jako je komercializace a komodifikace médií, zjednodušení a snížení kvality zpravodajství, komentářů a analýz, zploštění obsahu, stále větší dominance agresivního bulváru, dramatická personalizace politiky. O těchto negativních jevech se diskutovalo už v meziválečném období, ale „polistopadová“ společnost upírající se ke světlé budoucnosti neměla sluchu pro problematizující,

³⁴ JIRÁK, Jan, Masová média a česká společnost, in *10 let v českých médiích*. Vyd. 1. Praha: Portál pro Newton Information Technology, 2005. ISBN 80-7178-925-9.

³⁵ JIRÁK, Jan, Masová média a česká společnost, in *10 let v českých médiích*. Vyd. 1. Praha: Portál pro Newton Information Technology, 2005. ISBN 80-7178-925-9.

skeptické názory.³⁶ Situace se od té doby zhoršila a liberálně demokratická média právě na přelomu osmdesátých a devadesátých let procházela doposud největší krizí.

„Do tohoto prostředí vyznačujícího se nebývalou komercializací médií a jejich hlubokou provázaností do nadnárodních ekonomických struktur spojenou s nutností podřídit se tlakům a požadavkům trhu vstupuje česká společnost nezátížená znalostmi o trendech ve vývoji mediální sféry, zato vybavena téměř romantickými představami o roli a poslání médií...“³⁷ píše Jiráček. Tyto romantické představy také zpočátku bránily vytváření pravidel pro mediální sféru, i kdyby měla jít o pravidla samoregulační.³⁸

4.3.3 Konkurenční boj

Česká televize byla zpočátku podstatnou částí společnosti vnímána jako zkonstatělá instituce nepřizpůsobující se novým trendům. To však do jisté míry změnil příchod prvního silného konkurenta, jímž byla v únoru roku 1992 TV Nova. V průběhu prvních čtyř měsíců vysílání získala větší sledovanost, než jaké se těšily oba programy České televize dohromady. Toto uznání se projevilo přidělením druhého vysílacího okruhu České televizi, který do doby tohoto rozhodnutí využívala, ale podle původních plánů měl být přidělen novému soukromému subjektu, který by chtěl doplnit mediální trh.

³⁶ JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Masová média*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2009, str. 12. ISBN 978-80-7367-466-3.

³⁷ JIRÁK, Jan, *Masová média a česká společnost*, in *10 let v českých médiích*. Vyd. 1. Praha: Portál pro Newton Information Technology, 2005. ISBN 80-7178-925-9.

³⁸ MORAVEC, Václav, *Etika a česká média*, in *10 let v českých médiích*. Vyd. 1. Praha: Portál pro Newton Information Technology, 2005. ISBN 80-7178-925-9.

5. ETIKA V ČESKÉ TELEVIZI

Produkce mediálních obsahů vysílaných na všech programech České televize se neobejde bez etických dilemat. Je to zcela přirozený jev, protože (jak již bylo zmíněno v kapitole o praktické filosofii), etika není axiomatickým oborem.³⁹ Dává spíše doporučení, než přesný návod, podle něhož by měl tvůrce pořadu bod po bodu přesně postupovat.

Pohled na to, co je lepší a co horší, se často různí. Střetávání názorů by mělo být důvodem k diskusi přinášející podněty pro vylepšování poskytované služby veřejnosti, ke které se Česká televize zavázala. Proto bylo nutné službu veřejnosti formulovat a ustavit mechanismy a orgány, které budou kvalifikované k posuzování, zda k prohřeškům proti etickým pravidlům došlo nebo ne. Z tohoto důvodu vznikly dokumenty Statut České televize a Etický kodex a činné orgány Rada České televize a Etický panel.

5.1 Statut České televize

Statut České televize, jež popisuje její poslání a povinnosti, je předkládán generálním ředitelem k projednání a schválení Radě České televize.⁴⁰ Od chvíle schválení Radou nabývá platnosti (pokud rada sama nestanoví datum nabytí platnosti jinak) a bezprostředně poté musí být dokument uveřejněn. Statut české televize formuluje službu veřejnosti, povinnosti a pravomoci jednotlivých orgánů, popisuje organizační strukturu a řízení uvnitř média, fungování televizních studií a televize jako celku podle rozhodných předpisů, způsob hospodaření České televize a zavazuje instituci k informační otevřenosti dle zákona č. 106/1999 Sb. o svobodném přístupu k informacím.

³⁹ SOKOL, Jan. *Etika a život: pokus o praktickou filosofii*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2010. ISBN 978-80-7429-063-3.

⁴⁰ Česká televize [online]. [cit. 2014-03-05]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/statut-ct/>

Hned první část o veřejné službě je v podstatě stručným nástinem toho, co obsahuje příloha Statutu, kterou je Etický kodex České televize. Vyjmenovává podmínky kladené na předávané informace – musí být objektivní, ověřené, ve svém celku vyvážené a všestranné pro svobodné vytváření názorů. Vysílané pořady by měly představovat nabídku jak pro většinového, tak i menšinového diváka, měly by uspokojit jeho potřeby a zároveň dávat příležitost k poznávání ostatních skupin obyvatel, jejich názorů, kultury atd.⁴¹

5.2 Etický kodex

Etický kodex České televize je součástí výše zmiňovaného Statutu a formuluje zásady naplňování veřejné služby televizního vysílání. Jeho první verze vznikla v roce 1995 a ukončila tak období českých médií bez vlastních samoregulačních směrnic. Tím se televize zavázala k dodržování zásad formulovaných o dva roky dříve Radou Evropy. „*Rada Evropy schválila v roce 1993 Rezoluci č. 1003 o etice žurnalistiky. Tyto etické zásady žurnalistiky by měly být uplatňovány všemi novináři v celé Evropě. Vzhledem k nedostatku právní úpravy a pozitivních tradic v této oblasti v České republice považujeme za velmi důležité respektovat uvedené zásady při výrobě a vysílání pořadů v České televizi.*“⁴² Těmito slovy byla uvedena část týkající se přímo žurnalistické etiky. Kromě toho se nový kodex zabýval zásadami tvorby televizního programu a zásadám zařazování materiálů zobrazujících násilí.

Etický kodex tak kromě zaručování svobody slova pracovníků České televize, jež bylo původně argumentem k nezavádění další regulace v jakékoliv formě, ukotvoval i jejich odpovědnost za odvysílané obsahy. Zaměstnanci byli kodexem také zavázáni k důslednému rozlišování zpráv a komentářů.

Kromě toho, že kodex zavazuje své zaměstnance k dodržování stanovených pravidel při výkonu práce pro Českou televizi, klade nároky i na jejich vystupování na veřejnosti i mimo pracovní dobu. Zaměstnanec České televize se musí chovat podle etických

⁴¹ Zákon č. 483/1991 Sb. o České televizi.

⁴² MORAVEC, Václav, *Etika a česká média, in 10 let v českých médiích*. Vyd. 1. Praha: Portál pro Newton Information Technology, 2005, str. 53-54. ISBN 80-7178-925-9.

standardů stále – za jiné jednání jej může čekat postih. To je jednou z mnoha odlišností práce pro veřejnoprávní instituci od soukromého sektoru.

5.2.1 Jediná aktualizace

Etický kodex, tento pro etiku významný dokument, se aktualizace dočkal až v roce 2003. Šlo o důsledek krize České televize na přelomu let 2000 a 2001. Nutnost vzniku nového kodexu odůvodňoval na půdě Poslanecké sněmovny České republiky poslanec Petr Pleva z ODS, který se ve straně specializoval na témata médií. Podle jím prosazované novely zákona o České televizi měl být nový kodex schvalovaný Parlamentem, nikoli Radou České televize, jak tomu bylo dřív. Česká televize se tak stala jediným veřejnoprávním médiem takto závislým na politických reprezentantech. *„...tento kodex, který bude stanovovat stejná pravidla pro všechny, který bude zužovat prostor jednak pro to, aby si novináři říkali, co chtěli, jednak pro to, aby politici zasahovali, jakým způsobem by chtěli, do této veřejné služby, pak tento kodex bude platit a bude závazný pro všechny. Jedině toto je cesta, jak omezit vliv politiků, ale i jiných zájmových skupin, ať už jsou ekonomické, nebo jiné, na veřejnoprávní média...“⁴³*

Původně tomu tak mělo být po „důkladné celospolečenské diskusi“ zahrnující odborníky, akademiky, zaměstnance samotné televize a osoby z řad veřejnosti, které se o naplňování veřejného zájmu prostřednictvím České televize výrazněji zajímají a chtějí se také zapojit. Potřebu vzniku nového Etického kodexu České televize, jež by měl formulovat zásady naplňování veřejné služby, odůvodňoval poslanec Petr Pleva z ODS.

Podle Václava Moravce se však žádná taková diskuse neuskutečnila, komunikace probíhala jen mezi Radou České televize a Parlamentem, jež měl nově Etický kodex České televize schvalovat. Česká televize se tím stala jedinou veřejnoprávní institucí s takovouto závislostí na zákonodárném sboru.

Další změnou, jež tato aktualizace přinesla byla závaznost kodexu. *„Zákon určuje, že se porušení Kodexu kvalifikuje jako porušení pracovní kázně podle zvláštního právního*

⁴³ MORAVEC, Václav, *Etika a česká média, in 10 let v českých médiích*. Vyd. 1. Praha: Portál pro Newton Information Technology, 2005. ISBN 80-7178-925-9.

předpisu, zákoníku práce. Proces schvalování tohoto dokumentu Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR spolu se zmíněným odkazem na zákoník práce pak znamená, že se z norem obvykle samoregulačních, stanovených a přijímaných samotným médiem, stávají de facto normy pracovní. “⁴⁴ Zvláštním předpisem je hned v prvním odstavci Preambule myšlen zákoník práce. Schvalování politickou reprezentací i postavení naroveň zákoníku práce tak ruší samoregulační princip který je obyčejně pro etické kodexy typický.

5.2.2 Platný kodex

Kodex byl touto jedinou aktualizací rozšířen o další zásady, jež má veřejnoprávní televize plnit. Na první místo staví diváka, který si službu platí a médium má tak právě jemu sloužit. Příjemce sdělení má být vždy rovnocenným partnerem celé mediální instituce. Obzvláště velká péče je věnována dětskému divákovi, kterého kvůli menším životním zkušenostem obsahy odvysílané televizí ovlivňují silněji (proto se televize zaměřuje i na informovanost rodičů o potenciálním vlivu určitých typů pořadů na děti). Česká televize se v Kodexu zavazuje k předávání hodnot slušnosti, vzdělanosti, pracovitosti a úcty k životnímu prostředí a je si vědoma, že k tomu, aby svého cíle dosáhla, musí dětského diváka v první řadě zaujmout. Toho docílí vysíláním kvalitních, přímo pro děti určených pořadů. V současné době tuto funkci plní s velkou převahou kanál ČT :D.

Etická pravidla nepamatují jen na diváky, ale i na zaměstnance České televize, na tvůrce mediálních obsahů. Je tomu tak alespoň ve čtvrtém článku Etického kodexu. Schopné zaměstnance a spolupracovníky tvůrci kodexu považovali za „...*rozhodující předpoklad úspěšného naplňování veřejné služby.*“⁴⁵ Jejich práci upravují pak články Etického kodexu o pravidlech při natáčení, práci s vyjádřením respondentů, natáčení s dětmi, zvířaty, komparesem, natáčení v zahraničí nebo v nestandardních podmínkách. Ve výjimečných případech mohou redaktori poskytnout anonymitu svému zdroji, použít záběry pořízené skrytou kamerou či záznamy pořízené skrytým mikrofonem, uchýlit se k vykonstruování příběhu a ztvárnění role v rámci tzv. reportážní legendy. Zaměstnanci

⁴⁴ Etický kodex České televize, Preambule.

⁴⁵ Etický kodex České televize, čl. 4.1.

České televize by se také podle kodexu měli vyhýbat možnosti vzniku střetu zájmu. Pokud by k němu mohlo dojít, jsou pak povinni informovat svého nadřízeného.

Televize by měla dbát na dodržování pravidel o zobrazování násilí, obětí násilných činů, nahoty a sexuálně explicitního chování, archivních záběrů a počítačové grafiky. U zobrazování násilí a sexuálního chování je důležité podle daného případu posoudit, zda je toto zobrazení nezbytné pro cílené vyznění uměleckého pořadu nebo zpravodajské reportáže. Archivní záběry nebo počítačové grafiky by především neměly být prostředkem zkreslení či manipulace s realitou. Zvláštní příprava by měla být věnována živému vysílání, jelikož v jeho průběhu může dojít k nečekaným událostem. To klade vyšší nároky zejména na moderátora.

Další články kodexu se zabývají principy, které by měly být zaměstnanci ctěny při jejich práci, tedy vytváření jednotlivých obsahů, zejména zpravodajství a publicistiky, ale do jisté míry i v pořadech sportovního, zábavního a vzdělávacího charakteru. „*Prvořadým úkolem České televize je zprostředkovávat informace ve zpravodajských a aktuálněpublicistických pořadech. Divákům poskytuje informace důležité pro jejich všestrannou orientaci a svobodné utváření názorů.*“⁴⁶ Hlavním úkolem pořadů věnujících se těmto žánrům je poskytování kritické reflexe reality. Východiskem pro ně jsou pečlivě připravené informace z více na sobě nezávislých zdrojů, při jejichž zpracování do finální podoby se má dbát především na jejich přesnost a nestrannost. Samozřejmostí má být rozlišování mezi zprávou a hodnotícím komentářem, což už bylo, jak je výše uvedeno, zásadním pravidlem formulovaným již v první verzi Etického kodexu České televize. Tyto zásady se nevztahují jen na verbální zpracování, ale stejně tak i obrazové. V případě zprostředkování zpráv o podezření z kriminálního jednání je třeba respektovat zásadu presumpce nevinny a v jakémkoliv případě respektovat neveřejnost lidského soukromí (pokud není zveřejnění dané informace ve veřejném zájmu, což je většinou nutné posoudit ve spojitosti s politiky či jinak veřejně činnými osobnostmi).

⁴⁶ Etický kodex České televize, čl. 5.1.

Zásadním pravidlem pro vysílání diskusních pořadů je dodržování zásady plurality. „Česká televize dbá, aby hlavní názorové proudy sporu dostaly rovnoměrný prostor k vyjádření.“⁴⁷ Zastoupení politických činitelů má být ve vysílání jako celkově časově vyvážené, přičemž čas přidělený stranám se odvíjí od výsledků voleb. Moderátoři pořadů mají za úkol dodržovat zásadu nestrannosti a z jejich vystupování by neměl být patrný jejich osobní názor. Zda jsou tato pravidla dodržována či nikoliv, posuzuje jednou za čtvrt roku analýza vyváženosti zpracovaná nezávislým odborným pracovištěm.

Česká televize si klade mimo jiné za cíl i přispívání k toleranci, a to v otázkách náboženského vyznání a národnostních menšin. V programové části věnované otázkám náboženství se odráží výsledky sčítání lidu, které zjišťovalo i náboženské vyznání obyvatel, ale i o aktuální složení menšin, které do České republiky emigrují. K tomu se váže i zákaz diskriminace jakékoliv menšiny, který formuluje článek 13 Etického kodexu České televize.

Ambicí České televize je diváka nejen informovat, ale i vzdělávat. Důležitou složkou programu jsou pořady pojednávající o umění, které nyní vysílá převážně ČT Art. Ty mají poskytnout přehled o české i zahraniční umělecké scéně a mají se věnovat i dílům nezávislých tvůrců, čímž umožňují hlubší pochopení různých kultur. Kromě vzdělávání v oblasti kultury má veřejnoprávní médium přispívat ke znalosti cizích jazyků vysíláním pořadů v originále nebo přímo výukových pořadů. Po celou dobu ale vzdělává diváka i v českém jazyce – veškerý projev má být kultivovaný, aby mohl být vzorem pro správné užívání jazyka.

Veřejnoprávní televize má plnit všechny funkce, tedy i tu zábavní. I tak kodex na Českou televizi klade vyšší nároky, než podle kterých fungují soukromí vysílatelé. Zábavní pořady nemají snižovat celkovou hodnotu programové nabídky České televize jako celku a upřednostňovány mají být ty, které kromě zábavy přináší divákům i nějakou přidanou hodnotu. Stejně tak na zájem veřejnosti televize odpovídá i v oblasti

⁴⁷ Etický kodex České televize, čl. 6.1.

sportu tím, že vysílá pořady o českých i zahraničních sportovcích, o většinových i menšinových sportech, pro což má dostatek prostoru na sportovním kanálu ČT 4.

Mezi další povinnosti České televize podle kodexu patří informování o krizových situacích, které mají rozsáhlé dopady na komunitu v určité oblasti. „*Takovými událostmi jsou zejména válečné konflikty, teroristické činy, násilné střety, přírodní katastrofy, technologické nebo dopravní havárie.*“⁴⁸ Před pořizováním zpravodajského materiálu je pro členy štábu ovšem přednější zdraví postižených touto událostí i samotného štábu. Etický kodex dále zavazuje instituci k pomoci ve formě účasti na dobročinných a charitativních akcích formou sbírek nebo mediálního partnerství.

Ve veřejnoprávním médiu, jež je, jak už bylo dříve uvedeno, hrazeno z koncesionářských poplatků, jsou přísnější pravidla pro vysílání komerčních sdělení. Objem reklamy je v případě vysílatelů ze zákona menší než u vysílatelů na základě přidělené licence či registrace. Etický kodex České televize zmiňuje příjem z reklamy jako jeden z více zdrojů. „Česká televize se zejména zdrží účasti na podnikání nebo obchodech inzerenta,“ píše se v prvním odstavci článku 21. Není myslitelné, aby inzerent ovlivňoval obsah vysílaných pořadů. Česká televize nesmí od zadavatele přijmout reklamu obsahující skrytá nebo dokonce podprahová sdělení. Česká televize má podle kodexu při prodeji reklamního času postupovat tak, aby její zisk byl co nejvyšší. I v jiných oblastech hospodaření je zavázána k „péči dobrého hospodáře“.

Další povinností, ke které Etický kodex Českou televizi zavazuje nad rámec jejích zákonných povinností je správa archivního fondu v maximálním možném rozsahu. Pokud není pořad odvysílán Českou televizí chráněn autorskými právy dalších osob nebo závaznými smlouvami, může být archivován a zpřístupňován široké veřejnosti.

5.3 Etický panel

Etický panel je poradním orgánem generálního ředitele zřízený Etickým kodexem České televize. Jeho úkolem je přijímat stanoviska v případech, kdy je zpochybňováno dodržování etických pravidel při výrobě pořadů vysílaných Českou televizí. „*Účelem*

⁴⁸ Etický kodex České televize, čl. 19.1.

*Etického panelu je posílit důvěru veřejnosti v odpovědný přístup České televize k otázkám profesní etiky a jejího dodržování. S tím souvisí úkol chránit před nátlakem především svobodu projevu a potřebné pracovní podmínky pro nezávislou žurnalistiku, ale také všechny ostatní složky tvorby, výroby a vysílání televize veřejné služby,*⁴⁹ formuluje úlohu tohoto orgánu Etický kodex České televize. Před přijímáním stanoviska získá Etický panel zadání od generálního ředitele ke konkrétnímu případu, ve kterém mohlo k pochybení dojít. K usnesení po vzoru aplikované etiky z jiného odboru, a to lékařství, musí dojít k jednomyslné shodě všech pěti členů panelu, kteří svou funkci vykonávají jako čestnou, bez nároku na finanční či jinou odměnu. Jednotlivé členy panelu si generální ředitel vybírá a následně jmenuje sám.

Pětičlenný poradní sbor zasedá povětšinou jednou za měsíc, minimálně však desetkrát do roka. Výsledek takových zasedání v podobě usnesení je generální ředitel se souhlasem Etického panelu oprávněn uveřejňovat.⁵⁰

5.4 Rada České televize

Česká televize po svém ustavení zákonem již nebyla pod dohledem státních orgánů a nebyla závislá na státním rozpočtu, neznamenalo to však, že by měla fungovat bez jakéhokoliv dozoru. Jako instituce financovaná z výrazné části poplatky od společnosti má být právě celá společnost dozorem nad Českou televizí. Diváci tak nejsou jen uživateli, konzumenty obsahů vyprodukovaných veřejnoprávním médiem, ale do jisté míry i správci, jejichž připomínky k vysílání musí být brány v potaz. Prostředníkem mezi dozorujícími a samotnou institucí se stala Rada České televize, která je odpovědná zákonodárcům zvoleným řádnými demokratickými volbami.

Radu tvoří 15 členů volených do funkce Poslaneckou sněmovnou na šest let, každé dva roky se obměňuje jedna třetina jejího osazenstva. V Radě mají být zastoupeny různé regionální, politické, sociální a kulturní názorové proudy. Stejně jako je tomu u schvalování Kodexu České televize, bývá kritizovaný politický vliv i na tento kontrolní orgán. Kritické hlasy občas zazní i z důvodu, že je činnost radního honorována.

⁴⁹ Etický kodex České televize, Etický panel, str. 45.

⁵⁰ Zákon č. 483/1991 Sb. o České televizi.

Radní se scházejí jednou za dva týdny na veřejných jednáních, kde jsou projednávány podněty a připomínky týkající se pravomocí Rady. Mezi ty patří obzvlášť stížnosti na osobu generálního ředitele a nedodržování povinností vysilatele veřejné služby, stížnosti na porušování zásad formulovaných v Etickém kodexu České televize. Ostatní stížnosti nesprávně směřované na Radu předává tato dál orgánům oprávněným k jejich vyřizování – zejména Radě pro rozhlasové a televizní vysílání.⁵¹

Kromě vyřizování stížností patří mezi povinnosti kontrolního orgánu jmenování a odvolání generálního ředitele (kterému také určuje mzdu), schvalování návrhů generálního ředitele týkajících se jmenování ředitelů jednotlivých studií, rozpočtu (a kontrola jeho plnění) a závěrečného účtu České televize, Statutu České televize, zřizování nebo zrušení televizních studií, zcizení, zatížení nebo pronájmu nemovitostí na dobu delší než tři měsíce. Rada dále schvaluje dlouhodobé plány na rozvoj v oblasti programu, technologického a ekonomického rozvoje a zřizuje pětičlennou dozorčí komisi, svůj poradní orgán v oblasti hospodaření. Dále předkládá Poslanecké sněmovně návrh znění nového Etického kodexu a výroční zprávu o činnosti a hospodaření České televize.⁵²

⁵¹ Česká televize, [online]. [cit. 2014-01-04]. <http://www.ceskatelevize.cz/rada-ct/>

⁵² Zákon č. 483/1991 Sb. o České televizi.

6. (NE)DODRŽOVÁNÍ ETICKÝCH PRAVIDEL

Obzvláště v poslední době, tedy na přelomu let 2013 a 2014 bylo zapotřebí posuzovat dění ve veřejnoprávní televizi a rozhodovat, zda došlo či nedošlo k významným pochybením, která by mohla ohrozit důvěryhodnost celé instituce nebo její části. Výše zmiňované orgány se věnovaly hned několika sporným případům, kdy někdo z řad diváků, jiných médií nebo přímo zaměstnanců veřejnoprávní televize žádal o vyjádření či přímo prošetření, zda nedošlo k porušení závazného Etického kodexu České televize.

6.1 Krize ČT 2013/2014

V uplynulých měsících se v České televizi odehrálo několik událostí, které vyvolaly posílání stížností na nedodržování etických zásad formulovaných v Etickém kodexu. Od nevhodného výběru respondentů, kteří byli osobně spjati s firmou, jež se objevuje v reportáži, aniž by byla tato skutečnost divákovi sdělena, po závažnou stížnost na cenzorské praktiky šéfredaktora Petra Mrzeny. Bez kritických reakcí se neobešla ani netradiční spolupráce České televize a Karlovarskými minerálními vodami. Dohromady informování o těchto skutečnostech České televizi její obraz v ostatních médiích nezlepšilo. Zejména ve spojitosti se zásahy do zpravodajství se začalo mluvit o další televizní krizi.

K popisu aktuálních událostí jsou využity články zpravodajského serveru Lidovky.cz, jehož redaktorka Michaela Černá se tomuto tématu soustavně věnuje. Lidovky.cz tak poskytují komplexní přehled.⁵³ Pro snazší orientaci v tématu a lepší možnost srovnávání je proto tento server používán v této kapitole téměř jako výhradní zdroj.

6.1.1 Drtinová, Kvapilová, Bazalová

Série veřejně bouřlivě diskutovaných změn, které bývají označovány za počátek krize České televize, začala v srpnu 2013 odvoláním Daniely Drtinové z pořadu Události, komentáře.⁵⁴ Již při oznámení tohoto kroku ředitel zpravodajství Zdeněk Šámal odhalil

⁵³ ČERNÁ, Michaela, Krize v České televizi: Vše odstartovaly šachy s Drtinovou. In: Lidovky.cz [online]. 2013-11-08. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/krize-v-ceske-televizi-co-vam-uniklo-d72-/media.aspx?c=A131107_182612_ln-media_mc

⁵⁴ Drtinová zmizí z Událostí, komentářů. Může mít vlastní pořad. In: Lidovky.cz [online]. 2013-08-07. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/ct24-posili-zahranicni-zpravodajstvi-a-zmeni-grafiku-f9t-/media.aspx?c=A130807_230036_ln-media_ml

úmysly o přejmenování dosavadního pořadu Interview 24 na Interview Daniely Drtinové, která měla tak mít vlastní pořad naplňovaný analytickými rozhovory s politiky.

Tento krok vyvolal vlnu nevole a žádostí o vysvětlení televizních odborů i některých kolegů Drtinové z redakce zpravodajství. Nezávislá odborová organizace České televize vyjádřila názor, že k odvolání veřejností oblíbené, ale politiky nenáviděné moderátorky proběhlo na objednávku druhé jmenované skupiny. Česká televize se tak podle odborů podvolovala politickému nátlaku. Organizace své tvrzení podpírala příklady situací, ve kterých Drtinová v Událostech, komentářích dostala politika do značně nepříjemné situace. *„Naposledy vyjádřil značnou nespokojenost s vedením rozhovoru současný ministr kultury Jiří Balvín, když moderátorka trvala na jasném vysvětlení motivů odvolání ředitele Národního divadla Jana Buriana. Po značně nepřesvědčivém výkonu v pořadu Události, komentáře moderovaném právě Danielou Drtinovou byl Jiří Balvín přinucen své rozhodnutí revokovat a Jana Buriana vrátit zpět do čela první scény,*⁵⁵ řekl předseda odborů Antonín Dekoj. To, že šlo o reakci na nátlak zvenčí, podle Dekoje naznačovala i rychlost, jakou odvolání Drtinové z původního místa proběhlo. Vedení na Dekojovy návrhy k přehodnocení personálního přesunu, který by politický nátlak podle stěžovatele vyvrátil, nereagovalo. Televize přesuny vysvětluje jako změny schématu, které jsou běžné.

Daniela Drtinová se poté vyjádřila, že její odvolání bylo pro ni samotnou překvapením. Generální ředitel nazýval Události, komentáře nejlepším pořadem České televize, proto odvolání i přes nabídku vlastního pořadu nesoucí její jméno jako povýšení nevnímala. Sama však podezření z mediálního nátlaku na Českou televizi nikdy přímo nepotvrdila.

O vysvětlení důvodů, které stály za odvoláním Drtinové i přes fakt, že sledovanost pořadů stoupala a práce Drtinové byla vždy hodnocena kladně, požádali i kolegové z Událostí, komentářů – moderátor Martin Veselovský a editoři Jan Ouředník a Jan

⁵⁵ Drtinovou stáhlo vedení z Událostí po politickém nátlaku, tvrdí odbory. In: Lidovky.cz [online]. 2013-08-09. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/stazeni-drtinove-z-udalosti-vyhovuje-politickemu-natlaku-tvrdi-odbory-1a7-/media.aspx?c=A130809_114455_ln-media_mct

Rozkošný. „Pokud byla Daniela Drtinová odvolána z moderace Událostí, komentářů bez uvedení konkrétních důvodů a navíc v době před pravděpodobnými mimořádnými volbami do Poslanecké sněmovny, vyvolává to vážné obavy ze snahy otupit hlavní večerní zpravodajskou relaci ČT24 během předvolební kampaně. V takovém případě by byla fatálně oslabena důvěryhodnost nejen Událostí, komentářů, ale i celého zpravodajství České televize,“⁵⁶ zakončili editoři a moderátor svou žádost o objasnění situace. Tým Událostí, komentářů, který do zahájení personálních změn fungoval, se kompletně rozpadl 21. února 2014, kdy odešel editor Jan Ouředník. Následoval tak své kolegy Jana Rozkošného a vedoucího redakce Ondřeje Kopu. Důvodem k odchodu z týmu hlavního zpravodajství byl nově zavedený systém služeb.⁵⁷

Další dopis přišel generálnímu řediteli od Pavlína Kvapilové⁵⁸, dřívější šéfky divize Nová média. Vyzývá v něm k řešení rozdílných názorů diskusí, která je podle jejích slov „...jednou z naprosto klíčových ingrediencí kvalitní veřejné služby.“⁵⁹ Necelý měsíc poté byla i ona odvolána ze svého postu na první úrovni managementu České televize. Ve vyjádření zasláném agentuře ČTK naznačila, že právě její neshody o přecházení Drtinové byly příčinou ztráty vlivné pozice. Stejný názor zastávaly i odbory, které propuštění Kvapilové shledaly jako krok proti zákonu, neboť vedení mělo věc projednat s odbory. Kvapilová byla oficiálně propuštěna kvůli nadbytečnosti a generální ředitel ještě doplnil, že v manažerku ztratil důvěru. Dle odborů v České televizi ale bylo volné místo, jež by odpovídalo vzdělání a odbornosti Pavlína Kvapilové, mělo jí tedy být nabídnuto.

⁵⁶ Za Drtinovou se postavil i Veselovský. Žádá vedení ČT o vysvětlení. In: Lidovky.cz [online]. 2013-08-09. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/veselovsky-bojuje-za-drtinovou-reditele-televize-zada-o-vysvetleni-lig-zpravy-domov.aspx?c=A130809_180147_ln_domov_pef

⁵⁷ ČERNÁ, Michela. Rozpad týmu Událostí. Končí i editor Ouředník. In: Lidovky.cz [online]. 2014-02-21. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/rozpad-tymu-udalosti-komentaru-konci-i-editor-ourednik-pji-media.aspx?c=A140221_185247_ln-media_mc

⁵⁸ Šéfka Nových médií Kvapilová v ČT definitivně končí. In: Lidovky.cz [online]. 2013-09-11. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/sefka-novych-medii-kvapilova-v-ct-definitivne-konci-fhc-media.aspx?c=A130911_115216_ln-media_mct

⁵⁹ Další hlas pro Drtinovou. Důvěryhodnost ČT je v ohrožení, míní Kvapilová. In: Lidovky.cz [online]. 2013-08-10. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/dalsi-hlas-pro-drtinovou-duveryhodnost-ceske-televize-je-v-ohrozeni-mini-kvapilova-gm5-/media.aspx?c=A130810_203806_ln-media_hm

6.1.2 Protěžování Miloše Zemana

Odbornou i veřejnou diskusi nejvíce rozpoutala stížnost tříadvacítky redaktorů, kteří v dopise adresovaném radě tvrdili, že zpravodajství České televize je cenzurováno, a to ve prospěch hlavy státu Miloše Zemana. Tlaky, které odsouvaly informace s negativním vyzněním jeho osoby na zpravodajství podle nich začaly působit již v průběhu voleb, pokračovaly dále po nich. Stížnost se tedy týká delšího období, kdy mělo docházet k systematické cenzuře odvysílaných obsahů.

Podnět, pod kterým byli podepsáni jen moderátorka Daniela Drtinová a člen vedení televizních odborů Adama Komerse, ostatní stěžující podali anonymně. Měli prý strach z následků. Ve veřejnoprávní instituci prý panoval oprávněný strach z postihů. *"Všechny možnosti domoci se nápravy jsme již vyčerpali, neboť o situaci byl opakovaně informován jak ředitel zpravodajství, tak generální ředitel. Jediným výsledkem bylo zastrašování a vyhrožování všem, kteří projeví snahu se těmito praktikám postavit a ve věci se jakkoli angažovat,"*⁶⁰ stojí přímo v dopise.

Generální ředitel Petr Dvořák následně napjatou situaci ve zpravodajství komentoval. O problémech věděl, diskutoval o nich přímo s redaktory, stížnost pro něj tak nebyla velkým překvapením, jaké představovala pro šéfa zpravodajství Zdeňka Šámala. Ten také kritická tvrzení po zveřejnění znění dopisu odmítal. *"Veškeré analýzy vyváženosti a objektivity našeho zpravodajství, které máme k dispozici, jednoznačně deklarují, že v tomto směru nedochází ze strany České televize k žádným zásadním pochybením,"*⁶¹

Za cenzorským ovlivňováním zpráv měl podle dopisu stát šéfredaktor zpravodajství Petr Mrzena. Ten obvinění popřel. V rozhovoru pro server Lidovky.cz řekl: *„Mám k tomu takovou ucelenou odpověď, tak vám ji řeknu. Musím říct, že tato obvinění vznesená moderátorkou Drtinovou po jejím přerážení a odborářem Komerskem vnímám hlavně jako poškozování náročné a úspěšné práce bezmála 400 novinářů, kteří se*

⁶⁰ ČERNÁ, Michaela. V ČT je cenzura a prozemanovské tlaky, tvrdí zaměstnanci. In: Lidovky.cz [online]. 2013-10-31. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/v-ceske-televizi-je-cenzura-upozornuji-zamestnanci-fhs-/media.aspx?c=A131031_110410_ln-media_mc

⁶¹ ČERNÁ, Michaela. V ČT je cenzura a prozemanovské tlaky, tvrdí zaměstnanci. In: Lidovky.cz [online]. 2013-10-31. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/v-ceske-televizi-je-cenzura-upozornuji-zamestnanci-fhs-/media.aspx?c=A131031_110410_ln-media_mc

k hanopisu nepřipojili. Odmítám je a připomínám, že pokud byla vznesena, je třeba je nejen vyslovit, ale také prokazatelně doložit.“⁶² Rozhodování o obsahu zpravodajských relací podle něj v dopisem zmiňovanou dobu i jindy probíhalo standardně, tedy transparentně formou porad a diskusí mezi editory a šéfy jednotlivých zpravodajských redakcí. Na několik otázek zpravodajského serveru Lidovky.cz odpovídal opětovným čtením svého prohlášení.

6.1.3 Respondenti ve zpravodajství

K nepopíratelným pochybením České televize ve výběru respondentů do jednotlivých zpráv došlo během listopadu a prosince roku 2013. V reportážích se opakovaně vyskytovali respondenti, kteří byli zároveň zaměstnanci firem, které reportáž svým celkovým vyzněním propagovala. Byly tak porušeny zásady nestrannosti a vyváženosti, ale také zákaz reklamy ve zpravodajství. K obdobnému pochybení došlo v krátkém časovém úseku hned třikrát.

Jablotron

První reportáž pojednávala o zabezpečovacích zařízeních domů. Po tom, co moderátorka upozornila na rozšiřování sortimentu v oblasti zabezpečení nemovitostí a stále váhavému přístupu lidí k jejich pořízení, ukázaly se na obrazovkách všech diváků České televize záběry zloděje vkrádajícího se do domu. Jako respondent byl vybrán Radek Schauer, který byl v popisku ve spodní části obrazu představen jako majitel domu. O tom, že je v zaměstnaneckém stavu s firmou Jablotron, o které byla řeč vzápětí, nepadla v reportáži zmínka. Schauer samozřejmě v závěru reportáže zmiňuje, že zabezpečení domu je dobrým krokem.

Ačkoli by reportérům Richardu Samkovi a Markétě Bidrmanové k dohledání faktu o zaměstnaneckém poměru mezi Schauerem a Jablotronem stačil internetový vyhledávač nebo třeba i pouhý dotaz, svou chybu popírají. To i přesto, že kontakt na Schauera získali přímo z Jablotronu, jak uvedla sama Bidrmanová.

⁶² ČERNÁ, Michaela. Dokažte, že je v ČT cenzura, opakuje jako kolovrátek šéf zpravodajství. In: Lidovky.cz [online]. 2013-10-31. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/dokazte-ze-je-v-ct-cenzura-opakuje-jako-kolovratek-sef-zpravodajstvi-1jn-/media.aspx?c=A131031_143103_ln-media_mc

Tisková mluvčí České televize ve vyjádření na tuto situaci uvedla: „*Redakce včerejší případ a jeho okolnosti dále prověřuje s cílem specifikovat míru zavinění redaktorem a editory, kteří reportáž do vysílání připravili a schválili. Důsledky budou vyvozeny podle výsledků tohoto šetření. Redakce byla o tomto případě bezprostředně informována, vedoucí redaktori a editoři připomenou členům svých týmů nutnost důsledného postupu v podobných situacích.*“ Plívová také razantně popřela, že by Česká televize za odvysílanou reportáž získala finanční obnos nebo jiné benefity od firmy Jablotron. „*Bylo by to v ostrém kontrastu s Etickým kodexem České televize,*“ dodala mluvčí.⁶³

Ve zprávě chybí zásadní informace o zaměstnaneckém vztahu respondenta s firmou, o které reportáž pojednává. Etický kodex zmiňuje povinnost uvedení zdroje informace, pokud pochází z PR agentury nebo tiskového oddělení firmy, což je v tomto případě obdobné, ale nepřesné. I tak tvůrci reportáže neuvedli podstatnou informaci, což je povinnost, kterou kodex uvádí v článku týkajícím se péče o informace ve zpravodajství a aktuální publicistice. „*Zamlčení důležité informace nebo potlačení jejího podstatného aspektu bude vždy hrubým porušením tohoto imperativu.*“⁶⁴

Reiffeisen Bank

Po tom, co server Lidovky.cz informoval o případě z Jablotronu, upozornil čtenář serveru na podobný případ. V srpnu roku 2013 byla odvysílána reportáž o historii stavebního spoření. Paní, která byla jen představena jako Eva, vyprávěla svůj příběh o tom, jak si se svým manželem mohli díky stavebnímu spoření postavit dům, a opustit tedy malý panelákový byt. Nezapomněla zmínit, že stavební spoření založila i své dceři. O tom, že se jedná o příbuznou jednoho ze zaměstnanců Reiffeisen banky, prý ale reportéři tentokrát věděli, kontakt dostali přímo na požádání od banky. Že by došlo

⁶³ ČERNÁ, Michaela. Reportáž ČT chválila alarmy. Hlavním 'hrdinou' byl manažer výrobce. In: Lidovky.cz [online]. 2013-11-12. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/ct-v-udalostech-propagovala-soukromou-firmu-netusili-jsme-to-tvrdi-114-/media.aspx?c=A131111_092533_ln-media_mc

⁶⁴ Etický kodex České televize, čl. 5.8.

k jakémukoliv pochybení, odmítají. Stejně stanovisko zaznělo i z tiskového oddělení České televize.⁶⁵

Seznam

Natáčení další reportáže, která propagovala konkrétní firmu, proběhlo přímo v sídle oné firmy, reportérky Barbora Kladivová a Veronika Marková tak o zaměstnaneckém vztahu mezi respondentem a firmou nutně musely vědět. Jeden z pracovníků v oddělení marketingu serveru Seznam.cz, jež provozuje mimo jiné službu Sdovolená, vyprávěl v reportáži o tom, jak si se svou snoubenkou vybral dovolenou. Samozřejmě za pomoci Sdovolené, která se v záběrech přímo objevila.

Reportérka Marková se k případu nechtěla vyjadřovat a odkazovala na tiskovou mluvčí. Ovšem ani z její strany k žádnému prohlášení nedošlo. Okolnosti, za kterých reportáž vznikla, popsal Jakub Šumanský, PR specialista Seznamu. „Ano, natáčelo se přímo tady. Reportérky se ptaly, jestli tu není někdo, kdo si vybírá dovolenou. Ptal jsem se, a byl to zrovna kolega, který sedí vedle mě,“ řekl.

Česká televize přiznala pochybení jen v prvním případě, šetření problému ale nedokončila. Podle předsedy Syndikátu novinářů Adama Černého k pochybení došlo vždy, když byla informace o respondentovi neúplná. Česká televize je svým etickým kodexem zavázána podávat pravdivé, přesné a úplné informace. Právě podmínku úplnosti tyto tři reportáže podle jeho názoru nesplňovaly. „*Mělo tam být deklarované, že lidé, kteří popisují výhody výrobku, na tom mají svůj vlastní osobní nebo podnikatelský zájem, v tom je základní konflikt,*“ říká Černý. Syndikát novinářů si podivné praxe ve tvorbě reportáží vysílaných Českou televizí všímá. „*Reportáž s manažerem Jablotronu jsem viděl. Dovedl bych si představit, že se to může stát jednou, ale pokud se taková věc opakuje, znamená to, že ve zpravodajství je něco špatně a selhává vnitřní kontrola,*“ shrnul tento problém Černý.⁶⁶

⁶⁵ ČERNÁ, Michela. Spoření v ČT vychvalovala paní Eva. Šlo o manažerku Raiffeisen. In: Lidovky.cz [online]. 2013-11-25. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/sporeni-v-ct-vychvalovala-pani-eva-slo-o-manazerku-raiffeisen-puk-/media.aspx?c=A131122_170653_In-media_mc

⁶⁶ ČERNÁ, Michaela. Reportáž ČT chválila alarmany. Hlavním 'hrdinou' byl manažer výrobce. In: Lidovky.cz [online]. 2013-11-12. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/ct-v-udalostech-propagovala-soukromou-firmu-netusili-jsme-to-tvrdi-114-/media.aspx?c=A131111_092533_In-media_mc

6.1.4 Spolupráce s Mattoni

Českou televizi a Mattoni pojí již dlouholetá spolupráce na kulturních projektech jako je předávání filmových cen Český lev, literárních cen Magnesia litera a v oblasti divadla ceny Thálie. Těmto událostem nelze upřít společenský význam, nabízejí teda divákům přidanou hodnotu, která se na soukromých televizních programech ukazuje s menší četností. Nad spoluprací dvou silných subjektů se tak kvůli spolupráci nikdo nepozastavoval.

Až v době, kdy se po celém území České republiky objevilo na šest stovek billboardů se známými osobnostmi České televize a české kulturní scény, které přály veřejnoprávní instituci k šedesátému výročí, vyvstalo několik otázek. Později totiž generální ředitel Petr Dvořák prozradil fakt, že kampaň financuje společnost Karlovarské minerální vody.⁶⁷

Česká televize má na oplátku spolufinancovat seriál o zakladateli firmy Heinrichovi Mattonim s názvem Prodavač vod.⁶⁸ Další protislužbou prodejci minerálních vod bylo odvysílání devadesátiminutového přenosu z Mattoni koktejl festivalu přímo v prime timu. Na rozdíl od výše jmenovaných událostí však barmanská show do konceptu podle některých mediálních odborníků a dokonce i jednoho ze členů Rady České televize nepatří. *“Celý tento pořad byl tuctovou estrádní zábavou bez jakékoliv přidané hodnoty, která by ji povyšovala na službu veřejnosti,”*⁶⁹ okomentoval pořad Jan Jiráček, profesor Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy a bývalý předseda Rady České televize. Obdobný názor na barmanskou show vyjádřil radní Radek Mezuláník: *„Nevidím v tom žádný veřejný zájem. Tohle je typ pořadu, který je vyloženě určený pro komerční*

⁶⁷ NEVYHOŠTĚNÝ, Martin. Dvořák vyložil karty na stůl: billboardovou kampaň ČT zaplatí Mattoni. In: Lidovky.cz [online]. 2013-05-15. Dostupné z: http://byznys.lidovky.cz/dvorak-vylozil-karty-na-stul-billboardovou-kampan-ct-zaplati-mattoni-1kx-/firmy-trhy.aspx?c=A130515_161145_firmy-trhy_mev

⁶⁸ NEVYHOŠTĚNÝ, Martin. Po billboardech zaplatí Mattoni ČT seriál o svém zakladateli. In: Lidovky.cz [online]. 2013-05-16. Dostupné z: http://byznys.lidovky.cz/po-billboardech-zaplati-mattoni-ct-serial-o-svem-zakladateli-prq-/firmy-trhy.aspx?c=A130516_130419_firmy-trhy_mev

⁶⁹ ČERNÁ, Michaela. Mattoni na obrazovce. Veřejnoprávní ČT propaguje značku, kde jen může. In: Lidovky.cz [online]. 2013-08-21. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/mattoni-na-obrazovce-verejnopravni-ct-propaguje-znacku-kde-muze-px6-/media.aspx?c=A130819_143456_ln-media_mc

subjekt.⁷⁰ V Etickém kodexu České televize je zábavním pořadům věnován článek 11, jenž uvádí, že Česká televize má uspokojovat potřeby diváků i v oblasti zábavy a odpočinku. „Při výběru a zpracování zábavních pořadů dbá, aby užité tvůrčí postupy nesklozávaly k bulvárnosti. Česká televize postupuje při výběru zábavních pořadů tak, aby nedocházelo k výkyvům ve standardu programové kvality vlastní celkové programové nabídky, a upřednostňuje především takové zábavní pořady, které alespoň z části přinášejí divákům umění nebo rozvíjejí poznání,“⁷¹ což je v přímém rozporu s popisem pořadu, jak jej uvedli Jiráček a Mezulánik.

Mluvčí České televize za vedení vyjadřovala jiný názor. Pořad prý odpovídal představám o večerním programu veřejnoprávní televize. „První program České televize je ze své definice rodinným kanálem, který cílí na nejširší publikum a nabízí mu mimo jiné pořady, které jej pobaví a u nichž si odpočine. I to je součástí koncepce veřejné služby ČTI, do které spadají také přímé přenosy z nejrůznějších kulturních událostí. Pořad vysílaný z Václavského náměstí, na kterém se objevili přední čeští muzikanti, do této kategorie náleží. Navíc ukazoval, že je možné bavit se i bez alkoholu, což splňuje jeden z významných směrů působení České televize na zejména mladší cílové skupiny, a to podporu zdravého životního stylu,“⁷² vysvětlil následně Dvořák, proč odvysílání za službu veřejnosti považuje. Ve shodě s oficiálním stanoviskem televize se vyjádřil i předseda rady Milan Uhde a obchodní ředitel České televize Hynek Chudárek. Dle jejich názoru jde o spolupráci dvou silných značek, která přináší užitek oběma stranám. K této spolupráci ve formě zábavního pořadu lze vztáhnout i článek 11:2 platného Etického kodexu České televize, který říká: „Česká televize je povinna pečlivě posuzovat, zda zábavní nebo odpočinkové pořady či jejich části nesměřují, ať již otevřeně, nebo skrytě, k prosazování určitých obchodních zájmů. Česká televize se nebude podílet na uvádění zábavních pořadů, které by se dostaly do rozporu s touto

⁷⁰ ČERNÁ, Michaela. Mattoni na obrazovce. Veřejnoprávní ČT propaguje značku, kde jen může. In: Lidovky.cz [online]. 2013-08-21. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/mattoni-na-obrazovce-verejnopravni-ct-propaguje-znacku-kde-muze-px6-/media.aspx?c=A130819_143456_In-media_mc

⁷¹ Etický kodex České televize, čl. 11.1.

⁷² ČERNÁ, Michaela. Proč ČT vysílala Mattoni koncert? Podporujeme zdravý životní styl, říká Dvořák. In: Lidovky.cz [online]. 2013-08-29. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/proc-ct-vysilala-mattoni-koncert-podporujeme-zdravy-zivotni-styl-rika-dvorak-1ya-/media.aspx?c=A130828_141238_In-media_mc

*zásadou. Zejména vždy odmítne vystoupení sloužící primárně k propagaci určitého spotřebního chování nebo jiné manipulace s publikem.*⁷³

K samotné spolupráci značek se již výše citovaný Jan Jiráček vyjádřil, že nevidí problém ve spolupráci veřejnoprávního média a soukromého subjektu obecně. Pokud spolupráce přinese prospěch a slouží veřejnosti, může být situace sice složitá, ale obhajitelná. V tomto případě se však televize o obhajobu sice snaží, ale bez zveřejnění finančních podmínek, za kterých ke spolupráci dochází, což vadí výše citovanému radnímu Mezulánikovi i divákům, kteří zasílají na Radu České televize své dotazy a stížnosti. Přitom propagace v tak velké míře, jaké se dostalo Mattoni, by běžně soukromou společnost musela vyjít na mnoho milionů korun. Během hodinu a půl dlouhého přímého přenosu se nejen míchaly koktejly z vody Mattoni, ale logo společnosti se velice často ukazovalo v záběru a moderátoři a účinkující o značce často hovořili.

6.1.5 Řešení krize

Poté, co se stížnost skupiny redaktorů zpravodajství dostala prostřednictvím médií na veřejnost a stala se diskutovaným tématem, přišel generální ředitel Petr Dvořák s řešením. Tím mělo být ustavení pětičlenné komise složené z mediálních odborníků, zástupců médií a osobností akademické sféry. Měla se jmenovitě skládat z prorektora Univerzity Karlovy Michala Šobra, novinářky dánského deníku Politiken Dany Schmidt, předsedkyně Etické komise Syndikátu novinářů Barbory Osvaldové, zahraničního zpravodaje BBC Roba Camerona a sociologa Masarykovy univerzity Jaroslava Volka. Pětice měla mít neomezený přístup ke všem dokumentům a měla neomezeně hovořit se zaměstnanci televize. Avšak ještě než došlo k zahájení prošetřování, začala se komise rozpadat. První dva jmenovaní členové z ní vystoupili. Michal Šobr uvedl jako důvod zdravotní problémy, Dana Schmidt rodinné záležitosti. Ani zbývající tři členové již neúplné komise se o své účasti ve vyšetřování nevyjadřovali s jistotou.

Ředitel Dvořák komisi následně zrušil, což odůvodnil tím, že na ni byl vyvíjen mediální nátlak vedoucí ke ztrátě její důvěryhodnosti. Se svými výtkami se obracel i na předsedu Rady České televize Milana Uhdeho, který tomu svým vyjádřením pro média podle

⁷³ Etický kodex České televize, čl. 11.2.

Dvořáka napomohl. "Kdybych byl nezávislý odborník a byl bych o to požádán, nevstoupím tam ani za milion. Domnívám se, že ti lidé odcházejí proto, že zadání pro ně není přesvědčivé. Ale to je jen moje domněnka,"⁷⁴ řekl Uhde zpravodajskému serveru iDnes po tom, co Šobr a Schmidt vystoupili z komise. V dalším rozhovoru, tentokrát pro iHned.cz dodal, že šlo o jeho osobní mínění, které nemůže nikoho poškodit.

Po zrušení komise vydal Petr Dvořák zprávu, ve které své počínání důkladněji vysvětluje. "Je více než zřejmé, že v této chvíli už nemohu členům komise zaručit, že se bude jednat o čistě expertní činnost a že se nestanou terčem další mediální kampaně, že nebude útočeno na jejich odbornost, důvěryhodnost a osobní čest. Že nebude jejich činnost označena jako účelová a jednostranně podporující současné vedení redakce zpravodajství,"⁷⁵ uvedl.

Místo výsledků šetření pětice odborníků poslal do Rady České televize kromě své zprávy Procesní audit úseku zpravodajství doplněný o tři sta stran příloh s mediálními analýzami zpracovanými agenturou Media Tenor. Tím chtěl diskuse o nedodržování etických zásad formulovaných zákonem a Etickým kodexem uzavřít, ačkoli právě zákon České televizi předepisuje povinnost pravidelného vypracování mediálních analýz u nezávislé agentury, nejde tedy o zcela výjimečný krok.

⁷⁴ VÁLKOVÁ, Hana. Komise pro posouzení objektivitu ČT se rozpadá Opustil ji další člen. In: iDnes.cz [online]. 2013-12-02. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/dvorakova-komise-ke-zpravodajstvi-ct-prisla-o-dalsiho-clena-pqs-/domaci.aspx?c=A131202_133620_domaci_hv

⁷⁵ ČERNÁ, Michaela. Proč Dvořák zrušil komisi? Drtinová se mýlí, ČT čelí mediální kampani. In: Lidovky.cz [online]. 2013-12-17. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/proc-dvorak-zrusil-komisi-stezuje-si-na-utocnou-medialni-kampan-p8q-/media.aspx?c=A131217_124725_ln-media_mc

I poté se Milan Uhde na zasedání Rady snažil předložit návrh na sestavení nezávislé sedmičlenné komise složené ze dvou zástupců navržených Radou, dvou generálním ředitelem, dvou vybraných signatáři podnětu a předsedy auditu. Uhdeho návrh ale hlasováním neprošel. Stejně tak zapadl návrh stanoviska radního Radka Mezulánika, který se kriticky vyhrazoval proti způsobu řešení krizové situace generálním ředitelem Petrem Dvořákem. *"Generální ředitel Petr Dvořák nepředložil relevantní podklady, které by jasně vyvrátily manipulaci ve zpravodajství,"*⁷⁶ stálo v návrhu. Většina Rady se však přidala k názoru, že pokud manipulace prokázána nebyla, tak k ní nedošlo.

⁷⁶ ČERNÁ, Michaela. Rada ČT: K porušení objektivit nedošlo. In: Lidovky.cz [online]. 2014-01-08. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/rada-ct-k-poruseni-objektivit-ve-zpravodajstvi-nedoslo-pe1-/media.aspx?c=A140108_142013_ln-media_mc

7. SROVNÁNÍ S BBC

BBC je v Evropě uznávaným vzorem pro média veřejné služby. Právě BBC bylo totiž v období po 1. světové válce jediným na politické moci nezávislým médiem. Ve zbytku Evropy v tomto období sice převažovalo pojetí médií jako prostředků pro posilování společenské soudružnosti, které mělo sloužit vysíláním informačních a vzdělávacích pořadů, média jednotlivých států však byla většinou v moci politických zastupitelů. Jen BBC fungovala jako na politické moci nezávislý subjekt přinášející objektivní, nestranné a pravdivé informace.

„Teprve v BBC člověk pochopí, co to vlastně ta veřejná služba je. Zaměstnancům se přitom nabízejí prostředky i na jejich vlastní rozvoj. Znamená to tedy, že nejsou jenom pracovní silou, ze které musíme vytěžit maximum a když se opotřebuje, tak ji vyměníme; takhle to funguje v soukromých médiích, která jsou především byznysem. V BBC je to úplně jiné. Samozřejmě nemůžeme Českou televizi ani Český rozhlas s BBC objektivně srovnávat, tyhle instituce zažily zatím pouze krátký čas demokratického vývoje a debat, co to vlastně veřejné vysílání je. V BBC to funguje osmdesát let a lidi tam mají vnitřní nadšení a entuziasmus,“ řekl Václav Moravec, moderátor se zkušenostmi jak z BBC, tak i z Českého rozhlasu a České televize 9. října 2006 v rozhovoru pro Týdeník Rozhlas.⁷⁷ Přesto se následující podkapitola pokusí alespoň nastínit, v čem tkví některé z nejvýraznějších odlišností dokumentů, jež pro jednotlivá média formulují, co znamená jimi poskytovaná služba veřejnosti.

BBC do dnešní doby od ostatních evropských médií veřejné služby odlišuje její podstatně delší tradice (1. rozhlasová stanice funguje od roku 1922, televizní od roku 1936), od některých navíc možnosti vyplývající z počtu obyvatel státu. Větší stát s větším množstvím obyvatel totiž pro médium veřejné služby znamená i větší příjem z koncesionářských poplatků, který zajišťuje bohatší a kvalitnější vysílané obsahy. To, že se ve Velké Británii veřejnoprávní vysílání vyvíjelo po delší dobu a v průběhu tohoto vývoje se přizpůsobovalo vyvráté demokracii, způsobilo, že se takové médium stalo přirozenou součástí společnosti. Místní lidé vnímají BBC jako nedílnou součást

⁷⁷ Týdeník Rozhlas [online], číslo 42. 2006-10-09. Dostupné z: <http://www.radioservis-as.cz/archiv06/4206/42titul.htm>

mediální scény, podpora média vykonávajícího veřejnou službu je u většiny lidí samozřejmostí. Jinak je tomu ve střední a východní Evropě, kam byl tento model později implementován (viz kapitola 4.2 této práce).

7.1 Produkční směrnice BBC

Nejčastěji bývá Etický kodex České televize (nebo dalších médií) srovnáván s více než dvoustránkovým dokumentem, jehož název by se dal přeložit jako Produkční směrnice (v originále Editorial Guidelines). Jelikož jde o tak rozsáhlý dokument, věnuje se mu tato diplomová práce jen okrajově a srovnání s Etickým kodexem České televize nastiňuje jen v hrubých obrysech.

Výrazným odlišením Produkčních směrnic BBC od Etického kodexu České televize je skutečnost, že Produkční směrnice nemají normativní charakter. To v praxi znamená, že neobsahují závazná pravidla pro tvůrce obsahu, jsou jim spíše po ruce jako rádce, manuál v nejasných situacích. Ačkoli ne příliš ostře, vymezují svým zněním etický rámec fungování BBC, udávají směr a formulují hodnoty média.

Hlavním cílem je podle nich dosažení důvěryhodnosti média. K tomu je nutné, aby byl pracovník vytvářející obsah určený do vysílání poctivý a ohleduplný k publiku, osobám, o nichž zpráva nebo komentář pojednává. Výjimkou může být stejně jako v České televizi výrazný veřejný zájem. Text Produkčních směrnic BBC se těmto výjimečným situacím věnuje důkladněji. Nejen, že uznává, že mohou nastat mimořádné situace, ve kterých je potřeba použití skryté kamery či mikrofonu, ale navíc nabádá pracovníky ke konzultaci s nadřízenými. Konzultace a diskuse jsou velmi častým jevem v BBC, mluví se například i dopodrobna o tom, koho označovat za teroristu, jak přesně vykládat běžně užívané pojmy správně, nebo jak ještě lépe ověřovat informace, na jejichž základě se tvoří zprávy.⁷⁸

Další oblastí, které BBC věnuje nesrovnatelně větší pozornost a je ukotvena právě v Produkčních směrnicích, je práce s lidskými zdroji. Reportér, kterého čeká netradiční úkol, činnost ve specifickém a jemu zatím zcela neznámém prostředí, prochází školením. Jako příklad uvádí Moravec v již výše citovaném rozhovoru reportéra

⁷⁸ Týdeník Rozhlas [online], číslo 42. 2006-10-09. Dostupné z: <http://www.radioservis-as.cz/archiv06/4206/42titul.htm>

vysílaného do válečného Afghánistánu. Takový člověk musí projít měsíčním kursem, který ho na krizové situace v rámci možností co nejlépe připraví.

BBC dbá na výběr respondentů do svých zpráv, což je jedním z problémů České televize zmiňovaném v předchozí kapitole této práce. „Je důležité rozlišovat mezi zdroji z první a druhé ruky...“

V části, jež se týká požadavku na přesnost je kladen důraz na zpracování všech podstatných faktů. Nic z aktuálního důležitého dění podle směrnic nesmí být ve vysílání BBC pomínuto. Právě ekvivalentu tohoto bodu se dovolávalo 24 redaktorů zpravodajství České televize ve své stížnosti podané Radě České televize hned v několika bodech. Popření Zdeňka Šámala však některým z radních stačilo – viz rozhovor pro Respekt, který radní Jan Prokeš zakončil větou: „*A pan Šámal by nám přece nelhal.*“⁷⁹

Produkční směrnice BBC jsou revidovány každých pět let, k poslední aktualizaci došlo v roce 2010. Ačkoliv i v Etickém kodexu České televize je zmíněna nutnost aktualizace, k žádné změně nedošlo již od roku 2003 (viz podkapitola 5.2).

⁷⁹ SVOBODOVÁ, Ivana. Radní ČT: Drtinová je protivná a Zeman smí pít. In: respekt.ihned.cz [online]. 2014-01-17. Dostupné z: <http://respekt.ihned.cz/c1-61574560-radni-ct-drtinova-je-protivna-a-zeman-smi-pit>

8. PRAKTICKÁ ČÁST – HLOUBKOVÉ ROZHOVORY

K vypracování praktické části autorka použila metodu hloubkových rozhovorů. Vzhledem k tématu byli respondenti vybráni zejména z řad osobností, které byly do krizové situace zapojeny, působily v České televizi a mají zájem k tématu dále hovořit, mediální odborníci a filosof zabývající se etikou.

Autorka na přelomu let 2013 a 2014 navštívila řadu veřejných diskusí na témata spjatá s Českou televizí jako Rozpravy o českých médiích s podtituly Zpravodajství veřejnoprávní televize a Volby do mediálních rad a dále diskusi iniciativy Vraťte nám stát s názvem Česká telekrize. Autorka vychází zejména z poslední jmenované diskuse, jež se svým obsahem nejvíce přibližuje tématu této diplomové práce. Z této události vznikly přepisy vyjádření Pavlína Kvapilové, Milana Šmída a Karla Hvížd'aly, ze kterých praktická část práce čerpá a jsou umístěny v příloze.

Rozhovor s Danielou Drtinovou kvůli její vytíženosti v době zpracovávání práce v pořadu Interview Daniely Drtinové probíhal prostřednictvím e-mailů. S profesorem Janem Sokolem vedla autorka rozhovor osobně na jeho působišti na Fakultě humanitních studií Univerzity Karlovy. Doslovné znění obou těchto rozhovorů se též nachází v příloze.

8.1 Jan Sokol

K diskusi obecně o etice a částečně o aplikaci jejích principů si autorka vybrala Prof. Jana Sokola, Ph.D., CSc, který se tomuto tématu věnoval zejména v knize Etika a život, ale i v dalších svých filosofických dílech. V současné době přednáší filosofii, antropologii a religionistiku na Fakultě humanitních studií Univerzity Karlovy. V roce 2003 kandidoval na post prezidenta republiky. Do jeho politické minulosti patří i působení ve Federálním shromáždění v letech 1990-1992 a krátké vedení resortu školství v Tošovského vládě v roce 1998.

Co se vazeb na Českou televizi týče, přispěl Sokol svým textem do sborníku Česká televize: věc veřejná, který nechal připravit tehdejší generální ředitel České televize

Dušan Chmelíček v roce 2000. Jeho příspěvek se týkal zejména jedné z funkcí České televize, a to funkce vzdělávací.

Zájem o etiku roste

Etika je podle slov profesora Sokola oborem, který má dlouholetou tradici, ale zájem o ní se v české oblasti probudil až po revoluci, kdy se mnohé změnilo. Sám si v době těsně po revoluci nedovedl představit užitek plynoucí ze studia etiky. *„Já jsem si tehdy vůbec neuměl představit, k čemu je to dobré. Ve dvaadvadesátém roce jsem dostal nabídku na katedru na jedné velmi dobré kanadské univerzitě, kterou tam zakládal nějaký mecenáš a chtěli mě tam jako profesora etiky. Já jsem to po zralé úvaze odmítl, protože jsem si nedovedl představit, co bych jim tam vlastně povídal. „No, nemáte lhát, nemáte krást...““* Zejména v posledních deseti až patnácti letech se z etiky stalo často diskutované téma, diskuse se často zabývají kritikou neetického chování, řešením a probírání skandálů.

Snaha o rozšíření etického smýšlení je znát například ve školství, což je pro profesora Sokola k jeho minulému působení na ministerstvu školství blízký obor. Oceňuje zavedení etiky do škol, ačkoli sám na konci devadesátých let byl proti tomuto kroku hned z několika důvodů, zejména kvůli absenci učebnic a kvalifikovaných vyučujících.

V současné době podle něj lidé o etice mluvit chtějí. Sám je zván do různých organizací, kde si vyžadují přednášky o etice. Přednáší tedy pravidelně například lékařům. Smýšlení o etice se dle jeho názoru proměnilo i do takové míry, že už i právníci uznávají nezbytnost etických zásad, které doplňují zákony a předpisy.

Etika a média

„...většinou to novináři řeší tak, že jsou až puntičkářsky korektní,“ vyjadřuje se Sokol o etice aplikované do oboru médií. Jako další výrazný rys mediální etiky profesor Sokol uvádí neuvědomění si zaujatosti jednotlivých mediálních pracovníků. *“Každý člověk je zaujatý. Nemůže nebýt. Ale mnozí si myslí, že to, co oni si myslí, je prostě pravda. Tohle bych řekl, je i v médiích nejvíc znát.“*

Ačkoliv se etická situace prý zlepšuje, stále si lidé neví moc rady. Medializování skandálů je přehnané a ve společnosti budí dojem, že skandální je už úplně vše. *“...takovým nešťastným způsobem se to zvrhlo v tu blbou náladu. Lidé jsou zblblí médii a jejich výběrem...”*

Etický kodex České televize – jde vůbec o kodex?

V současné době platný dokument nazvaný jako Etický kodex podle Sokola nemá s ideou etického kodexu téměř nic společného. Je tomu tak kvůli způsobu jeho vymáhání. Je totiž postaven na roveň zákoníku práce – jeho porušování může být Českou televizí považováno za porušení pracovní kázně a provinilce poté může čekat vyhazov z veřejnoprávní instituce. *„To už pak není etický kodex, jsou to jakési předpisy zaměstnavatele pro zaměstnance, to má s etikou pramálo společného. Jakmile se to vymáhá, tak už to není etický problém. Může se vymáhat jedině nějakým společenským tlakem jako: „Styď se,“ ale rozhodně ne tím že: „Vyhodím tě,“ to nejde. Jak máte dobře jednat, na to se nedá napsat paragrafy. To ani právo neumí. To se musí odvolávat na formulace jako: „...s péčí dobrého hospodáře,“ „...smlouva nesmí odporovat dobrým mravům,“ ale nikdo už neumí napsat, co jsou dobré mravy. Ale musí to tam být, ten zákonodárce se bez toho neobejde.*

Ze stejného důvodu – tedy z toho, že etický kodex nemá být právním dokumentem, by podle Sokola měl vycházet z diskuse uvnitř samotného média. Měl by být napsán někým důvěryhodným, projít oponenturou a důkladnou diskusí uvnitř celé instituce, protože v první řadě je jeho znění věcí samotné televize. Avšak princip jeho schvalování politickými zástupci, který v současné době funguje, nechce posuzovat. V ideálním případě by měl být schvalován orgánem jako je Rada České televize, ale nezpolitizovaným a disponujícím větší měrou autority. Generální ředitel by se měl s poradními a kontrolními orgány také naučit zacházet. *„Je to jako když se vláda musí naučit zacházet s Parlamentem. Je hloupé, když si dělají naschvály, to strašně škodí.“*

Veřejná služba v podání České televize

Až na výtky k ne příliš uctivému chování některých redaktorů k politikům, je Jan Sokol s veřejnou službou poskytovanou Českou televizí spokojený. I k politikovi, pokud není drzý, by se slušelo chovat se uctivě. To však neznamená, že by měl redaktor vynechávat otázky jen z důvodu, že by pro daného politika, který je právě hostem ve studiu, mohly být nepříjemné. *„To vidím jako vadu, která tu také ohrožuje demokratické vládnutí, protože tohle lidé okamžitě vycítí – ministr, tak to musí být pitomec.“* Jednou z těch ostřejších redaktorek byla podle profesora Sokola právě i Daniela Drtinová, která byla vedením České televize přesunuta z hlavní zpravodajské relace Události, komentáře. *„Může být ostrá, ale musí to být zdvořilé. Někteří to umí, třeba Václav Moravec...“*

Řešení krize

„Není to úplně marné. To, co se dělo, znamená, že to všechno tak úplně neprošlo,“ shrnuje výsledek Sokol. Dodává, že nejde jen o sankce, ale i o zjištění, že když k nějakým manipulacím nebo alespoň sporným případům dojde, jsou řešeny a je o nich i veřejně diskutováno. Ve společnosti na různých úrovních dochází k nátlakům a výsledkem takových situací nemusí být jen sankce, ale i uvědomění si tlaku z druhé strany, který neumožní konat cokoli a bez omezení.

Často diskutovanou otázku o tom, zda mají být problémy veřejnoprávní televize řešeny veřejně, označuje Sokol za velice složitou. *„...ten šéf pořad musí být šéf,“* říká, ačkoli se v případě České televize jedná o instituci, nikoli firmu. *„Transparentní řešení je těžké. Tam, kde to jde, tam asi transparentní je. Někde to ale nejde. A i to patří k tomu šéfování,“* které podle Sokola v případě veřejnoprávního média není snadným postem. Každý ředitel se dočká nějaké kritiky. *„...je trochu jako ministr kultury. To je nejhorší ministerstvo, protože máte nejmíň peněz a za zadkem všechny herce, kteří se kdykoliv dostanou do televize a udělají vám z toho kůlničku na dříví. (...) Tyhle populární figury televize mají na své straně veřejnost a jsou sakra nebezpečné.“*

8.2 Daniela Drtinová

Jméno Daniely Drtinové je snad nejčastěji opakovaným jménem v diskusích o krizi České televize. Právě její přesun z „vlajkové lodi“ České televize – z hlavní zpravodajské relace Události, komentáře do Interview, které následně neslo její jméno, je označován mnohými za „startér“ krizových událostí.

Neobjasněné personální změny vyvolaly reakce kolegů, kteří se domáhali vysvětlení. Několik z nich společně s Drtinovou šli ještě dál, a vypracovali seznam sporných momentů týkajících se odvysílaného zpravodajství. Většina ze 24 redaktorů se ke stížnosti přidala anonymně, právě Daniela Drtinová společně s Adamem Komersem ji zaštitila i jménem. Důsledky stížnosti ale nebyly zrovna výrazné. Výraznou byla chvílemi jen diskuse, která, jak později uvedla nejen Pavlína Kvapilová, vyšuměla do ztracena.

Autorka této diplomové práce se obsáhlém rozhovoru snažila shrnout jednotlivé body krize, jak ji z jejího středu viděla Daniela Drtinová. Měsíc po vypracování rozhovoru Drtinová Českou televizi opustila. Ve své tiskové zprávě uvedla, že se tak rozhodla po tom, co měla moderovat Interview Daniely Drtinové místo čtyř dnů v týdnu celých dnů v týdnu. V online rozhovoru se čtenáři serveru Lidovky.cz však přiznala, že důvodů k odchodu z České televize po dvacetileté práci bylo vícero.⁸⁰

Veřejná služba v podání České televize

V odpovědi na otázku o důležitosti veřejné služby Drtinová upozorňuje na signifikantní rozdíly mezi soukromými médii a těmi veřejnoprávními. V případě těch veřejnoprávních, mezi která Česká televize z principu svého ustanovení zákonem a vybírání koncesionářských poplatků patří, by toto médium nemělo být svazováno loajalitou vůči státu či byznysu. *„Podle mě by televize veřejné služby měla přinášet vize, být odvážná ve vyhledávání a ztvárňování nových témat, které divákům přináší inspiraci, nutí je myslet jinak, ať už třeba v kultuře nebo v pohledu na naši historii. Službu veřejnosti rozhodně naopak nevidím v pořadech o vaření či v zábavních*

⁸⁰ Daniela Drtinová odpovídala on-line. In: Lidovky.cz [online]. 2014-02-28. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/odpovedi.aspx?t=O140227_102651_558_ape

pořadech typu StarDance a podobně. Je to ve stylu „chléb a hry“ – nejdříve divákovi ucpeme mysl jáhly vařenými na sto způsobů a pak ho ubavíme k smrti,“ popisuje svou představu o tom, co je a co už není veřejná služba, Drtinová. Co se týče oblasti zpravodajství, ve kterém působila, služba veřejnosti spočívá v nekřivení zpráv a absenci již výše zmiňovaných tlaků ze strany politiky a byznysu. *„Klientem zpravodajství je divák,*“ dodává ke svému tvrzení.

Na základě svých zkušeností ale tvrdí, že úroveň a etika zpravodajství měla v posledním roce klesající tendenci. *„Ve zpravodajství fungovala především kolem pořadu Události, komentáře jakási šedá zóna, skupina lidí z vedení, která podle svědectví redaktorů a editorů zprávy ovlivňovala nepřijatelným způsobem. Šlo o politická, ale i obchodní zadání - reportáže, čtených zpráv, studií...“* což přímo odporuje tomu, jak by (nejen podle Drtinové, ale i Etického kodexu samotné České televize) měla praxe veřejnoprávního média vypadat.

Etické mechanismy a jejich selhání

Současná krize podle již bývalé moderátorky dokázala, že Etický kodex a Rada České televize potřebují změnu. Kodex byl do jisté doby dostačující a dával zaměstnancům televize návod v nepřiliš jasných situacích, nyní ale potřebuje změnu reagující na současný stav. Naprosto nevyhovující je již mechanismus jeho přijímání, který mají v rukou političtí zastupitelé.

Potřeba změny je podle Drtinové i ve způsobu, jakým jsou voleni členové Rady Česká televize, která má fungovat jako kontrolní orgán, spojující článek mezi veřejností a institucí, která má této veřejnosti sloužit. *„Radu ČT volí Poslanecká sněmovna, politici a ti pak de facto skrz Radu ČT volí generálního ředitele ČT. Ten jim pak může být poplatný a v rámci různých dohod si může pojišťovat své zvolení a pak i znovuzvolení – což se může právě projevit jednak křivením zpráv, jak pak ve svém důsledku obnáší různé formy zásahů do rovné politické soutěže, zvýhodňování některých politických subjektů na úkor jiných, ale i zásahy do obsahu či výběru moderátorů diskusních pořadů. Cestou je odpolitizování Rady ČT, jak to navrhuje například občanské sdružení Vraťte nám stát. Radní by nebyli voleni politiky, ale zástupci*

občanské společnosti.“ Řešení je nyní na politické reprezentaci, která má pravomoci ke změně zákona o České televizi.

Mezi dokumenty a mechanismy zřízenými k zajištění dodržování etických norem pak podle Drtinové chybí redaktorský kodex a editoriální panel na způsob ombudsmana, jak je tomu u televizí veřejné služby ve všech vyspělých zemích. *„Zcela chybí i třeba tzv. klauzule svědomí, kdy může redaktor odmítnout splnit příkaz nadřízeného, pokud je v rozporu s etikou či zákonem,“* pokračuje Drtinová v rozšiřování výčtu toho, čím by Česká televize měla disponovat, ale není tomu tak. *„ČT není běžná firma, kde má platit běžný princip subsidiarity, vztah nadřízenosti – podřízenosti, ČT má poslání ze zákona, jistý étos, a samotní novináři musejí být vybaveni i jistou mírou odvahy a ochoty tento étos a vyšší princip hájit a postavit se za něj,“* vrací se Drtinová k úlohám veřejné služby poskytované Českou televizí, tentokrát z pohledu etického smýšlení zaměstnanců instituce.

Sedmičlenný editoriální panel však ředitel Dvořák již chystá, jeho prvním úkolem by mělo být právě sestavení redakčního kodexu.⁸¹ Podle Drtinové ale panel dostačovat nebude, a to z důvodů, že vznikl direktivním způsobem na popud vedení České televize. Správný postup pro vznik takového orgánu by dle jejího názoru byl vnitro-redakční diskusí, aby v něm mohli zasednout nezávislé osobnosti z mediální sféry bez úzkých vazeb na generálního ředitele a jeho loajální šéfredaktory.

Personální změny

Ze strany televizních odborů a části veřejnosti byly vysloveny obavy, že odvolání Daniely Drtinové z Událostí, komentářů bylo reakcí na politickou objednávku. *„Může to tak být a podezření je důvodné,“* říká moderátorka. Odvolána byla i Pavlína Kvapilová a Angelika Bazalová, obě z Nových médií, obě oficiálně vyloučeny pro nadbytečnost. *„V redakci zpravodajství teď probíhá reorganizace. Kritici, „podezřelí“ z podpisu podnětu „24“, už jsou přesunuti na méně významné pozice bez vlivu na*

⁸¹ ČERNÁ, Michaela. Změny v hierarchii ČT. Nechci být jako jiní šéfové, říká Železný. In: Lidovky.cz [online]. 2014-01-21. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/zmeny-v-hierarchii-ct-nechci-byt-jako-jini-sefove-rika-zelezny-p6e-/media.aspx?c=A140121_122929_ln-media_mc

kontinuální vysílání. Další dva dostali neakceptovatelné nabídky a zřejmě z ČT odejdou. Normalizace je dokončena. Naštěstí se o většině z 24 neví, tudíž nemohli být reorganizováni. To byl také důvod, proč jednali v utajení,“ komentuje Drtinová rozsáhlé personální změny a odůvodňuje z mnoha stran vytýkanou anonymitu moderátorů, redaktorů a editorů, kteří se k iniciativě 24 připojili.

Argumenty těch, kteří jednání vedení České televize obhajují, se opírají o tvrzení, že vedení má k takovýmto krokům oprávnění a je to součástí jeho práce. „*Nepopírám právo vedení ČT přesouvat moderátory z pořadu do pořadu podle vlastních manažerských představ,*“ přiznává Drtinová. Hned vzápětí však dodává, že by takové jednání mělo být veřejnosti dostatečně vysvětleno a měly by být objasněny důvody, které k takovým krokům vedly. V opačném případě se radí podezření z konání na politickou objednávku, účelového přefazování ostřejších a méně pohodlných moderátorských osobností. Obzvláště pak v případě, kdy se nevysvětlené personální přefazování odehrává v době předcházející klíčovým volbám v zemi.

Řešení krize

K podání vysvětlení personálních změn ani dalších kroků vedení České televize ale nedošlo. V televizi tak vládne strach z direktivního řízení Petra Dvořáka a jemu oddaných lidí ve vedení, v Etickém panelu, v Radě České televize a v jednotlivých redakcích. „*V poslední době skutečně v České televizi – stěžovali si mi mnozí – vládne direktivní způsob řízení na způsob polovojenské organizace ve stylu „kdo se ozve, jde domů“.* Podobný styl řízení zcela jistě prostředí, které má být tvůrčí a má těžit z tvorby individualit, nic pozitivního nepřinese, jen strach,“ míní Drtinová, která vidí souvislosti aktuálního dění v České televizi i s minulým působením Petra Dvořáka v soukromé sféře – v letech 2003 až 2010 byl ředitelem komerční televize Nova, která se v poslední době s Českou televizí přetahuje o pozici nejsledovanější televize (ČT na krátkou dobu loni Novu předběhla, ale Nova si své prvenství vybojovala zpět⁸²). Stejně jako Pavlína Kvapilová, upozorňuje Daniela Drtinová na přejímání stylu řízení firmy do instituce,

⁸² ČT už není první, nejsledovanější byly stanice Novy. In: Lidovky.cz [online]. 2014-01-01. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/ct-ztratila-vedouci-postaveni-nejsledovanejsi-byly-stanice-novy-pyh-/media.aspx?c=A140102_183910_ln-media_vam

což by se podle jejich názoru vzhledem k veřejnoprávnímu charakteru, který je popsán výše, dít nemělo. Aplikování metod z komerčního média se neosvědčilo, přináší do veřejnoprávního média větší ochotu k politickým a obchodním dohodám, které by měly být ve veřejné službě eliminovány. Uvnitř média i navenek se mimo jiné vytváří konflikty a spory o tom, co je ještě pro naplňování veřejné služby přípustné a co už nikoliv.

Výsledek krize

Podnět podaný skupinou zaměstnanců České televize byl sice poměrně podrobně řešen tiskem a zpravodajskými servery, vyvolal diskusi veřejnosti, ale adekvátního řešení se podle Drtinové i dalších zainteresovaných osobností nedočkal. *„Podle mého názoru Rada fatálně selhala směrem k veřejnosti. Mohla zvolit nejčistší možnou cestu, kterou navrhoval předseda Rady Milan Uhde – tedy ustavit nezávislou, vyšetřovací komisi, složenou ze specialistů nominovaných jednotlivými účastníky sporu. Rada to zamítla, namísto toho konstatovala, že pravdu má generální ředitel a problém mu pomohla zamést pod koberec,“* popisuje dění po podání podnětu a dodává, že Rada jako celek není v současné době pod vlivem politiků, kterými byla zvolena, ale pod silným vlivem ředitele, kterému dělá ochranku a podporuje ho ve všech jeho krocích.

I přes nedostatečné prošetření stížnosti měly události posledních měsíců podle Drtinové smysl. Poté, co se krizová situace začala veřejně propírat, nezaznamenala další nátlaky. *„Vysvětlení může být trojí: buď se bojí, nebo se vedení redakce poučilo, nebo se ještě nestačily dohodnout nové „obchody“ a dohody s nastupující vládou. Doufám, že B je správně.“*

Další diskutovanou otázkou je ta, jestli zveřejňování informací o podezřelé praxi uvnitř instituce zbytečně silně neškodí dobré pověsti České televize. Veřejnost platící fungování televize má podle Drtinové ale spíš právo dozvědět se o jejích případných pochybeních. Ztráty důvěryhodnosti České televize se nebojí, myslí si, že divák si dokáže udělat názor sám, sám je schopen rozlišit, kdo mluví pravdu a kdo naopak lže. *„V případě podnětu „24“ byli všichni donuceni rozkrýt karty – redaktoři, vedení zpravodajství, generální ředitel, radní... a ukázat divákovi, s čím kdo hraje. Nikdo*

nezůstal ušetřen a ten problém se podle mě i díky serverům podařilo pojmenovat velmi dobře. Veřejnost se o něm dozvěděla – svůj účel tedy televizní krize splnila.“

Zveřejňování informací a vyjádření k situaci v České televizi jejími zaměstnanci zesílilo požadavek ředitele Dvořáka, aby nikdo ze zaměstnanců neposkytoval vyjádření jiným médiím. *„Zákaz komunikace s médii je podle mě naprosto neakceptovatelný z hlediska Ústavy a Listiny základních práv a svobod, potvrdila to už řada ústavních právníků, například bývalá ústavní soudkyně Eliška Wagnerová. Naopak bylo ve veřejném zájmu, aby se veřejnost dozvěděla a mohla posoudit a vyžadovat skrz svůj kontrolní orgán – Radu ČT, vyšetření podezření z nepřípustného ovlivňování zpravodajství, pokud navíc bylo v takovém rozsahu, jak naznačovali ti signatáři podnětu „24“, kteří ovlivňováním a tlakem na křivení zpráv prošli,“* říká Drtinová, která však není zastánkyní veřejného propírání každého problému, který se v České televizi objeví. Podle ní jde jen o situace, kdy se odpovědné osoby nemají k napravení chyb a kdy jde o systémové, nikoli jednorázové selhání. Ačkoli to byl podle ní a pod iniciativou podepsaných zaměstnanců právě tento případ, vedení České televize se nezaleklo ani veřejného mínění a problém zůstal nevyřešen.

Vracíme se tak na začátek, klientem je divák, odpovědní jsme jemu, je to „jeho“ televize. Další řešení bude dlouhodobé, pokud přijde...“ uzavírá popis krize ze svého pohledu Daniela Drtinová.

8.3 Pavlína Kvapilová

Bývalá vedoucí sekce Nových médií v České televizi je jednou z postav, které stály na počátku poslední krize České televize, která podle jejích vlastních slov vyšuměla do ztracena. Z České televize byla odvolána po té, co se zastala Daniely Drtinové a žádala po vedení České televize vysvětlení přeražení moderátorky Událostí, komentářů do jiného pořadu. Před svým propuštěním se snažila s generálním ředitelem Petrem Dvořákem diskutovat o zavedení editoriaálního panelu. Po odchodu z veřejnoprávního média založila společně s Angelikou Bazalovou iniciativu Vaše televize, která vybízí k diskusi o smyslu veřejnoprávních médií.

Veřejná služba v podání České televize

Nejen média veřejné služby, ale i ta ostatní jsou v současné době pod dvojím tlakem. Jde o tlak ekonomický – pro většinu redakcí jsou aktuálním tématem škrty a úvahy o tom, kde ušetřit, což má vliv na mediální výstupy a zaměstnance mediálních organizací. Tím druhým je tlak omezující svobodu slova. Rozšiřují se různé formy cenzury, a to i v zemích, které tradičně považujeme za svobodné. Christian Amanpour, výrazná osobnost americké žurnalistiky, zahraniční korespondentka americké CNN, poukazuje na tyto dvě síly i v americké žurnalistice.

Tyto tendence se ale projevují i u nás. Pavlína Kvapilová v této souvislosti připomněla rozsáhlé změny českého mediálního prostředí, ke kterým došlo v roce 2013, na společenský pohyb způsobený ekonomickou krizí a nárůst oligarchické moci, který se nevyhnul ani mediální sféře.

Českou televizi i přes tyto faktory a krizi, k níž došlo ve zpravodajství, vcelku nehodnotí vůbec špatně. „*Když to shrnu, tak myslím, že v řadě věcí veřejnou službu plní a musím říct, že i ve srovnání s evropskými televizemi si stojí velmi dobře. Často jsme bývali oslovováni ze zahraničí v různých segmentech, že ta televize dělá spoustu věcí, které jsou určitě relevantní, které odpovídají tomu, co předepisuje zákon, které samozřejmě odpovídají Kodexu a tak dále...*“ uvádí pozitivní rysy České televize Kvapilová.

Nezapomíná však dodat, že to není důvod ke spokojení se se současným stavem, k zapomenutí na problémy, které mohou ve veřejnoprávním médiu vznikat. Veřejnoprávní instituce má na rozdíl od firmy, jejíž úkolem je generování zisku, fungovat na základě určitých principů, má plnit své poslání. Avšak v současné době se podle Kvapilové vnímání rozdílů mezi firmou a institucí zhoršuje. „*...když se nebudeme soustředit, nebudeme o princip veřejné služby pečovat, tak budeme i my všichni přispívat k tomu, že se bude postupně erodovat,*“ vyzdvihuje důležitost zájmu společnosti o veřejnou službu. Dle jejího názoru je pro současnou dobu typické bagatelizování a rozměňování vážnosti některých jevů, které by bagatelizovány být

neměly. Naopak, je potřeba o nich diskutovat. Jednou z nich je právě problematika veřejných médií a dodržování etických norem při jejich fungování a produkci obsahů.

Personální změny

Personální změny v České televizi, které se přímo dotkly Pavlína Kvapilové, jež byla vyhozena oficiálně pro nadbytečnost, začaly u Daniely Drtinové. Kvapilová říká, že právě přeřazení Drtinové z Událostí, komentářů do Interview bez řádného udání důvodu, bylo „špičkou ledovce“ pro ty zaměstnance, kterým se dlouhodobě nelíbilo podávání některých obsahů. „...měli jsme obavy, že se děje mnohem víc, že je to část nějakého širšího problému a tak jsme to taky formulovali,“ říká Kvapilová.

Řešení krize

Formulovány byly výtky vůči zpravodajství. „V první fázi jsme se to snažili řešit interně, což by mělo být připomenuto směrem k těm, kteří nám vytýkali, že jsme si vůbec dovolili vynášet něco ven z televize, což byla věc, která mě nejvíc šokovala.“

Interní řešení mělo podle Kvapilové začít ustavením nových mechanismů, nových pravidel k vedení diskuse uvnitř média. Napomohlo by to řešení neshod o tom, co a jak se má ve zpravodajství (ale nejen v něm) vysílat. Poté, co se Kvapilová veřejně zastala Daniely Drtinové, která svůj přesun v rámci České televize nevnímala jako povýšení, ale spíše jako degradaci, Kvapilová na schůzce managementu navrhla několik modelů, které by mohly interní komunikaci usnadnit. Jedním z nich bylo i zřízení editoriálního panelu, který ve vyspělých médiích často funguje. „...na veřejné půdě ve veřejné instituci by měl být zájem nás všech, aby tam byla co největší pluralita, abychom se tam v dobrém hádali – to slovo neberte špatně – každý má jiný názor, jiný background, prostě vstupuje do té diskuse s něčím jiným a z té diskuse by měly vzniknout nějaké výsledky. A tady právě musí být dobře nastavený systém, jak tu diskusi vést a případně jak řešit spory, které mohou vzniknout,“ odůvodňuje svůj názor o důležitosti ustavení mechanismu, jež by předcházel sporům, Pavlína Kvapilová.

Dosavadní dění totiž podle ní v tomto směru odkrylo značné nedostatky, kvůli kterým nemohlo být dosaženo názorové plurality, jež je pro médium veřejné služby vysoce

žádoucí. Ředitel Dvořák její slova na schůzi ale podle jejích slov poslouchat nechtěl. „...pan ředitel řekl, že se budeme bavit jen o formě toho, co jsem udělala, nikoliv o tom obsahu, takže se tam se mnou o podstatě věci tehdy vlastně nikdo nebavil.“

Ačkoli v létě roku 2013 o editoriálním panelu vedení České televize nechtělo slyšet, začátkem roku 2014 se začalo mluvit o jeho ustavování. „Stalo se to až po té, co pan ředitel jel s Radou do Londýna, aby se poradil v BBC, jak se takové situace mají řešit a prostě se mezi řeči ukázalo, že se tvoří nějaký editoriální panel a další věci...“

Přístup společnosti

Pavlaína Kvapilová, která se zabývá zejména novými médii, se pozastavila i nad reakcemi lidí na sociálních sítích, přes které proběhlo několik vln reakcí na televizní krizi. Ty však stejně rychle jako vznikly, také utichly. Výraznou vlnou bylo zveřejnění rozhovoru s radním Prokešem, který pro Respekt obhajoval pití alkoholu Miloše Zemana a i v otázkách, které se vyloženě netýkaly Daniely Drtinové zmiňoval, jak je mu její osobnost protivná.⁸³ Kromě toho také vyjádřil přání zakázat redaktorům české televize uvádět ve svých pořadech jiná média jako zdroje, ačkoli ho redaktorka Respektu upozornila, že jde o zcela běžnou novinářskou praxi. „...skončilo to u takových těch vln třeba na sociálních sítích, kdy například pan radní Prokeš dal, teď už můžu říct snad skoro slavný rozhovor Respektu. V pátek večer to vzbudilo obrovskou reakci... ale pak to vlastně vyšumí jakoby nic... Což je samozřejmě produktem mediálního systému, jak v současné době funguje (...), ty věci se přebíjí vlastně zas něčím dalším a tak dále, a my už vlastně ztrácíme pozornost a koncentraci na něco, co je důležité. Společnost by se ale měla v těchto situacích naučit reagovat.“

Etické mechanismy a jejich selhání

„Víc než samotný začátek mě znepokojilo to, co následovalo.(...)... ten následující půlrok odkryl vážné problémy celého toho systému který se týká celé České televize ve smyslu kontrolním, protože jsme viděli, jak se Rada k té situaci postavila,“ hodnotí kontrolní mechanismy Kvapilová. Způsob jednání Rady blíže nechtěla komentovat. Dodala jen, že při případné změně mediální legislativy bychom měli být pozorní, aby se

83

do nového znění zákona nedostal paragraf, který by nahrával zájmům nějaké skupiny. Ostatně tomu podobně bylo při tvorbě té současné platné legislativy, která je podle ní „maskovaný systém, přes který vznikla neprůhledná struktura, že máme radní, u kterých na první dobrou nevíme, čím jsou,“ tedy za jaký politický směr v Radě neoficiálně figurují.

Výsledek krize

„Dozvěděli jsme se o tom, co se tady děje a jak to tady vypadá o něco víc. A že se tomu můžeme nějakým způsobem postavit, což je také to, po čem jsem od začátku volala, abychom se vlastně nebáli přiznat, že některé části systému mohou být nemocné a zkrátka s tím něco dělat.“ Tak vidí Pavlína Kvapilová výsledek krize, která však ještě při svém doznění může odkrýt další doposud zatajované informace. „My řadu věcí možná ještě nevíme, řadu věcí se možná ještě dozvíme v budoucnosti...“

8.4 Karel Hvízd'ala

Karel Hvízd'ala je výraznou osobností české mediální scény, která navíc může poskytnout vysoce kvalifikované srovnání s německým prostředím. V SRN strávil období od roku 1978 do 1990 v exilu a i v těchto letech se pohyboval a pracoval v mediální sféře (rozhlasové stanice RFE, Deutschlandfunk, Deutsche Welle, BBC). Je autorem knih obsahujících eseje a rozhovory a o médiích – Moc a nemoc médií a Jak myslet média. Po návratu do Čech pracoval jako reportér pro Mladou frontu, poté byl šéfredaktorem Mladého světa a stejnou pozici zastával v letech 1994 až 1999 v časopise Týden, který je považován za průkopnický v oblasti mediální etiky v soukromé sféře. V roce 2013 sestavil etický kodex upravující vztahy mezi médii spadající pod vydavatelství Mafra a novým majitelem tohoto mediálního domu Andrejem Babišem, který se stal ministrem financí České republiky.

Veřejnoprávnost

„Já si myslím, že za tím vším, co jsme viděli, je vlastně neujasněnost toho pojmu veřejná služba a vůbec veřejnoprávní instituce a z toho všechno vyplývá,“ sděluje podstatu problému České televize a veřejnoprávních médií v České republice hned v úvodu svého vystoupení na diskusi Česká telekrize Karel Hvízd'ala. V této zemi pojem

„veřejnoprávní“ je jen přesným právním pojmenováním. Značí, že médium je ustaveno zákonem a je placeno přímou daní veřejnosti ve formě poplatků.

Problém má kořeny již v době, kdy u nás probíhala transformace státních médií v média veřejné služby, tedy po roce 1989, kdy vznikla potřeba vytvoření demokratické mediální legislativy. Jako vzor pro české zákony posloužily zákony německé, avšak nešlo o doslovný překlad. I podmínky těchto dvou států se liší, v době před více než dvaceti lety byly tyto rozdíly ještě propastnější než jsou v současné době. „...*my jsme tu televizi přejmenovali na veřejnou službu nebo na veřejnoprávní instituci v době, kdy jsme o existenci veřejnoprávní instituce prakticky nic nevěděli a ani k tomu nevznikla normální řádná diskuse a ani tady nebyly takové podmínky občanské společnosti, aby když jsme opisovali český zákon z německého zákona, tak aby mohl být úplně a důsledně naplněn.*“ V českých zákonech je navíc princip veřejné služby podle Hvizďaly vágně postavený.

Srovnání s Německem

Mezi základní rozdíly mezi českými a německými veřejnoprávními médii řadí Hvizďala způsob, jakým jsou obsazovány kontrolní orgány, tedy mediální rady. Nejen on narazil na problém typický pro české prostředí týkající se těchto „malých rad“, a to jejich zpolitizování. Naproti tomu v Německu už zákon přesně předepisuje postupy, jakými se do kontrolních orgánů jednotliví radní volí, obsahuje výčet relevantních institucí jako jsou renomované parlamentní strany, církve, odbory, univerzity, důležitá občanská sdružení, které v nich mají mít své zástupce. Pokud mezi sebou tyto instituce nemají mediálního odborníka, mohou si ho pro výkon funkce najmout. Nemůže se tedy stát, že místo v radě získá osoba spjatá s politickou stranou, které stačí domluvit si jmenování od libovolné instituce a dále se o zbytek postará Parlament. „...*v těch radách zasedají odborníci, to nejsou zástupci lidu. Nemohou tam holubáři, nebo jak to bylo u nás, jak se jednou profláklo, že někdo v parlamentu říkal: „tak přemluv své holubáře, a my ti to zařídíme, že tě do té rady dostaneme.“ Tak to doopravdy ne, tam jsou většinou univerzitní profesori,*“ popisuje fungování německých mediálních rad a proces obsazování postů v nich Hvizďala. Nezapomíná však dodat, že je v sousedním státě jiná situace. Tento způsob fungování tam umožňuje dostatečná strukturovanost společnosti,

která v českých podmínkách po pádu komunistického režimu dlouho nebyla. Dalším podstatným faktem je, že je v Německu podstatně více univerzitních profesorů specializujících se na mediální tematiku.

V rukou německého Parlamentu je ale pravomoc stanovování výše poplatků. Dá se ale říci, že jen částečně. Parlament ovlivňuje dlouhodobý zvyk odhlasování zvýšení poplatků automaticky v závislosti na navýšení bodů spotřebního koše. *„Nikdy se nestalo, že by to neschválil, protože ta strana, která by byla proti, by byla odepsaná,“* zdůrazňuje důležitost této zvyklosti Hvižďala.

Velice podstatný rozdíl tkví ve strukturách organizací. V německých veřejnoprávních médiích ředitel zaručuje nezávislost média a bojuje za ni. Nikdy není přímým nadřízeným šéfredaktorů. *„To znamená, že ředitel zodpovídá za základní směřování a finance a šéfredaktor za personální obsazení a veškeré obsahy. Čili tam nemůže někdo jako tady, a běžně se to děje, zavolat šéfredaktorovi, co se má vysílat a co ne, to je naprosto nepředstavitelné,“* pouští se do konkrétnějšího srovnávání podmínek fungování českých a německých médií Hvižďala. Dodává však, že přece jen ke snahám o takové ovlivňování obsahů v Německu došlo. Mluvil o situaci, kdy se Helmut Kohl, křesťanskodemokratický konzervativní politik (CDU) rozšířil kvůli odvysílané zprávě. Jeho reakcí byl rozlíčený telefonát Friedrichu Nowottnému, řediteli ARD. *„...přerušili zpravodajství a rovnou odvysílali, co se stalo. Ten Kohl z toho měl takový průšvih, že byl v podstatě zesměšněný na několik týdnů, a od té doby se nic takového nestalo. Čili tam jde i o odvahu těch lidí se těm pokusům o manipulaci okamžitě, jasně a čestně postavit,“* uzavírá vyprávění Hvižďala s tím, že v Německu zaměstnanci veřejnoprávních médií chrání smlouvy, díky kterým se po podobných událostech nemusí obávat vyhazovu. Podle dramaturgického a redaktorského kodexu mají dokonce zajištěnou spoluúcast při důležitém rozhodování uvnitř média. Z rozhovoru s Danielou Drtinovou však vyplynulo, že situace v České republice je alespoň v tomto ohledu podle jejího názoru a podle jejích zkušeností naprosto opačná.

Výše zmiňovaný dramaturgický a redaktorský kodex, který v českém prostředí chybí (ale Hvižďala už upozornil na jeho potřebu, tudíž se v České televizi údajně překládá),

popisuje jednotlivé kroky řešení krizových situací. Tento mechanismus by možná v posledních měsících usnadnil a zpřehlednil i dění v České televizi. „*Je to velice jednoduchý mechanismus, který je třeba v ORF využíváný docela často. Na každých deset redaktorů je jeden mluvčí, mluvčí pak tvoří plénum a v tomto plénu se řeší stížnosti, jak třeba tady bylo těch čtyřadvacet. Ti jejich mluvčí by přišli na plénum, tam by se o tom diskutovalo a udělalo by se nějaké usnesení. S tím by se šlo za ředitelem a ten by ho buď přijal, nebo ne. V okamžiku, kdy to nepřijme, si obě strany zvolí své tři zástupce a pak v těch šesti jednájí o tom, jak se má situace řešit. Mají na to většinou podle kodexu, myslím, tři neděle, kdy musí dát rozsudek. Když se nepodaří nález sestavit tak, aby byl závazný pro obě strany, tak si obě strany zvolí jednoho mluvčího a dohromady se domluví na třetím, což je většinou mediální ombudsman, pokud existuje. Neexistuje-li, tak si většinou volí emeritního mediálního soudce, nebo advokáty, kteří jsou specializovaní na mediální právo. Ti pak mají zase tři neděle, musí se na něčem domluvit. Výsledek, tedy všechny ty verze, jsou samozřejmě veřejně publikované, nic se nedá utajovat. Všechny výstupy se okamžitě zveřejňují, dříve v novinách, dnes na internetu, a tím to končí. V okamžiku, kdy by se ani ti tři nedomluvili, tak už to jde k soudu. Ale ty mediální soudy třeba i v Rakousku, fungují velice rychle, protože se samozřejmě počítá s tím, že to má význam, jen když to rozhodnou rychle a nikoliv, když se to prolonguje a lidé už na to zapomenou,*“ popisuje Hvížd'ala mechanismus pro řešení krizových situací v Německu, který však funguje i v Rakousku.

Nutnost změn

Problematiku rad Hvížd'ala uzavírá tím, že ke zlepšení je v České republice změna zákonů. „...protože to, co máme teď, neurčuje mantinely tak, aby ten výkon mohl být řádný.“ Avšak změnu zákonů by měla předcházet ještě jedna fáze, a to vůbec mít vůli ke změně, která by šla zevnitř redakce. Jeho představa o podobě této fáze spočívá v sestavení již zmiňovaného redaktorského a dramaturgického kodexu.

8.5 Milan Šmíd

Byl členem kolegia generálního ředitele, což je poradní orgán Petra Dvořáka, jež byl sestaven krátce po jeho nástupu do funkce. Šmíd jej opustil na konci roku 2012

s vyjádřením, že si chce zachovat svou nezávislost při publikační činnosti, která se mediální sféry týká, zejména na jeho webové stránce louč.cz. Právě Šmídem zde zveřejněná práce byla použita Petrem Dvořákem (i po ukončení Šmídovy činnosti v kolegiu) v rozsáhlé zprávě, kterou Dvořák nahradil po stížnosti čtyřicetiletou slibovanou vyšetřovací komisí a důkladný audit stavu zpravodajství České televize.

Veřejnoprávnost

Milan Šmíd tvrdí, že se snaží na Českou televizi nahlížet nezaujatě, ačkoli „poznal druhou stranu barikády“ za svého působení v kolegiu. V současné době patří mezi ty mediální odborníky, kteří odmítají tvrzení, že Česká televize selhává a neposkytuje veřejnou službu, k níž ji zavazuje platná legislativa. „...*silně protestuji proti pojmu selhávání veřejné služby u nás,*“ říká.

Personální změny

S kritickými hlasy z části souhlasí, z části se vyhrazuje úplně proti. „*Drtinová nebyla dobrou redaktorkou,*“ začíná s komentářem personálních změn v rámci České televize, které fungovaly jako rozbuška krize. Kritická promluva o vedení České televize ale v tomto případě začíná při rozebírání způsobu, jakým k přesunu Drtinové došlo. Podle Šmída zcela chyběla kritická analýza jejího vystupování v hlavní zpravodajské relaci České televize Události, komentáře, která by redaktorku upozornila na její chování, které bylo podle Šmída nevhodné. Stavěla se do pozice soudce, byla moc agresivní a své otázky opakovala i pětkrát, ačkoli to v danou chvíli postrádalo dle názoru Milana Šmída smysl. „*Takže já si myslím, že měla zůstat v Událostech, ale mělo jí být řečeno, že takhle ne. A je ku podivu, že jestliže se na ni dnes díváte v jejích rozhovorech, tak si všimněte, jak je dobrá, jak je kvalitní. Já jsem nikdy nezpochybňoval její veřejnoprávní étos, jí skutečně jde o věc a jde do toho, protože to myslí dobře. Ale bohužel to nebylo dobré,*“ shrnuje svůj postoj k Daniele Drtinové jako moderátorce Šmíd. Její přesun do pořadu Interview by jako divák přijal s odůvodněním, že došlo ke změně v zájmu kvality, že Drtinová přešla na místo, kde bude podstatně kvalitnější než na tom předešlém v Událostech, komentářích. Odůvodnění ale podáno nebylo. „*Je tady podezření, že to Dvořák tedy udělal na pokyn politiků,*“ vyvozuje Šmíd z nejasné situace.

Zato propuštění Pavlínky Kvapilové Šmíd zcela nechápe. „...já si myslím, že Pavlína Kvapilová je cenný člověk, který měl ve veřejnoprávní televizi zůstat...(…) Zřejmě pan ředitel použil svých metod, těch korporátních, že říkal: „Já jsem tady šéf, a já budu rozhodovat. Když cokoliv porušíte, půjdete pryč.““

Iniciativa 24

Hned po zveřejnění podnětu 24 redaktorů ze zpravodajství České televize podle Šmída začala tuzemská média psát, jaké jsou ve veřejnoprávní televizi strašné cenzurní praktiky. Šmíd si pro sebe bod po bodu stížnost rozebral a v archivu si vyhledal reportáže, kterých se tyto body týkaly. Po tom, co tak učinil, vnímá většinu podnětu jako neopodstatněnou a účelovou. Ohrazuje se také proti vyjádření Pavlíny Kvapilové, že šlo „pouze o podnět k prošetření,“ od lidí, kteří netvrdí, že jsou neomylní a nutně ve všech zmiňovaných případech došlo k úmyslnému pochybení ze strany šéfredaktora a editorů zpravodajství. Milan Šmíd ale dokument vidí jinak. „*Tam se, prosím vás, jasně říkalo, že redaktorům je bráněno v plnění poskytování objektivních ověřených informací, že plnění úkolů veřejné služby je ohroženo, že se může jednat o, pozor, systematické a cílené využívání veřejnoprávního zpravodajství ve službě jedné politické a obchodní skupiny – není specifikováno, míní se SPOZ. A dochází k cenzurním zásahům a pokusům o ně.*“ Šmíd zdůrazňuje, že spíše než o podnět k prošetření případných pochybení šlo o soubor důrazných tvrzení, že k pochybením jistě došlo.

Šmíd pak zpochybnil přímo i některé body, které byly obsahem dopisu. Hned několik z nich se týkalo údajného upřednostňování současného prezidenta České republiky a jeho politických podporovatelů – hejtmana Michaela Haška z ČSSD, nyní již exministra zahraničí Rusnokovy vlády Jana Kohouta. Velkou pozornost Šmíd věnoval období prezidentských voleb, kdy byl podle redaktorů upřednostňován Zeman. Nesouhlas s tímto tvrzením dokládá rozborem vysílání zpravodajství o prvním dni druhého kola volby, kdy Zemanův protikandidát Schwarzenberg dostal podstatně více prostoru.

Milan Šmíd by v rozebírání jednotlivých bodů stížnosti pokračoval, dostal se však do sporu s Pavlínou Kvapilovou, která jej přerušila: „*Tam celý ten popis je, pane doktore.*“

Vy to prostě nechcete vidět.“ Podle ní Šmíd vytrhával jednotlivé případy z kontextu a přehlížel široký rámec celé stížnosti. K dohodě mezi dvěma panelisty nedošlo, rozepře skončila tím, že pořadatelé vzali jako námět pro příští setkání rozbor jednotlivých bodů stížnosti za účasti hlavních aktérů.

Dopady krize

Na rozdíl od Kvapilové nebo Drtinové vnímá Šmíd krizi jako událost, která poškodila pověst České televize jako poskytovatele veřejné služby. A ačkoli dříve vyjádřil nelibost vůči znění podnětu, právo ke stížnosti redaktorům vůbec neupírá. *„Já souhlasím s tím, že redaktoři měli právo jít na Radu. Nechápu ale, kdo to zveřejnil a dal to tisku a nechápu, proč Rada na místo toho, aby se uchopila své povinnosti a pozvala si tam strany sporu spolu a začala to nějakým způsobem řešit, tak to v podstatě dala generálnímu řediteli. Proto to dopadlo tak, jak to dopadlo,*“ komentuje nedostatky mechanismu řešení krizových situací České televize Šmíd.

Nutnost změn

Změny jsou podle něj nutné a řešení situace existuje, jen jej nikdo nechce moc slyšet. Milan Šmíd píše o stavu médií zprávy, publikuje je na svých webových stránkách louč.cz, některé materiály posílal v minulost do Parlamentu, nedočkaly se ale reakcí v podobě aktivního jednání. Jako příklad lepšího systému fungování uvádí stejně jako Karel Hvizďala německá média. *„Ten český model je v podstatě zpackaný,*“ říká Šmíd. Počátek problému vidí ve způsobu volby Rady, která byla zpočátku volena z jednoho místa, tedy z Parlamentu, ačkoli měla být místa tři. Další problém nastal, když se radním přidělila odměna za vykonávání funkce. Problém je i možnost vytvoření zpolitizované Rady nebo způsob, jakým mohou politici celý orgán odvolat. *„Já jsem se domníval, že znění zákona bylo, že pokud v průběhu šesti měsíců Parlament rozhodne, že televize neplní veřejnou službu, je Rada odvolána jako celek. To odvolání proběhlo tak, že ze šesti měsíců byl jeden den – v pátek dopoledne jedno, v pátek odpoledne druhé odvolání, a pak šla Rada k Brdíčům. Následkem toho přišla vlastně ta Rada, která způsobila televizní krizi, to byla jasně zpolitizovaná Rada,*“ vzpomíná na projevy nedostatků kontrolních mechanismů v minulosti Šmíd.

Podstatná výhoda německého modelu, který Šmíd i Hvižd'ala hodnotí jako vyspělejší tkví i v tom, že to není jen Rada, která kontroluje řádné plnění veřejné služby. Dohled je rozdělen hned do tří pilířů, kromě správní rady složené z mediálních odborníků ještě dohled zajišťuje intendant a rundfunkrat (zástupci veřejnosti).

ZÁVĚR

Názory na události proběhlé na přelomu let 2013 a 2014 v České televizi, jež bývají souhrnně označovány za další krizi této instituce, se pochopitelně různí už z toho důvodu, že ještě nikdo nedefinoval, v čem přesně spočívá veřejná služba a co je veřejným zájmem a každý situaci hodnotí na základě jiných zkušeností.

Z diskusí reagujících na tyto události se ozývá volání po změnách fungování České televize. Pro ty se nevyjádřili jen zastánci iniciativy „24“, která poslala Radě České televize podnět k prošetření patnácti případů, ve kterých podle skupiny redaktorů došlo k porušení Etického kodexu, ale dokonce i rázní kritici tvrzení, že došlo k selhání média veřejné služby.

Milan Šmíd mluví a píše o nutnosti změny způsobu volby Rady České televize, o nutnosti jejího odpolitizování a celkovém přiblížení českých médií veřejné služby německému modelu. V tomto se s ním shoduje i Karel Hvizďala, který k důležitým nedostatkům České televize řadí i absenci redaktorského a dramaturgického kodexu.

O zavedení redaktorského kodexu mluvila nezávisle na Hvizďalovi i bývalá redaktorka České televize Daniela Drtinová. Stejně tak podle ní chybí i klauzule svědomí. Velice podobné názory na dění kolem iniciativy „24“ vyjádřila dříve vyloučená vedoucí divize Nových médií Pavlína Kvapilová. Ta před svým opuštěním veřejnoprávní televize volala po zřízení Editoriálního panelu, který by měl přispět ke zlepšení interní komunikace v České televizi. Takovýto panel sice již začal vznikat, ale Daniela Drtinová vyjádřila obavy, že vzhledem ke svému složení výhradně z osobností loajálních generálnímu řediteli, nesplní svůj účel.

Co se týče diskutovaných personálních změn, které celou krizi nastartovaly, nemůžeme vyvozovat závěry z pohledu „ústředních postav“ tohoto dění – Daniely Drtinové a Pavlíny Kvapilové. Avšak již dříve zmiňovaný mediální odborník Milan Šmíd, který z respondentů Českou televizi hájil nejvíce, vyjádřil k personálním změnám své výhrady. Podle jeho slov nebyly dostatečně vysvětlené, což podporuje kritiky označující

Petra Dvořáka jako ředitele, jež přenáší zvyklosti ze soukromého média do média veřejné služby.

Změny Etického kodexu, fungování Rady České televize, zavedení Editoriálního panelu a případné vytvoření a uvedení v platnost nových dokumentů (redaktorského a dramaturgického kodexu) by podle respondentů i autorky této diplomové práce měly přispět k efektivnějšímu, transparentnějšímu a nenapadnutelnému řešení dalších případných sporných situací. Aby tomu tak bylo, měly by vzniknout z řádné diskuse uvnitř celé České televize, nebo ze širší diskuse odborné veřejnosti. Další krize by tak neměla skončit tím, že jen vyšumí bez vyvození patřičných důsledků do ztracena, jak tomu bylo v případě iniciativy „24“ a událostí s touto iniciativou souvisejících.

Podle první náměstkyně ministra kultury (a bývalé předsedkyně Rady pro rozhlasové a televizní vysílání) Kateřiny Kalistové by měl být návrh novelizace mediální legislativy týkající se uspořádání mediálních rad a jejich právního ukotvení zařazen do legislativního plánu vlády na jaře roku 2014.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Etický kodex České televize.

Zákon č. 483/1991 Sb. o České televizi.

ČESKÁ LITERATURA

BURNS, Lynette Sheridan. *Žurnalistika*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-871-6.

JAKUBOWITZ, KAROL, *Nová ekologie médií, konvergence a mediamorfóza*. 1. vyd. Zlín: VeRBuM, 2013. ISBN: 978-80-87500-38-5.

JIRÁK, Jan et al. *10 let v českých médiích*. 1. vyd. Praha: Portál pro Newton Information Technology, 2005. ISBN 80-7178-925-9.

JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Masová média*. 1. vyd. Praha: Portál, 2009, ISBN 978-80-7367-466-3.

MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. 4., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-574-5.

MCLUHAN, Marshall. *Jak rozumět médiím: extenze člověka*. 2., rev. vyd., V Mladé frontě 1. Praha: Mladá fronta, 2011. Strategie. ISBN 978-80-204-2409-9.16-18.

MIKULÁŠTÍK, Milan. *Komunikační dovednosti v praxi*. 2., dopl. a přeprac. vyd. Praha: Grada, 2010. Manažer. Komunikace. ISBN 978-80-247-2339-6.

MUCHA, Ivan, *Filosofie a média*, in BYSTRICKÝ, Jiří, MUCHA, Ivan, *K filosofii médií*, 2007. ISBN: 978-80-86319-23-6.

MUSIL, Josef. *Úvod do sociální a masové komunikace*. 2. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2008. ISBN 978-80-86723-44-0.

REMIŠOVÁ, Anna. *Etika médií*. 1. vyd. Bratislava: Kalligram, 2010. ISBN 978-80-8101-376-8.

RUSS-MOHL, Stephan. *Žurnalistika: komplexní průvodce praktickou žurnalistikou*. 1. vyd. Praha: Grada, 2005. str. 237. ISBN 80-247-0158-8.

SOKOL, Jan. *Etika a život: pokus o praktickou filosofii*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2010. ISBN 978-80-7429-063-3.

ŠMÍD, Milan, Desetiletí České televize, in ČESKÁ TELEVIZE, SATURKOVÁ, Jitka, ed., ŠNÁBL, Vít, ed. a PITTERMANN, Jiří, ed. (*Prvních*) 10 let České televize. Praha: Česká televize, 2002. ISBN 80-85005-37-9.

ZAHRANIČNÍ LITERATURA

REMIŠOVÁ, Anna. *Etika médií*. 1. vyd. Bratislava: Kalligram, 2010. ISBN 978-80-8101-376-8.

INTERNETOVÉ ZDROJE

ČERNÁ, Michaela. Mattoni na obrazovce. Veřejnoprávní ČT propaguje značku, kde jen může. In: Lidovky.cz [online]. 2013-08-21. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/mattoni-na-obrazovce-verejnopravni-ct-propaguje-znacku-kde-muze-px6-/media.aspx?c=A130819_143456_ln-media_mc

ČERNÁ, Michaela. Proč ČT vysílala Mattoni koncert? Podporujeme zdravý životní styl, říká Dvořák. In: Lidovky.cz [online]. 2013-08-29. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/proc-ct-vysilala-mattoni-koncert-podporujeme-zdravy-zivotni-styl-rika-dvorak-1ya-/media.aspx?c=A130828_141238_ln-media_mc

ČERNÁ, Michaela. Dokažte, že je v ČT cenzura, opakuje jako kolovrátek šéf zpravodajství. In: Lidovky.cz [online]. 2013-10-31. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/dokazte-ze-je-v-ct-cenzura-opakuje-jako-kolovratek-sef-zpravodajstvi-1jn-/media.aspx?c=A131031_143103_ln-media_mc

ČERNÁ, Michaela. V ČT je cenzura a prozemanovské tlaky, tvrdí zaměstnanci. In: Lidovky.cz [online]. 2013-10-31. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/v-ceske-televizi-je-cenzura-upozornuji-zamestnanci-fhs-/media.aspx?c=A131031_110410_ln-media_mc

ČERNÁ, Michaela, Krize v České televizi: Vše odstartovaly šachy s Drtinovou. In: Lidovky.cz [online]. 2013-11-08. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/krize-v-ceske-televizi-co-vam-uniklo-d72-/media.aspx?c=A131107_182612_ln-media_mc

ČERNÁ, Michaela. Reportáž ČT chválila alarmy. Hlavním 'hrdinou' byl manažer výrobce. In: Lidovky.cz [online]. 2013-11-12. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/ct-v-udalostech-propagovala-soukromou-firmu-netusilijsme-to-tvrdi-114-/media.aspx?c=A131111_092533_ln-media_mc

ČERNÁ, Michela. Spoření v ČT vychvalovala paní Eva. Šlo o manažerku Raiffeisen. In: Lidovky.cz [online]. 2013-11-25. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/sporeni-v-ct-vychvalovala-pani-eva-slo-o-manazerku-raiffeisen-puk-/media.aspx?c=A131122_170653_ln-media_mc

ČERNÁ, Michaela. Proč Dvořák zrušil komisi? Drtinová se mylí, ČT čelí mediální kampani. In: Lidovky.cz [online]. 2013-12-17. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/proc-dvorak-zrusil-komisi-stezuje-si-na-utocnou-medialni-kampan-p8q-/media.aspx?c=A131217_124725_ln-media_mc

ČERNÁ, Michaela. Rada ČT: K porušení objektivit nedošlo. In: Lidovky.cz [online]. 2014-01-08. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/rada-ct-k-poruseni-objektivit-ve-zpravodajstvi-nedoslo-pe1-/media.aspx?c=A140108_142013_ln-media_mc

ČERNÁ, Michaela. Změny v hierarchii ČT. Nechci být jako jiní šéfové, říká Železný. In: Lidovky.cz [online]. 2014-01-21. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/zmeny-v-hierarchii-ct-nechci-byt-jako-jini-sefove-rika-zelezny-p6e-/media.aspx?c=A140121_122929_ln-media_mc

ČERNÁ, Michela. Rozpad týmu Událostí. Končí i editor Ouředník. In: Lidovky.cz [online]. 2014-02-21. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/rozpad-tymu-udalosti-komentaru-konci-i-editor-ourednik-pji-/media.aspx?c=A140221_185247_ln-media_mc

NEVYHOŠTĚNÝ, Martin. Dvořák vyložil karty na stůl: billboardovou kampaň ČT zaplatí Mattoni. In: Lidovky.cz [online]. 2013-05-15. Dostupné z: http://byznys.lidovky.cz/dvorak-vylozil-karty-na-stul-billboardovou-kampan-ct-zaplati-mattoni-1kx-/firmy-trhy.aspx?c=A130515_161145_firmy-trhy_mev

NEVYHOŠTĚNÝ, Martin. Po billboardech zaplatí Mattoni ČT seriál o svém zakladateli. In: Lidovky.cz [online]. 2013-05-16. Dostupné z: http://byznys.lidovky.cz/po-billboardech-zaplati-mattoni-ct-serial-o-svem-zakladateli-prq-/firmy-trhy.aspx?c=A130516_130419_firmy-trhy_mev

Drtinová zmizí z Událostí, komentářů. Může mít vlastní pořad. In: Lidovky.cz [online]. 2013-08-07. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/ct24-posili-zahranicni-zpravodajstvi-a-zmeni-grafiku-f9t-/media.aspx?c=A130807_230036_ln-media_ml

Drtinovou stáhlo vedení z Událostí po politickému nátlaku, tvrdí odbory. In: Lidovky.cz [online]. 2013-08-09. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/stazeni-drtinove-z-udalosti-vyhovuje-politickemu-natlaku-tvrdi-odbory-1a7-/media.aspx?c=A130809_114455_ln-media_mct

Za Drtinovou se postavil i Veselovský. Žádá vedení ČT o vysvětlení. In: Lidovky.cz [online]. 2013-08-09. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/veselovsky-bojuje-za-drtinovou-reditele-televize-zada-o-vysvetleni-1ig-/zpravy-domov.aspx?c=A130809_180147_ln_domov_pef

Další hlas pro Drtinovou. Důvěryhodnost ČT je v ohrožení, míní Kvapilová. In: Lidovky.cz [online]. 2013-08-10. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/dalsi-hlas-pro-drtinovou-duveryhodnost-ceske-televize-je-v-ohrozeni-mini-kvapilova-gm5-/media.aspx?c=A130810_203806_ln-media_hm

Šéfka Nových médií Kvapilová v ČT definitivně končí. In: Lidovky.cz [online]. 2013-09-11. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/sefka-novych-medii-kvapilova-v-ct-definitivne-konci-fhc-/media.aspx?c=A130911_115216_ln-media_mct

ČT už není první, nejsledovanější byly stanice Novy. In: Lidovky.cz [online]. 2014-01-01. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/ct-ztratila-vedouci-postaveni-nejsledovanejsi-byly-stanice-novy-pyh-/media.aspx?c=A140102_183910_ln-media_vam

Daniela Drtinová odpovídala on-line. In: Lidovky.cz [online]. 2014-02-28. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/odpovedi.aspx?t=O140227_102651_558_ape

VÁLKOVÁ, Hana. Komise pro posouzení objektivitu ČT se rozpadá Opustil ji další člen. In: iDnes.cz [online]. 2013-12-02. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/dvorakova-komise-ke-zpravodajstvi-ct-prisla-o-dalsiho-clena-pqs-/domaci.aspx?c=A131202_133620_domaci_hv

ČERMÁK, Miloš, Nepletme si veřejný zájem s politickým, dostupné z <http://nazory.euro.e15.cz/komentare/nepletme-si-verejny-zajem-s-politickym-53478>

SVOBODOVÁ, Ivana. Radní ČT: Drtinová je protivná a Zeman smí pít. In: respekt.ihned.cz [online]. 2014-01-17. Dostupné z: <http://respekt.ihned.cz/c1-61574560-radni-ct-drtinova-je-protivna-a-zeman-smi-pit>

Česká televize, [online]. [cit. 2014-01-04]. <http://www.ceskatelevize.cz/rada-ct/>

Česká televize [online]. [cit. 2014-03-05]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/statut-ct/>

Týdeník Rozhlas [online], číslo 42. 2006-10-09. Dostupné z: <http://www.radioservis-as.cz/archiv06/4206/42titul.htm>

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA A – ROZHOVOR S JANEM SOKOLEM	I
PŘÍLOHA B – ROZHOVOR S DANIELOU DRTINOVOU	VII
PŘÍLOHA C – PŘEPIS DISKUSE – ČESKÁ TELEKRIZE	VII

PŘÍLOHY

Příloha A – Rozhovor s Janem Sokolem

Vyvíjí se nějak zájem o etiku od roku 1989?

Podle mého soudu se v tomto směru strašně moc změnilo, včetně mého vlastního postoje. Já jsem si tehdy vůbec neuměl představit, k čemu je to dobré. Ve dvaadvadesátém roce jsem dostal nabídku na katedru na jedné velmi dobré kanadské univerzitě, kterou tam zakládal nějaký mecenáš a chtěli mě tam jako profesora etiky. Já jsem to po zralé úvaze odmítl, protože jsem si nedovedl představit, co bych jim tam vlastně povídal. „No, nemáte lhát, nemáte krást...“?

V tomhle se myslím strašně změnilo. Nejpozději za posledních deset až patnáct let se z etiky stalo veřejné téma. Samozřejmě spíš z té negativní stránky, spíš se řeší skandály.

Je to třeba i vidět na vývoji s etickou výchovou ve školách. Když jsem byl ministrem školství, tak jsem to odmítl zavést jako předmět. Vysvětloval jsem jim, že nemáme pořádné učebnice a nemáme učitele. Kdyby to měl s odpuštěním učit tělocvikář ve vedlejší úvazku, tak to není ono, to by se jen zkazilo. Ale to se změnilo, dnes řada škol etiku učí. Určitě se etika dostala do veřejného diskursu.

Uznávají lidé, že je třeba nějaká míra samoregulace? I lidé z médií?

Ano, lidé o etice mluvit chtějí. I ta naivní představa, že se bez toho moderní společnost obejde, že stačí prostě právo a předpisy a pak už nic, tak to myslím, že už dnes nikoho ani nenapadne. To je takový hloupý předsudek. Dokonce to nenapadne většinou už ani právníky.

V mediální sféře jsem se k tomu moc nedostal. Ale většinou to novináři řeší tak, že jsou puntičkářsky korektní. Například při zveřejnění průzkumu zveřejní

parametry průzkumu, kolik bylo respondentů, jak zněla otázka atd., což působí trochu pedantsky.

Na jednu stranu je tam z velké části nevědomost. Z velké části si ti lidé neuvědomují, že jsou zaujatí. Každý člověk je zaujatý, nemůže nebýt. Ale mnozí si myslí, že to, co oni si myslí, je prostě pravda. Tohle bych řekl, že je i v médiích nejvíc znát. Ale dnes si na to dávají větší pozor. Takové to naivní „přeci všichni víme, jak to je,“ se vyskytuje jen u těch ideologických. Vladimír Železný to třeba dělá.

Samozřejmě si s tím lidé nevědí rady. A protože se skandály veřejně publikují, tak vzniká dojem, že všechno je skandální. A takovým nešťastným způsobem se to zvrhlo v tu blbou náladu. Lidé jsou zblblí médii a Sem, tou černou kronikou, kterou ty zprávy představují. Říkají pak, že všichni kradou, ačkoliv v běžném životě to tak není. Lidé se sebe nebojí, chodí přeci po ulicích beze zbraně.

Etický kodex ČT je daný naroveň zákoníku práce. Má být konkrétní a vymahatelný, nevidíte v tom problém?

To už a pak není etický kodex, jsou to jakési přepisy zaměstnavatele pro zaměstnance, to má s etikou pramálo společného. Jakmile se něco vymáhá, tak už to není etický problém. Etika je vždycky jen to, co se nevymáhá. Může se vymáhat jedině nějakým společenským tlakem jako: „styd' se,“ ale rozhodně ne tím, že „Vyhodíme tě,“ to nejde. Jak máte dobře jednat, to se nedá popsat paragrafy. To ani právo neumí. To se musí odvolávat na formulace jako: „s péčí dobrého hospodáře,“ „smlouva nesmí odporovat dobrým mravům,“ ale nikdo už neumí napsat, co jsou to dobré mravy. Ale musí to tam být, ten zákonodárce se bez toho neobejde.

Musí to být slušné a má to být nestranné. To znamená podle mého, že se každý ten novinář musí dozvědět, že je zaujatý, a ne že „já jsem nestranný“. To není v lidských silách. Nestranný je jenom úplný pitomec nebo někdo, komu je

všechno jedno.

Etika je ten „lidský čich“, který se v tom vyzná... Ti, co se v tom pohybují, by si měli sami říct, co se má napsat. Někdo by to měl možná zkouknout. Ale to je dost odborná činnost, odborník musí říct, co tam patří.

Vidíte nějaký posun ve veřejné službě od doby, co jste se k ní vyjadřoval v dokumentu Česká televize, věc veřejná?

Moc se na televizi nedívám, občas na zprávy nebo na nějaký večerní program na ČT24 a ČT 2 a řekl bych, že to nedělají špatně. Ale trochu mi vadí, že ti redaktoři, když mají za hosta nějakou nepolitickou autoritu, tak jsou medoví, samý úsměv... Když tam přijde politik, a není zrovna drzý, tak ho berou jako hadr. Myslím, že by se slušelo předvést, že když je někdo ministr nebo poslanec nebo dokonce premiér, tak si zaslouží respekt. To ale neznamená, že mu nemohou klást ostré otázky, ale rozhodně by se neměli uchechtávat... To vidím jako vadu, která tu také ohrožuje demokratické vládnutí, protože tohle lidi okamžitě vycítí – ministr, tak to musí být pitomec.

Co si myslíte o často kritizované provázanosti ČT apolitických zastupitelů – Poslanecká sněmovna schvaluje Kodex, navrhuje radní, schvaluje výroční zprávy, rozpočet...

To neumím posoudit, jestli to tak má být nebo ne. Ale etický kodex nemá být jako právní dokument, tak co by do toho komu bylo? Poslanci samozřejmě mohou vyjádřit svá přání a názory, ale je to věc té televize.

Podle mého to nebylo úplně hloupé, když si ředitel kdysi zřídil etický panel, kterého jsem byl jeden čas i členem, který mu v etických záležitostech radí. Je složen z lidí z televize i mimo ni. Původně tuto funkci měla zastávat Rada České televize, ale toho se chytli politici a strany si do Rady dosazovaly své lidi. Pro šéfa ČT takový poradní orgán může být oporou a pomocí, pokud tedy není zpolitizovaný a má autoritu. Nemusí jen šlapat řediteli na paty. Sám ředitel nemůže psát třeba kodex...

Šéfové se musí naučit zacházet s nějakým takovým poradním orgánem, který si sami třeba nevymyslí. Je to jako když se vláda musí naučit zacházet s parlamentem. Je hloupé, když si dělají naschvály, to strašně škodí.

Co si myslíte o řešení aktuální krizi, způsobu řešení sporných případů z poslední doby?

Není to úplně marné. To, co se dělo, znamená, že to všechno tak úplně neprošlo. Tady přeci nejde jen o ty sankce, ale o to, že si toho lidé všimnou, že to tak jednoduše nejde.

Tak pokud se manipulovalo se zpravodajstvím třeba šest měsíců...

No, manipulovalo... Říkáte sama, že šlo o sporné případy, ten ředitel pochopitelně nechce mít problémy třeba se Zemanem, to chápu, tak uhne. Ale z druhé strany se na něj zatlačí. Ten Zeman ho také nenechá jen tak, pochopitelně... Tak to ve společnosti je, že se lidé takhle přetlačují a nejde jenom o to, aby někoho zavřeli, to je právě to, kde se zavírat nedá, vyhazovat těžko... A musí to být nějak takhle, aby si lidé uvědomili, že si musí dávat větší pozor, že jsou pod tlakem i z druhé strany.

Jde o to, že když vyloučíte moderátorku hlavního zpravodajského pořadu bez udání důvodu, tak je na tom asi něco zvláštního...

Možná ano... Ale ono je to tak, že se ten důvod nemůže říct, ale je tam, pochopitelně... Daniela Drtinová právě byla z těch ostřejších, to bych jí taky vyčítal. Že není možné aby s těmi lidmi tak zacházela... Může být ostrá, ale musí to být zdvořilé. Někteří to umí, třeba Václav Moravec.

V případě Etického kodexu veřejnoprávního média je to ale složitější než v soukromém. Tam si médium samo pravidla určí, ale Česká televize se zodpovídá veřejnosti...

Ano, ale při dobré vůli by se podle mého musela najít nějaká shoda. Akorát na to musí být dost času.

Takže by měla probíhat diskuse uvnitř celého média, nejen „Ředitel řekl, bude to tak a tak...“

Ano, přesně tak. Ten kodex musí někdo napsat, nemůžete na to svolat 50 lidí, aby to napsali. To musí někdo připravit. Pak to má projít nějakou oponenturou, diskusí... Všechno závisí na tom, že si ti lidé důvěřují. Ne že dojde k dělení na strážníky a zloděje. To je taková ta nezralost české demokracie jako „kdo komu dá do držky, máme 101, tak vy jděte do hajzlu, že jo.“

Měla by se taková krize veřejnoprávní televize také veřejně řešit?

To je těžké, ten šéf pořád musí být šéf, protože on za situaci v ČT odpovídá. Ne ti ostatní, co do toho mluví. Má-li mít odpovědnost, musí mít situaci v ruce, jinak by to nemělo smysl. Transparentní řešení je těžké. Tam, kde to jde, tam asi transparentní je. Někde to ale nejde. A i to patří k tomu šéfování. To zná každý z domova, že ne vždy je vhodné všechno říct. Musíte počkat na vhodnou chvíli. Když jdete na úřad a ten úředník vás naštve, tak nemůžete praštit dveřmi, protože potřebujete to razítko, tak si to necháte pro sebe a řeknete to jindy. V tomhle je někdy ta diskuse jako kdyby to byly malé děti, jako kdyby takové věci nevěděli.

Ta veřejnoprávnost spočívá v tom, že šéf je ustanovovaný nějakou veřejnoprávní procedurou a té se zodpovídá. Jinak musí prostě šéfovat. To je trochu jako ministr kultury. To ne nejhorší ministerstvo, protože máte nejméně peněz a za zadkem všechny herce, kteří se kdykoliv dostanou do televize a udělají vám z toho kůlničku na dříví. Kdyby se ministři lesů a strání tam nahnuli myslivci, tak se nic nestane, ale když tam přijde pět lidí z Národního divadla... Tyhle populární figury televize mají na své straně veřejnost a jsou sakra nebezpečné.

Předseda Rady České televize řekl, že v ČT trvá věky, než je uznána chyba. Pokud tedy k uznání dojde...

To není jenom v České televizi. V našich podmínkách přiznat chybu znamená odepsat se. Jsou výjimky, z těch mám vždy docela radost. Třeba Nečas na mě udělal dojem (ačkoli musím podotknout, že ODS jsem nikdy nevolil) tím, že vzniklo nějaké podezření a on okamžitě rezignoval. Dnes se všichni tváří, že je to „neosoba“, ačkoliv se poměrně osvědčil jako gentleman. Ačkoli nás to stálo tři čtvrtě roku bezvládí. Všechny výměny jsou z hlediska těch daných institucí na škodu.

Příloha B – Rozhovor s Danielou Drtinovou

Plnění veřejné služby – potřebujeme média veřejné služby? V čem podle Vás veřejná služba spočívá, jaká je role veřejnoprávní televize, jak ji ČT plní? Co na ní vidíte za klady a zápory?

Televizní veřejnou službu vnímám jako každou jinou službu. To znamená, že klientem i plátcem je veřejnost, v případě televize koncesionář. Jeho by tedy mělo mít vedení televize na zřeteli vždy, ať už při tvorbě programu nebo ve zpravodajství, jemu by mělo sloužit. Když je televize placena z peněz koncesionáře a nikoliv ze státního nebo soukromého zdroje, nemusí se svazovat loajalitou vůči státu či byznysu. V tom vidím klad. Platí pro ni jen zákony a zájem koncesionáře. Taková televize může v plném spektru menšinových zájmů divácké veřejnosti realizovat svou službu, v praktické rovině pak už jen záleží na kvalitním výběru těch, kdo mají službu naplňovat. Podle mě by televize veřejné služby měla přinášet vize, být odvážná ve vyhledávání a ztvárňování nových témat, které divákům přináší inspiraci, nutí je přemýšlet jinak, ať už třeba v kultuře nebo v pohledu na naši historii. Službu veřejnosti rozhodně naopak nevidím v pořadech o vaření či v zábavních pořadech typu StarDance a podobně. Je to ve stylu „chléb a hry“ – nejdříve divákovi ucpeme mysl jáhly vařenými na sto způsobů a pak ho ubavíme k smrti. Dalo by se toho napsat hodně, těch modelů může být mnoho, záleží vždy jen na tvůrci a stupni osvícenosti vedení. Ve zpravodajství vidím službu veřejnosti zcela jasně v nekřivení zpráv. Klientem zpravodajství je divák. Obchodní a politické záměry si musí vedení televize či redakce zpravodajství nechat pro působení v komerčním sektoru. V tom vidím zároveň i nevýhodu, která je ale spojena se stávajícím systémem a je odstranitelná. Radu ČT volí Poslanecká sněmovna, politici a ti pak de facto skrz Radu ČT volí generálního ředitele ČT. Ten jim pak může být poplatný a v rámci různých dohod si může pojišťovat své zvolení a pak i znovuzvolení – což se může právě projevit jednak křivením zpráv, jež pak ve svém důsledku obnáší různé formy zásahů do rovné politické soutěže, zvýhodňování některých politických subjektů na úkor jiných, ale i zásahy do obsahu či výběru moderátorů diskusních pořadů.

Cestou je odpolitizování volby Rady ČT, jak to navrhuje například občanské sdružení Vraťte nám stát. Radní by nebyli voleni politiky, ale zástupci občanské společnosti.

Jak vnímáte úroveň etiky v ČT a úroveň plnění veřejné služby?

Ve zpravodajství, byť jen v jeho části, jsem etiku v posledním roce vnímala jako setrvale klesající, proto se 24 moderátorů, editorů a redaktorů rozhodlo sepsat podnět se stížnostmi na Radu ČT. Ve zpravodajství fungovala především kolem pořadu Události a šéfredaktora jakási šedá zóna, skupina lidí z vedení, která podle svědectví redaktorů a editorů zprávy ovlivňovala nepřípustným způsobem. Šlo o politická, ale i obchodní zadání – reportáže, čtených zpráv, studií...týkalo se to především, opakuji, pořadu Události a některých denních zpráv na ČT24. Nešlo o rozsáhlé ovlivňování v celém spektru redakce zpravodajství, aktéři šedé zóny se soustředili především na nejsledovanější zpravodajskou relaci, na hlavní zprávy. Rada ČT podnět nevyšetřila, zametla jej podle signatářů pod koberec a ve zpravodajství v tichosti proběhla reorganizace. Řada signatářů podnětu přišla o vedoucí pozice, editoři byli převeleni na méně významná místa, z nichž už nebudou moci kontrolovat, co se ve vysílání děje, jak je řízeno. Pozice naopak upevnili ti, kteří cenzuře v minulém období napomáhali a osvědčili se i v době krize. Normalizace ve zpravodajství je podle mě dokončena.

Petr Dvořák zakazoval zaměstnancům, aby se vyjadřovali ohledně krize v ČT v jiných médiích. Myslíte, že by se problémy veřejnoprávních médií měly také veřejně řešit, nebo by mělo zůstat uvnitř ČT?

Zákaz komunikace s médii je podle mě naprosto neakceptovatelný z hlediska Ústavy a Listiny základních práv a svobod, potvrdila to už řada ústavních právníků, například bývalá ústavní soudkyně Eliška Wagnerová. Naopak bylo zcela ve veřejném zájmu, aby se veřejnost dozvěděla a mohla posoudit a vyžadovat skrz svůj kontrolní orgán – Radu ČT, vyšetření podezření z nepřípustného ovlivňování zpravodajství, pokud navíc bylo v takovém rozsahu, jak naznačovali ti signatáři podnětu „24“, kteří ovlivňováním a tlakem

na křivení zpráv prošli. Platí nás diváci ze svých peněz, jim jsme plně odpovědní. Nelze běhat s každou chybou ven, to je jisté. Ale musí být splněny dvě podmínky: jednak musí existovat skutečná vůle řešit problém uvnitř (ta zcela u stávajícího vedení ČT chyběla, o čemž svědčí i to, že ani když byl problém „venku“, nebyla vůle jej nezávisle vyšetřit – Rada ČT ani vedení ČT se nezalekly ani veřejného mínění, natož skupinky redaktorů) a podmínka druhá - chyba to musí být ojedinělá a nesmí vykazovat znaky rozsáhlého, systémového a systematického ovlivňování a opakujících se nepřijatelných metod.

Etický kodex ČT má být konkrétní, aby mohlo být jeho dodržování vymahatelné. Myslíte, že takový opravdu je?

Poslední případ jasně ukázal, že je potřeba Etický kodex ČT novelizovat. A to může opět udělat jen Poslanecká sněmovna. Už v tom je zakotvena chyba, v samotné premise. Ale je třeba jít dál. Je třeba v ČT ustavit editoriální panel, třeba na způsob ombudsmana, tak jak to mají všechny veřejnoprávní televize ve skutečně vyspělých zemích. Zcela chybí třeba tzv. klauzule svědomí, kdy může redaktor odmítnout splnit příkaz nadřízeného, pokud je v rozporu s etikou či zákonem. Pak následuje přezkum. ČT není běžná firma, kde má platit běžný princip subsidiarity, vztah nadřízenosti – podřízenosti, ČT má poslání ze zákona, jistý étos, a samotní novináři musejí být vybaveni i jistou mírou odvahy a ochoty tento étos a vyšší princip hájit a postavit se za něj. Jinak by stačila soukromá média a veřejnoprávní stanice by nemusely vůbec být. Nelze jen čerpat výhody, které zaměstnání pod značkou ČT poskytuje, je nezbytné, aby zaměstnanec tuto značku i chránil, pokud je ohrožena, a to i s tím rizikem, že o práci přijde. Tak to vnímám.

Jsou aktuální systémy kontroly dodržování etických pravidel dostatečné? Pokud ne, co chybí?

Dostačující nejsou. Pokud se objeví problém, který generuje nadřízený, redaktor nemá kam jít, pokud se další nadřízený odmítne řešením zabývat.

Pokud jde navíc o systém, na kterém se podílí víc manažerů, je problém téměř neřešitelný a stěžovatel si pouze ohrozí svou pracovní pozici. Nepřípustné chování manažera ve zpravodajství v ČT není trestně stíhatelné ani nijak právně postižitelné, pokud poruší zákon o ČT. Zákon o ČT s tím nepočítá, ani se sankcemi, není vymahatelný, ani když manažer jeho ustanovení poruší. Etický panel rovná se generální ředitel. Rada ČT, stávající, je poplatná generálnímu řediteli, je spíš ochrankou GŘ než orgánem, skrz který veřejnost uplatňuje právo kontroly. Chybí nezávislá kontrola, nezávislý editoriaální panel pro přezkum konfliktů zájmu, i redaktorský kodex nezávislosti, jaký má třeba ARD.

Je podle Vás v pořádku, že je Etický kodex ČT schvalován politickými zastupiteli?

Mezi politiky a novináři by měla zůstat nepřekročitelná mez. Stejně jako zaměstnanci ČT nepíší stanovy politických stran a jednací řád Poslanecké sněmovny, stejným nesmyslem je, aby politici psali kodex veřejnoprávnímu médiu, jehož základem je zpravodajství a hlavním úkolem ČT ze zákona je poskytování nestranných a objektivních zpráv, rovněž o politicích.. Je to stejné, jako když se stane kozel zahradníkem.

Kde jsou podle Vás silné a slabé stránky současně platného Etického kodexu?

To ale na druhou stranu neznamena, že Etický kodex byl napsán špatně, naopak, dlouho dobu byl vyhovující a na řadu konfliktních situací pamatoval, byl plně způsobilý eticky zaměstnance ČT vést. Jistě by jej ale stejně dobře dokázali napsat představitelé občanské, odborné společnosti namísto politiků. Co se ukazuje jako mezera, to přinesla právě situace kolem podnětu „24“. Příčiny a důvody jsou uvedeny výše.

Milan Uhde zmiňoval v rozhovoru pro Respekt, že přiznat chybu v ČT trvá věky. Sdílette tento názor? Dochází k tomu často? Zažila jste někdy opačnou situaci – přiznání chyby a snahu poučit se z ní?

V poslední době skutečně v České televizi – stěžovali si mi na to mnozí – vládně direktivní způsob řízení na způsob polovojenské organizace ve stylu „kdo se ozve, jde domů.“ Podobný styl řízení zcela jistě prostředí, které má být tvůrčí a má těžit z tvorby individualit, nic pozitivního nepřinese, jen strach.

Spekuluje se o souvislostech nedávných personálních změn a stížností na cenzuru ve zpravodajství. Je mezi těmito událostmi vztah, nebo spolu nesouvisí?

Nevím z té doby o žádných personálních změnách, kromě mého odvolání z pořadu Události, komentáře a převedení Bohumila Klepetka z téhož pořadu do HydeParku. Souvislost mezi oběma událostmi spočívala v tom, že mé odvolání bylo poslední kapkou pro řadu zaměstnanců, kteří se rozhodli mého odvolání využít jako poslední šance ke změně nepřijatelných metod a praktik, kterým delší čas v redakci čelili při tvorbě zpráv. Tak vznikl seznam zásahů do vysílání před prezidentskou volbou, situaci jsme pak dál sledovali, a jelikož zásahy vystupňovaly svou intenzitu před předčasnými volbami do Poslanecké sněmovny, vznikla ještě příloha k původnímu textu podnětu „24.“ O zásazích do vysílání a tlaku na redaktory a editory ze strany šéfredaktora jsem do té doby nevěděla, do pořadu Události, komentáře si vedení zasahovat netroufalo a možná i to byl jeden z důvodů, proč chtělo vedení původní tým komentovaných Událostí před volbami do sněmovny rozbít.

Myslíte, že Vaše odvolání z Událostí, komentářů bylo reakcí na politickou objednávku?

Může to tak být a podezření je důvodné. Na moji přímou otázku generálnímu řediteli ČT Petrovi Dvořákovi, zda je pravda, že obcházel v Poslanecké sněmovně politiky a ptal se jich, jak jsou spokojeni s mou prací a prací moderátora Václava Moravce, mi Petr Dvořák odpověděl, že ano. A že politici jsou významná cílová skupina. V tom je právě jádro problému. Politici

sněmovny jsou významnou cílovou skupinou pro generálního ředitele ČT Petra Dvořáka, ale nikoliv pro ČT, té mohou být politici v zásadě jedno. Ale generální ředitel je volen Radou ČT a ta je volena politiky sněmovny, tudíž je logické, že jsou pak tito politici pro management ČT, zvláště pak pro jejího generálního ředitele, významnou cílovou skupinou. Potřebuje je. Pak je generální ředitel snáze vystaven pokušení obětovat některé své nepohodlné, politické komentátory a moderátory za dobré vztahy s těmito politiky. Nepopírám právo vedení ČT přesouvat moderátory z pořadu do pořadu podle vlastních manažerských představ. Takové přesuny by ale měly být před veřejností věrohodně odůvodnitelné a neměly by zavadat příčinu k důvodnému podezření z účelového přefazování nepohodlných moderátorů, zvláště pak těsně před klíčovými volbami v zemi.

Krátce po tom, co se Vás po odvolání z Událostí zastala Pavlína Kvapilová, byla ze své funkce odvolána také. Sledujete, že by i ostatní, kteří požadovali vysvětlení Vašeho stažení z Událostí, čelili nějakému tlaku nebo měli větší strach o místo?

Ano. Další kritička Angelika Bazalová rovněž dostala výpověď pro nadbytečnost, kvůli tlaku odešly nebo byly odejity další dvě editorky Nových médií. V redakci zpravodajství teď probíhá reorganizace. Kritici, „podezřelí“ z podpisu podnětu „24“, už jsou přesunuti na méně významné pozice bez vlivu na kontinuální vysílání. Další dva dostali neakceptovatelné nabídky a zřejmě z ČT v blízké době odejdou. Normalizace je dokončena. Naštěstí se o většině z 24 neví, tudíž nemohli být reorganizováni. To byl taky důvod, proč jednali v utajení.

Psalo se, že ve zpravodajství ČT vládne strach. Vnímáte to také tak? Jaká je nyní atmosféra v redakcích? Jak se v ČT a Interview DD cítíte Vy?

Osobně mám pro strach uděláno, nikdy jsem se nebála, tato emoce směrem k tomu, že bych mohla přijít o práci, mě naštěstí mívá. Nebojím se svých nadřízených a nebojím se ozvat. Nerozumím tomu, že se někdo nebrání, pokud jej nadřízený šikanuje, vyvíjí na něj nějaký nátlak a nutí jej pracovat v rozporu

s etikou či zákonem. Pro mě je svoboda nejvyšší hodnotou. V Interview Daniely Drtinové se cítím stejně jako v Událostech, komentářích, to znamená, že dělám svou práci stejně jako předtím, bez autocenzury a bez ohledu na to, co by se asi komu líbilo. To, že redakci vládne strach, je pravda. Ostatně byl na místě – reorganizace dala obavám za pravdu a potvrdila je.

Pokračují podle Vás tendence prosazování určitého politického proudu a klientelismu ve zpravodajství po tom, co se začalo o stížnosti redaktoru veřejně mluvit?

Zřejmě ne, protože informace tohoto typu teď ke mně od redaktorů nechodí. Vysvětlení může být trojí: buď se bojí, nebo se vedení redakce poučilo, nebo se ještě nestačily dohodnout nové „obchody“ a dohody s nastupující vládou. Doufám, že B je správně.

Byla jste jednou ze dvou osob, jež se pod stížnost podepsaly. Došlo od jejího podání k nějakým změnám co se přístupem vedení k Vaší osobě týče?

Musím říct, že ne. Je těžké mě zastrašit nebo nějak přimět k něčemu, co nechci udělat, lze mě jen vyhodit. A na to si vedení ČT zřejmě ještě netroufalo s ohledem na mínění veřejnosti.

Jak hodnotíte snahy o řešení této krize - diskusi v RČT, ustavení komise, rozpuštění komise, audit, analýzu...? Myslíte, že je i Rada České televize podřízena silným politickým tlakům?

Podle mého názoru Rada ČT fatálně selhala směrem k veřejnosti. Mohla zvolit nejčistší možnou cestu, kterou navrhoval předseda Rady Milan Uhde – tedy ustavit nezávislou, vyšetřovací komisi, složenou ze specialistů nominovaných jednotlivými účastníky sporu. Rada to zamítla, namísto toho konstatovala, že pravdu má generální ředitel a problém mu pomohla zamést pod koberec. Nebyla vůle podnět řešit, protože všichni zúčastnění dobře tušili, že pokud by nezávislí auditoři pod zaručením diskrétnosti mluvili s redaktory a editory, kteří tlakem na křivení zpráv prošli, dozvěděli by se o situaci v redakci pravdu a ta by pro mnohé byla krajně nepříjemná. Rada ČT není dnes podle mého ani

tak pod silným politickým vlivem jako pod vlivem obchodním a je jakousi oddanou ochrankou generálního ředitele ČT. Jsou ale naštěstí mezi radními výjimky – pan Uhde, Mezulánik, možná i pan Bajaja, Kuhn... ale jako celek, tedy orgán, skrz který veřejnost uplatňuje své právo kontroly, selhala zcela.

Chystáte podání opětovné stížnosti, nebo jiné kroky, které by měly vést k zamezení dalšího ovlivňování zpravodajství?

Aktuálně žádnou stížnost podávat nebudeme. Další řešení záleží na politické reprezentaci a v naději na odpolitizování Rady a změnu zákona o ČT. V nově vznikajícím Editoriálním panelu redakce zpravodajství mají být podle mých informací taky nově ustavení, loajální zástupci šéfredaktora, tudíž naději na změnu uvnitř redakce zpravodajství pod stávajícím vedením, bohužel, nevidím.

Jak by mělo řešení takových krizí vypadat? Je problémem absence nějakého kontrolního orgánu (jak by měl případně vypadat?), nebo špatné fungování již existujících orgánů a jejich činnost/nečinnost?

Vždy to samozřejmě záleží na lidech, byť to zní jako otřepaná fráze. Zpravodajství by měli vést lidé s jistou osobnostní integritou, a do veřejnoprávního média by neměli přicházet z komerční sféry, neosvědčilo se to, jejich metody řízení, nazírání na tvorbu zpráv a sklonnost k obchodně - politickým záměrům „firmy“ – jak jsou zvyklí, jsou podle mých pozorování většinou neslučitelné s étosem veřejnoprávního média. Ale jistě existují i výjimky. Nelze ale podle mě přenést „mustr z privátu“ automaticky do veřejnoprávního média, to nikdy nemůže už z podstaty fungovat a vytváří to konflikty v pohledu na to, jak se má či nemá naplňovat veřejná služba a co už je za její hranou.

Nebo nefungují/chybí orgány a stanovené postupy, které by rovnou takovým situacím předcházely?

Panel, ombudsman redakční kodex...viz výše...

Ředitel Dvořák nějaká taková opatření prý již zpracoval, myslíte, že budou stačit?

Reorganizace do jisté míry pouze posloužila tomu, aby byli zbaveni vlivu na kontinuální vysílání někteří „rebelové“, a aby se naopak posílil vliv manažerů loajálních vedení. Editoriální panel mě vzniknout z vnitro-redakční diskuse, dobrovolně, nikoliv opět direktivně, nařízením vedení ČT a redakce zpravodajství: měli v něm zasednout nezávislé osobnosti, autority z oblasti médií, nikoliv loajální zástupci šéfredaktora, kteří mohou být objektem stížnosti redaktorů, jako tomu bylo v případě podnětu „24“. Tedy – myslím si, že stačit nebudou.

Jaké myslíte, že bude mít tato krize dopady? Bojíte se ztráty důvěry veřejnosti?

Ne, věřím divákovi a tomu, že sám umí rozlišit, kde je pravda a kdo lže. Ztráta důvěry by podle mě nastávala postupně, pokud by nikdo ze zaměstnanců nebyl ochoten na problém poukázat, samozřejmě, že pozorný divák si favorizování některých politických subjektů ve vysílání ČT všiml už dříve. V příběhu podnětu “24” byli všichni donuceni rozkrýt karty – redaktoři, vedení zpravodajství, generální ředitel, radní...a ukázat divákovi, s čím kdo hraje. Nikdo nezůstal ušetřen a ten problém se podle mě i díky serverům podařilo pojmenovat velmi dobře. Veřejnost se o něm dozvěděla - svůj účel tedy televizní krize splnila. Vracíme se tak na začátek, klientem je divák, odpovědní jsme jemu, je to “jeho” televize. Další řešení bude dlouhodobé, pokud přijde...

Příloha C – Přepis diskuse – Česká telekrize

Pavčina Kvapilová

Já celou situaci kolem České televize chci rozebírat a ráda bych, aby se nezapomínalo na ten široký kontext, který má. A to je myslím taková zásadní premisa, že nemůžeme vytrhávat z dění v jedné instituci, v jedné malé zemi ve střední Evropě z toho, co se děje kolem nás a globálně na tomhle světě, na téhle planetě. Nechci vás od tohoto problému nějak odtahovat a odbíhat od něj, ale myslím si, že prostě ty kulisy v uvozovkách jsou natolik důležité, že bychom je tady měli připomenout. Jde mi o to, možná jste to také četli v jednom z mých textů, že například Christiane Amanpour, která je výraznou tváří CNN, vyhodnotila současnou žurnalistiku, když se teď budeme bavit o jedné velmi důležité části té veřejné služby, jako disciplínu, která je teď v podstatě pod tlakem a je drcená hlavně dvěma různými silami. Jedna z nich je ten ekonomický tlak, protože otázka peněz je samozřejmě něco, co se diskutuje, co je ve vzduchu, všude možně se krátí náklady, a to je jeden z těch fenoménů, kterému se přizpůsobují ti manažeři a všichni, kdo na té scéně působí a způsobuje to často nějaké krácení nákladů, které má často na ty výstupy nějaký vliv. A druhá věc, o které mluvila, je rozšiřování různých forem cenzury a omezování svobody slova všude možně po světě, nejenom tedy v těch zemích, u kterých bychom to tak automaticky čekali, ale i v řadě dalších zemích. V tomhle smyslu nevynechala ani Spojené státy americké, kde vlastně zkritizovala Obamovu administrativu za to, že z jejího pohledu za posledních několik desetiletí je vlastně nejsvárlivější z pohledu vztahu s novináři.

Takže pokud bereme tuto formulaci s určitou nadsázkou, zjednoduším to, přitahuje nejenom u nás. A je tady velikánský společenský pohyb, do kterého má co mluvit i krize, nebo pro někoho krize v uvozovkách, podle toho, jak to kdo interpretuje, co se odehrálo v posledních letech. Ale samozřejmě jedním z jejích výstupů podle řady těch, kteří to analyzují, je i vzrůst oligarchické

moci, která nastupuje a která mění prostředí v různých oborech, včetně toho mediálního.

Tady v tom smyslu se to nevyhýbá ani České republice, protože Česká televize je součástí nějakého českého mediálního trhu. Ten mediální trh, jak dobře víte, se v tomto roce razantně změnil tím, že největší, nejbohatší hráči na ekonomické scéně se hodně soustředili na své české byznysy, někteří z nich přesouvali pozornost směrem sem a projevovalo se to i směrem do těch médií. A to je vlastně takový set-up, ve kterém se tady pohybujeme a myslím, že nemůžeme na tohle všechno zapomenout.

Takže vlastně to, co se potom odehrálo v loňském roce konkrétně co se týkalo České televize, tak si myslím, že do značné míry s tím vším souvisí. My řadu věcí možná ještě nevíme, řadu věcí se možná ještě dozvíme v budoucnosti a my jsme postupovali jako lidé, kteří se kolem té iniciativy těch 24 soustředili s určitou pokorou ve smyslu tom, že nemůžeme třeba ještě všechno třeba ještě vědět, dohlédnout, musíme si zanechat určitý odstup od těch věcí a snažili jsme se ale v každém daném bodě postupovat co nejvíc korektně, abychom ten problém, který jsme nahlédli, postupně odkrývali v rámci legitimních kroků. Tím chci říct, vznikla tahle situace s Danielou, to byla v tu chvíli námi vnímaná věc typu špička ledovce, jak se tomu někdy říká a měli jsme obavy, že se děje mnohem víc, že je to část nějakého širšího problému a tak jsme to taky od začátku formulovali.

A v první fázi jsme se to snažili řešit interně, což by mělo být také připomenuto směrem k těm, kteří někdy vytýkali to, že jsme si vůbec dovolili vynášet ven z té televize, což byla věc, která mě nejvíc šokovala, protože tehdy v létě jsem měla poměrně dost diskusí na téma jaký je rozdíl mezi firmou a institucí a zjistila jsem, že řada lidí ten rozdíl čím dál méně chápe, že se to prostě stírá. Že tady najednou mizí u mnoha lidí to, že jsou schopni rozlišit instituci, která funguje na základě nějakých principů a má nějaké dané poslání od komerčního

subjektu, který prostě operuje na základě klasické byznys logiky. a prosím vás, to fakt není stejné, takže to bych tady chtěla zdůraznit.

A s čím jsem se taky často setkala v posledním půlroce, bylo bagatelizování řady věcí a řady principů, což je další fenomén obecně společnosti, který se mně osobně, každý na to může mít samozřejmě svůj vlastní názor, berte to jako můj, nelíbí, protože si myslím, že určité věci bychom neměli nechat jednoduše zbagatelizovat. Můžu vám později dát některé příklady toho, co si myslím, že by se prostě bagatelizovat nemělo. Tak ono takové to jako kdyby rozměňování vážnosti některých věcí nebo vytváření dojmu, že vlastně o nic nejde, nebo že to není až takový problém, to je hrozně jednoduché, ale my tím ztrácíme určité ..., kterých bychom se měli držet nebo o kterých bychom měli diskutovat, nakolik jsou ještě třeba v tu danou dobu relevantní nebo jestli bychom měli je nějak postupně předefinovávat. Takže tohle, si myslím, že je také jedna důležitá část.

Co se týče toho, co se vlastně potom odvinulo za poslední půlrok ještě od toho léta, tak musím říct, že mě skoro ještě víc než samotný začátek znepokojilo to, co následovalo. Protože, řekla bych, že ten následující půlrok odkryl vážné problémy celého toho systému, který se týká celé České televize ve smyslu kontrolním, protože jsme viděli, jak Rada se k té situaci postavila. Co se všechno odehrálo, to tady teď opakovat nebudu, protože myslím, že vy co jste tady, tak si to pamatujete a dobře to víte.

Myslím si, že v některých bodech se tam taky odehrály situace, kdy bych čekala, že ta reakce té společnosti bude silnější, že prostě si řekne: ne, takhle prostě, co to je? Co se to tady děje? a potom to skončilo u takových těch vln třeba na sociálních sítích, kdy pan radní Prokeš například dal, teď už můžu říct snad skoro slavný, rozhovor Respektu. Vzbudilo to v pátek večer takovou jakoby obrovskou reakci na sociálních sítích... a pak to vlastně vyšumí a jako kdyby nic zase.. což je trošku samozřejmě produkt mediálního systému tak jak v současnosti funguje, to není nic tak zvláštního. ale! to už je na delší debatu.

ale on taky právě přispívá k tomu, že se ty věci přebíjí vlastně zase něčím dalším a tak dál a my vlastně ztratíme tu pozornost a koncentraci na něco, co je důležité. Takže to by se ta společnost měla trochu jakoby naučit. měla by se naučit prostě, si myslím, v těch situacích reagovat. Protože pokud zůstane letargická, tak najednou jsou tady různí lidé, kteří mají svoje agendy, to je věc normální, přirozená. a oni budou prostě něco dělat v tichosti řekněme, a když se nebudeme soustředit, nebudeme o princip veřejné služby pečovat, tak budeme i my všichni přispívat k tomu, že se bude postupně erodovat. To se nemůžeme divit, když budeme všichni prostě sedět a říkat si: tak maximálně si zanádvám na facebooku a tím to pro mě skončí, tak se asi moc daleko neposuneme.

Já si myslím, že výsledkem té situace je to, že jsme se o něco víc dozvěděli o tom, co se tady děje a jak to tady vypadá a že se tomu můžeme nějakým způsobem postavit. Což je také to, po čem já jsem od začátku volala. Abychom vlastně si nebáli přiznat, že některé části toho systému můžou být nemocné a zkrátka s tím něco udělat.

Jinak já bych nekritizovala rozhodně Českou televizi nějak paušálně, přes to, co se odehrálo, tak rozhodně nejsem nějak negativně nastavená vůči ní, protože Českou televizi miluju, je to prostě instituce, která má, myslím, hluboký smysl, věřím jí, protože pořád věřím ještě pořád principu veřejných médií. Byť co zase já znám ze zahraničí, kam jsem jezdila, všude ta velká média, nejenom veřejná, prožívají dost velkou krizi identity vzhledem zase dalších pohybů, které se objevují s nástupem nových technologií a mediálních trendů, které pozorujeme v poslední době. Když to shrnu, tak myslím, že skutečně v řadě věcí plní a musím říct, že i ve srovnání s těmi evropskými televizemi si stojí velmi dobře, Často jsme byli oslovováni ze zahraničí v různých segmentech, že ta televize dělá spoustu věcí, které jsou určitě relevantní, které odpovídají tomu, co jí předepisuje zákon, které odpovídají samozřejmě kodexu a tak dále, ale to neznamena, že se všichni uspokojíme a zatleskáme si a řekneme, to je

prostě paráda, že když jsou tady nějaké náznaky toho, že se děje nějaký problém.

V tomhle smyslu já bych to formulovala trochu jinak. To, co vyšlo v tom srpnu, to byl podnět k prošetření, tam nebylo jasně řečeno: tohle, tamto. Tam byly popsány nějaké věci, které se staly, a ta skupina chtěla, aby se to prošetřilo, což je trochu rozdí. Nedeklarovala něco prostě tak strašně silně a jednoznačně, aby se stavěla do pozice těch, kteří tomu nejvíc rozumí a snědli všechnu moudrost světa.

Karel Hvížd'ala

Já si myslím, že za tím vším, co jsme viděli je vlastně neujasněnost toho pojmu veřejná služba a vůbec veřejnoprávní instituce a z toho to všechno vyplývá. Už i prezident Klaus to nazval kočkopsem. V podstatě je to jenom přesné právní pojmenování té instituce. To znamená, že veřejnost si přímou daní, poplatky, platí tu veřejnou službu, kterou definuje zákon, tečka. To je takhle strašně jednoduché, ale u nás se tady stalo to, že my jsme tu televizi přejmenovali na veřejnou službu nebo na veřejnoprávní instituci v době, kdy jsme o existenci veřejnoprávní instituce prakticky nic nevěděli a ani k tomu nevznikla normální řádná diskuse a ani tady nebyly vlastně podmínky té občanské společnosti, tak aby když jsme opisovali ten zákon z německého zákona, tak aby mohl být úplně důsledně naplněn, protože tam třeba základní věc jakou je obsazení rady, které je tady u nás zpolitizováno, předepisuje přesně zákon a předepisuje i instituce, které tam mají posílat své zástupce. To tady nešlo, protože společnost tady nebyla tak strukturovaná. To je jeden z těch důvodů, proč tady vznikl ten zmatek.

Chceme-li se tím tedy doopravdy zabývat, protože rozebírat ty situace ve zpravodajství pro lidi, kteří to znají jenom zvenku, je dost složité a nemá to ani význam z mého hlediska, protože ten princip je právě v tom zákoně tak vágně postavený, že tohle všechno dovoluje. Kdybychom bývali byli schopní ten zákon přepsat přesně, tak k řadě z těch věcí vůbec nemohlo dojít. Když velice

stručně řeknu ty rozdílly a srovnám to s tím německým zákonem, tak z toho je úplně zřejmé, jak to vlastně má fungovat. Tam spousta těch momentů té české vydíratelnosti nemůže fungovat.

To začíná třeba poplatky, které se navyšují automaticky podle toho, jak se navyšují procentní body spotřebního koše, tak podle toho se automaticky navyšují i poplatky, tím pádem Parlament zákon o navýšení schvaluje jenom automaticky. Nikdy se nestalo, že by to neschválil, protože ta strana, která by byla proti, by byla odepsaná. To je jeden z těch základních momentů. Druhý – není možné vydírat ředitele, že ho rada odvolá, protože ředitel i radní jsou neodvolatelní. Ty může odvolat jedině soud, když defraudují peníze, znásilní sekretářku, nebo se prostě dopustí trestného činu. Tím pádem ty vztahy musí být stabilní, silné. Ta třetí ta rada nemá pravomoci, nekontroluje ředitele, ona kontroluje dodržování zákona, to znamená, že se v podstatě schází dvakrát třikrát do roka, má různý počet členů, nejvíc to měl RIAS asi 60 lidí. A radní jsou nehonorovaní, těm prostě proplatí jenom relutu, cest'ák a dopravu, to znamená, že to nejsou sinekury pro vysloužilé straníky nebo stranám blízké osobnosti.

Dále co je hrozně důležité je, že tam funguje ještě kromě etického kodexu takzvaný redaktorský a dramaturgický kodex, který v první preambuli toho kodexu je, že ředitel zaručuje a bojuje za nezávislost těch redakcí a redaktorů. potom samozřejmě jsou ty struktury rozdělené. generální ředitel není nadřízený jakéhokoliv šéfredaktora, to je naprosto zásadní . To znamená že ředitel zodpovídá za základní směrování a finance a šéfredaktor za personální obsazení a veškeré obsahy. čili tam nemůže někdo jako tady se běžně děje že zavolá šéfredaktorovi, co se má vysílat a co ne, to je naprosto nepředstavitelné. Kdysi když tady byl jeden kolega z ARD a tady se to stalo, tak jsem mu to říkal a tense tak smál a říkal: „Ten ředitel by vypadl ještě ten den,“ to by prostě byl takový skandál.

Já jsem sám jednou zažil, kdy jsem žil v Německu, že se Kohl rozčílil tak, že zavolał Friedrichu Nowottnému, který byl tenkrát ředitel ARD, že se mu něco nelíbilo ve zpravodajství. Ti přerušili to zpravodajství a rovnou odvysílali, co se stalo. Ten Kohl z toho měl takový průšvih, že byl v podstatě zesměšněný na několik týdnů a od té doby se nic takového nestalo. Čili tam jde i to tu odvahu těch lidí se těm pokusům o manipulaci okamžitě, jasně a čestně postavit.

Samozřejmě, že tam jsou také ti lidé zajištění smlouvami v médiích. Že se nebojí tolik vyhazovu, zvláště u veřejnoprávních médií, protože ta mají právě podle toho redaktorského a dramaturgického kodexu zajištěnou spoluúčast při rozhodování na důležitých věcech a je tam popsán mechanismus, jak se řeší veškeré spory, když k nim v redakci dojde, aby se nemohla opakovat krize z prosince roku 2000.

Je to velmi jednoduchý mechanismus, který je třeba v ORF využíváný velice často. To znamená, že na každých deset redaktorů je jeden mluvčí, když je ta redakce početnější, na každých dalších deset redaktorů je další jeden mluvčí, ti tvoří plénum a v tomhle plénumu se řeší tyhle stížnosti, jak třeba to bylo tady těch třiatdvacet. Ten jejich mluvčí by přišel na to plénum, tam by se o tom diskutovalo a udělalo by se nějaké usnesení a s tím by se šlo na ředitele a ten ředitel buďto přijme nebo ne a v okamžiku, kdy to nepřijme, tak si obě strany zvolí tři své zástupce a pak v těch šesti jednájí o tom, jak se má ta situace řešit. Mají na to většinou podle toho kodexu, myslím, tři neděle, kdy musí dát ten rozsudek. Když se to nepodaří ten nález nějak sestavit, který je pak závazný pro obě strany, o tom se dál nediskutuje, tak si oba zvolí jednoho mluvčího a dohromady se domluví na třetím, což je většinou mediální ombudsman, pokud existuje, nebo neexistuje-li, tak si většinou volí emeritního mediálního soudce v Rakousku, protože tam existují ty mediální soudy, nebo advokáty, kteří jsou specializovaní na mediální právo no a ti pak zase mají tři neděle, musí se na něčem domluvit. Výsledek, všechny ty verze jsou samozřejmě veřejně publikované, nic se nedá utajovat, všechny výstupy se okamžitě zveřejňují – dřív v novinách, dneska na internetu a tím to končí. V okamžiku,

kdy by se ti tři nedomluvili, tak už to jde k soudu. Ale ty mediální soudy rakouské, když jsme u toho příkladu, ty fungují velice rychle, protože se samozřejmě počítá s tím, že to má význam, jenom když to rozhodnou rychle, a nikoliv když se to prolonguje a lidé už na to zapomenou.

Co je důležité ještě je, že v těch radách zasedají odborníci. to nejsou zástupci lidu. Nemohou holubáři, nebo jak to bylo u nás jak se to jednou profláklo, jak někdo v parlamentu říkal: „Tak přemluv své holubáře a my ti to zařídíme, že tě do té rady postrčíme.“ Tak to doopravdy ne, tam jsou to většinou univerzitní profesori. Tam těch mediálních univerzitních profesorů je ale mraky. A dokonce i instituce, zákon v Německu to předepisuje tak, že do té rady tam mají zástupce renomované strany parlamentní, potom církve, odbory, univerzity, různá občanská sdružení, která jsou relevantní a důležitá a ta tam posílají ty zástupce a když je nemají mezi sebou, tak si ho najmou. prostě si nějakého univerzitního profesora najmou na výkon zastupování. ale jsou to zase prostě ti právníci mediální, emeritní soudci. je to celé profesionálně postavené. čili jestli my chceme nějaké změny, tak musíme začít od toho zákona, protože to, co máme teď, neurčuje ty mantinely tak, aby ten výkon mohl být řádný.

Milan Šmíd

Já bych v úvodu, ne se ohradil, ale jen upřesnil informaci, že já jsem se vyjadřoval ke dvěma případům z pozice ředitele nebo člena Kolegia. já bych řekl, že já jsem byl členem kolegia pouze rok, a já jsem na svoji vlastní žádost kolegium opustil loňském prosinci, nebo vlastně už v předloňském prosinci a zdůvodnil jsem to tak, i tady Štěpánu Kotrbovi, že odcházím právě proto, abych mohl hájit českou televizi. abych nebyl v podezření, že to, co dělám, dělám v žoldu generálního ředitele české televize. je pravda, že jsem nahlédl na tu druhou stranu té barikády a možná i to ovlivnilo do jisté míry můj přístup k záležitostem.

Všechno, co jsem publikoval, jsem publikoval na internetu, je to k dispozici. to že moji zprávu nebo moje poznatky využil generální ředitel, já proti tomu neprotestoval. on mě o to požádal a já to schválil.

Kdybych se měl vyjádřit k těm dvěma krizím, silně protestuji proti pojmu selhávání veřejné služby u nás, tak v obou případech jde o události v celku nešťastné.

Podívejte, paní komentátorka Drtinová nebyla dobrou komentátorkou nebo nebyla dobrou redaktorkou. problém byl v tom, a v tom souhlasím tady s Pavlínou Kvapilovou, že místo toho, aby její vystupování bylo podrobena kritické analýze, aby se nestavěla do pozice soudce, aby nedávala návodné otázky... Protože ona má sloužit lidem, ona má z těch lidí vydobýt tu informaci, a ne že to pětkrát zopakují a on stejně nic neřekne. Já vám dám řadu příkladů třeba s ministrem spravedlnosti Němcem, kterého se snažila dokopat nějakým způsobem, že teda věděl o amnestii nebo takové věci. V podstatě i informačně to nemělo význam. Bohužel.

Takže já si myslím, že ona měla zůstat v Událostech, ale mělo jí být řečeno, že takhle ne. A je kupodivu, že jestliže se na ni dneska díváte v jejích rozhovorech, tak všimněte si jak je dobrá, kvalitní. Já jsem nikdy nezpochybňoval její veřejnoprávní étos, to jí skutečně jde o věc a jdu do toho, protože to myslím dobře. Ale bohužel to nebylo dobré. ředitel to řešil bohužel tím způsobem, že namísto aby jí že teda... nevím, nezná to pozadí, které tam jako bylo... Takhle, kdybych shrnul svůj postoj, myslím, že bych jako i z hlediska toho vedení akceptoval, že teda byla přeřazena z jednoho místa, kde nebyla dostatečně kvalitní na jiné místo, kde bude kvalitnější. Problém je, že jí nebyla dána šance k tomu, aby korigovala svoje chování. Je tady podezření, že v podstatě ředitel Dvořák to udělal tedy na pokyn politiků. To je první důvod, říkám, nebylo to šťastné, ale všimněte si, nakonec to bylo vyřešeno, že ona tedy je v tom pořadu, jako nikdo ji nevyhazuje.

Jestli mi na této záležitosti trošku něco vadí, byla věc kterou do dneška teda nepochopím, je výpověď tady Pavlína Kvapilové, protože já si myslím, že Pavlína Kvapilová je cenný člověk, který měl ve veřejnoprávní televizi zůstat a problém je, netuším, co se všechno odehrálo... Zřejmě jaksi pan ředitel použil svých metod, tedy těch korporátních, že říkal: „Já jsem tady šéf a já budu rozhodovat, a když cokoliv porušíte, půjdete pryč.“ Tak to je jeden případ.

Pak je tady druhý případ, a to je ta stížnost čtyřiačtyřiceti redaktorů. Do toho jsem se namočil tím způsobem, že když jsem si to přečetl, že jsem se dočetl v novinách, okamžitě, jasné názor na to, jak je ta cenzura v televizi hrozná, aniž by si kdokoliv dal práci a tu stížnost prozkoumal. Prosím vás, já znovu opakuji, jde o to, kdo z vás se podíval na to, zda všechna ta obvinění jsou založena na pravdě. Tady Pavlína říkala, že to byl jenom takový požadavek... Tam se prosím vás jasně říkalo, že redaktorům je bráněno v plnění poskytování objektivních ověřených informací, že plnění veřejných úkolů veřejné služby je ohroženo, že může se konat, pozor, o systematické a cílené využívání veřejnoprávního zpravodajství ve službě jedné politické a obchodní skupiny (není specifikováno, míní se SPOZ) a dochází k cenzurním zásahům a pokusu o ně. Já jsem všech těch třináct případů, prosím vás, zhlédl. a co mě na tom nejvíc namíchlo, byla právě účelovost některých obvinění, které nebyly... Já jsem o tom hovořil i s kolegyní Drtinovou, my jsme měli diskuse.

Jestliže tam je nějaký hlídací pes, nějaký Mrzena, který má nějaký názor a šéfredaktor a chová se skutečně jako hlídací pes a redaktoři s ním nejsou spokojeni a jestliže se domnívají, a tedy je ta otázka, že je to cenzura a že to není editorská nebo ediční politika, v tom je problém. To by se mělo vyřešit. Jestliže má vztyčený prst na Vltavě má být hlavní událostí jako večerních Událostí. Jestliže pět minut pískání, které dala Nova v Brně, je tou hlavní událostí, a nikoliv to, co tam ten Zeman dělal, tak to už je potom jako rozdílnost názorů. Ale znovu opakuji, nejvíc mi na tom vadila ta účelovost. Když se vyčítá například že se tam nasazovala těm šéfredaktorům hlava, že jsou pro Zemana. Klasický případ toho předvolebního vysílání Schwarzenberg

– Zeman. To je úplně nepravda, co se tam píše, když se podíváte, projed'te si to, protože je to všechno na internetu. Byl první den voleb. Jenom pro zajímavost – náš volební zákon říká, že v době voleb se kampaně nesmí konat. Načež bylo domluveno, že v době voleb, že každý z kandidátů, když přijde volit, že se natočí a že dostane prostor k prohlášení. Zeman přišel, měl tam dvacet vteřin, utrousil, odvolil, šel pryč. Náš bývalý prezident dostal minutu a půl, kde propagoval svůj ústav, svoji knížku, mluvil o tom, jak to myslel, že ho mrzí ty SMS, neboť on tenkrát napsal, že kdyby to vyhrál Schwarzenberg, tak že on emigruje a někdo to proflákl, to tam všechno bylo. A potom tam byl, prosím vás, pan Schwarzenberg, který tam nejdřív dvě minuty beseduje o tom, jak bude dělat ... a co tomu říkáte a jak se na to koukáte a tak dále, a tak dále... A potom ještě zvláštních 50 sekund, kdy se, protože on odvolil špatně, on nedal lístek do obálky, takže dalších padesát sekund, kde to vysvětluje... A na závěru řekne, že ten inzerát, který vyšel ten den, že to bylo svinstvo. Načež přečtete si, prosím vás, tu stížnost, kde se říká, jak najednou začal Mrzena šílet, co se stalo. Podle mého názoru on skutečně asi kritizoval tento případ, protože jestliže se Schwarzenbergovi daly tři minuty, jestliže se tam nechal rozprávět... Tady kolegyně kroutí hlavou, kdyby tady byla projekce, já to ukážu. Potom tam byla další otázka, že bylo bráněno aby se řeklo, aby Schwarzenberg protestoval proti tomu inzerátu a že se to tam jako nedostalo. Takže ve večerním vysílání byl stejný prostor pro Zemana, stejný pro Schwarzenberga. On trval na tom, aby tam bylo natočeno, že tam tu obálku nedal, což editoři nechtěli, aby to tam ukazoval. Dalo se mu padesátivteřinové vysvětlení na to, aby řekl, že tedy byl zmaten a proč to tak neodvolil a potom tam byla dlouhá, minutová zpráva přečtená, která dementovala nebo dávala jasné stanovisko proti inzerátu, který tam byl. A říkám, že bych takhle mohl postupovat... To, že se dával prostor Haškovi... Jestliže Hašek jako hejtman pozval tedy Zemana... Já jsem se díval, jestli tam byl skutečně nějaký prostor. On se tam objevil ve čtyřech záběrech, protože byl vedle Zemana. Z toho se udělá, děláte tady propagaci jedné mocenské skupině.

Prosím vás, já jsem probíral těch třináct případů. Je pravda, že ani obhajoba Šámala nebyla férová. Snažím se doopravdy měřit všem. Například vytáhli tedy na Šámala nebo na jistou událost, že zablokoval nějakého sociálnědemokratického zastupitele před osmnácti měsíci, prosím vás, před osmnácti měsíci, že tam byla nějaká korupce a oni to stopli, to byla jedna věc. Druhá věc byla čínský orchestr, ano, všichni víme, nebo je dokonce známo, jak to bylo. Zkrátka jeden televizní činitel řekl, že by bylo dobré věnovat se čínskému novému roku, protože byl jaksi na dobrých termínech s tou komisí a tak dále... Takže se teda připravilo, udělala se třiminutová koncepce čínského nového roku. V tom podání, že to bylo zesměšněno as tím, že se to dělalo v Vietnamci... Prosím vás, ti Vietnamci slaví tento čínský nový rok, takže to nebylo jako, že by se to nahrávalo a tak dále. A jedno obvinění bylo, že byl prosazován do večerních zpráv, protože navíc ráno v Událostech vystupoval pan Kohout, dnes ministr v Zemanově vládě. Jako kdyby se vědělo už v lednu, že Kohout patří k Zemanovi, že bude v Zemanově vládě... Rozumíte... přičemž ten Kohout tam vystoupil v osmi vteřinách ve třiminutové reportáži, takže já jsem jako sledoval nikoliv to, co se odehrávalo předtím, já jsem ale sledoval ty výstupy a v těch výstupech jsem s výjimkou některých věcí, protože si skutečně myslím, že když teda byla zpráva o viróze, tak tam neměly být záběry nějakého Zemana jak zdraví a nikoliv Zemana jak se potácí, ale jak je u těch korunovačních klenotů, což se ve dvou případech bohužel nestalo.

Podepsala se pod to i Nora Fridrichová, ta zase říkala: Nedovolil mi dát Zemanovu virózu do 168. já jsem si to pustil, vždyť ona tam ta viróza byla. No, zase jsme u toho...

Pavlna Kvapilová: Tam je celý ten popis, pane doktore. Vy to nechcete vidět prostě.

Milan Šmíd: Ale já to chci vidět.

Pavlna Kvapilová: Celý ten komplex toho, co tam je popsáno. A je to, jak jsem říkala, a na tom trvám, byl to podnět. Poté, co jsme se pokusili tu věc řešit

interně. Můžu to tady opravdu dlouze rozebrat. Jestliže chceme rozebírat jednotlivé příklady, navrhuji, ať na to konečně uděláme veřejnou akci, kde budou zástupci zpravodajství, kam přijdou zástupci té skupiny. Jedno po druhém si tady pustíme, rozebereme a budeme to dělat pořádně. Pokud takhle budeme vytrhávat účelově některé interpretace...

Milan Šmíd: Nevytrhávám...

Pavlna Kvapilová: Ano, to teď se bohužel stalo a to k ničemu nepovede.

Milan Šmíd: Je to všechno na internetu, přečtěte si to.

Milan Šmíd: ...jsou tam odkazy, prosím vás, tam si kliknete a tam to uvidíte jako na obrázku.

Pavlna Kvapilová: Tak si to pustíme a Daniela přijde s Norou s ostatními a rádi vysvětlí, a to se přesně neodehrálo, ani když jsme o to prosili pana ředitele na začátku...

Pořadatelé diskuse: Bereme to jako podnět.

Pavlna Kvapilová: ...jsme požádaly pana ředitel, aby se ty věci řešily interně. Já na poradě managementu a Daniela odpoledne. Není to účelový soubor, je to soubor případů, který reportovali reportéři ve chvíli, kdy vypukla kauza Daniely Drtinové, který něco komplexně naznačuje, a vy prostě nechcete vidět ten komplex, vy chcete vidět jen jednotlivé příběhy a takhle se dohadovat klidně donekonečna. My jsme se velmi korektně pokusili řešit to uvnitř, že to je o tom, jak se ty věci odehrály uvnitř a není pravda, že se to nedá vyšetřit. Nikdo se těch redaktorů neptal, jak ty situace tam probíhaly. A nestalo se to ani poté, co jsme jako legitimní postup zvolili, že se to posune na Radu, která je z principu veřejným kontrolním orgánem. Takže nestalo se to a já bych prosila, aby se to stalo a abychom si to klidně taky rozebrali. Bude to velmi lukrativní

a sami si na tom utřídíme to , jak jsou která ustanovení případně vnímána, jak mohou být interpretována a jestli je to naplňující v dnešní době v souladu s veřejnou službou.

Pavčina Kvapilová

Co se týče toho vnitřního fungování České televize, tak když byla ta porada managementu 12. srpna, tedy po té, co jsem vydala své veřejné prohlášení 10. srpna, tak jak už jsem tady zmiňovala, tak my jsme si to tam vysvětlovali s panem ředitelem přede všemi asi půl hodiny vysvětlovali.

Požádala jsem, pokud by bylo možno, vést větší interní i vnější debatu o zpravodajství a navrhla jsem typově, o jakých prvcích bychom se mohli bavit. Už tehdy jsem zmiňovala ten editoriální panel, nebo prostě různé podobné modely, o kterých bychom mohli diskutovat. Takže od začátku to, co já jsem tím, že jsem vystoupila takhle veřejně a věděla jsem, co tím riskuji, tak jsem chtěla hlavně říct, že by měla být vedena i v té televizi uvnitř debata o vnitřní pluralitě, o tom, jak se tam diskutuje o těch jednotlivých věcech, protože jsem za sebe cítila, že podle mého názoru, coby člena managementu, nebyla dostatečná a myslím si, že tohle je věc, která je důležitá a že se vlastně postupně na tom dění odkrývala, že tyhle mechanismy jsou v něčem absolutně nefunkční, tak jak jsou v tuto chvíli nastaveny. Na tomhle by se mělo pracovat a v tom smyslu se to možná i tak posunulo na té tehdejší poradě. Pan ředitel mi řekl, že se budeme bavit jen o formě toho, co jsem udělala, nikoliv o tom obsahu, takže tam se se mnou vlastně vůbec nikdo nebavil o té podstatě.

Nicméně zajímavé je, že výsledkem jedním z toho všeho je, že se ustanovuje editoriální panel, o které jsem tam tehdy před půl rokem psala a o kterém se tehdy vlastně nikdo nechtěl bavit. Stalo se to až po té, co pan ředitel jel s radou do Londýna, aby se poradil v BBC, jak se takové situace mají řešit a prostě se mezi řečí ukázalo, že nějaký editoriální panel a další věci. takže si myslím, že jsme si mohli ušetřit, kdyby se už tehdy ta debata začala seriózně vést.

Každopádně i ta cesta samotná ještě nebyla dostatečně rozebrána a nedozvěděli jsme se o ní úplně dost.

Takže v tomhle smyslu pan Hvižďala to tady popsal perfektně, jak to funguje třeba v Německu. Vždyť je to jenom o tom, že ano, na veřejné půdě ve veřejné instituci by měl být zájem nás všech, aby tam byla největší pluralita, abychom se tam v dobrém hádali, to slovo neberte špatně – každý má jiný názor, jiný background, prostě vstupuje do té diskuse a z té diskuse by měly vzniknout nějaké výsledky. A právě že tady musí být nastavený dobře ten systém jak tu diskusi vést a jak případně řešit ty spory, které můžou vzniknout. A tam se ukázalo jako obrovská slabina, že to vlastně neexistuje. Když přijde v budoucnu někdo, kdo bude mít nějakou jednoduchou představu za situace, že to neexistuje, tak to může zkusit tak, jak daleko to půjde. To je jedna věc, která myslím, je velice podstatná.

Druhá je ta, která právě se skrz ten podzim odkryla, a to je ten způsob, jak k tomu Rada přistoupila, který si myslím, že byl prostě takový, že mluvil sám za sebe, já ho vlastně vůbec nebudu komentovat, protože já nechám na každém z vás, abyste si o tom mysleli, co chcete. Já si myslím, že ukázal vlastně to, co se tam v tomhle smyslu děje. A myslím si, že je zcela klíčové bavit se právě o tom, jak budou vznikat rady. Já bych chtěla říct, prosím vás, máme za sebou nějakých dvacet let. Já si nemyslím, že všechno se jenom opakuje.

Ta situace ve světě je úplně jiná, já bych mezi tím nedávala rovnítka. V tom světě je obrovský pohyb a prosím vás, buďme vůči němu pozorní. Já bych úplně nesrovnávala a nezlehčovala. Nicméně si myslím, že bychom mohli být také poučení tím, co se stalo a co bylo produktem těch minulých situací. Třeba současná legislativa, která se tvářila jako vlastně že to je fajn, protože tam je tam ten prvek těch občanských struktur. Ale najednou zjistíme, že byl zneužíván, že to byl v podstatě maskovaný systém, přes který vznikla neprůhledná struktura, že máme radní, u kterých nevíme na první dobrou, čím jsou. A co bych řekla jako obecnou poznámku, myslím, si, že pokud se začne do těch

mediálních zákonů vstupovat, měli bychom všichni být ostražití, právě v tom smyslu, aby nebyla situace zneužita, abychom skutečně vedli kvalitní, veřejnou, odbornou diskusi o tom, kam by se to měly posunout, a ne aby to prostě skončilo u toho, že si tam někdo při té příležitosti nenápadně protlačí nějaký paragraf a my se pak budeme zase divit, co se to tam vzalo. Takže myslím, že teď je důležitá pozornost.

Karel Hvížd'ala

Já bych měl jen drobnou poznámku. Podíval bych se na tu situaci v Evropě. I když my se počítáme řekněme k té severozápadní části, kde to funguje, nebo by mělo fungovat nejlépe, tak i tam teď poslední analýza nejúspěšnější marketingové televize nebo privátní, kde se nejvíce vydělává RTL, v posledních dvou letech dosáhla maximálních zisků, ale začala strašně ztrácet posluchače, takže ta analýza z posledních dnů k tomu výročí ukazuje, že kdyby šli tímhle trendem, to znamená ty docu soap, to jsou ty mýdlové opery dokumentární, které píšou redaktoři, ale hrají v tom nezaměstnaní, prostě je to skoro zadarmo produkovaná blbost, tak by se dostali za totálně do propad, protože ten trh je v tomhle neúprosný. I lidi, co se pak na to dívají, protože to jsou ti samí, co to točí, tak samozřejmě nemají vůbec žádné peníze, čili ona jim tam nejde ta inzerce. A najednou vlastně celý ten model, na kterém oni vydělávali, a jim je to jedno, oni to klidně zase prodají a koupí si třeba palírný lihu, ale v tomhle je to prostě když my se snažíme tyhle metody napodobovat a všechno dělat tak levně, tak v tom je jedna velká past pro média, protože tím odradíme ty cílové skupiny, které vůbec nám přináší tu inzerci a peníze, ze kterých ta média vlastně žijí. To je jenom ta poznámka k té evropské situaci.

A teď k nám tady. já si myslím, že to rozdělí ty změny do dvou fází. První je, že nepotřebujeme žádné legislativní změny, chce to jenom vůli ke změně, která jde zevnitř té redakce, nebo těch redakcí, nebo institucí veřejnoprávních a to je prostě sestavit a sepsat ten redaktorský a dramaturgický kodex, nepotřebujeme vůbec nikoho, já už jsem televizi donutil, že si to nechala přeložit z ORF, je to strašně jednoduché. Ale samozřejmě to chce se o to začít starat, zvolit ty

mluvčí a tak dále, prosazovat tu vnitřní paralelní strukturu, která bude partnerem spolu s odbory legálním toho ředitele a on na to bude muset reagovat, to prostě nemůže nechat jen tak. A druhá věc že záleží vlastně na parlamentu. to, aby se změnil ten zákon do nejpříjemnější podoby, a ten půdorys té společnosti už to umožňuje. Samozřejmě byla šance na nějakou hlubší změnu. V té mezifázi, než k tomu dojde, myslím, že má pravdu Martin Komárek, že ty změny budou velice drobné. Těžko od toho očekávat víc.

Kdyby se opsal důsledně ten německý zákon, tak je to jasné. jak jsem to říkal, ty politické strany, odboráři, univerzity, církve a ta občanská sdružení, která by vyjmenovával zákon, každý by tam vysílal zástupce a měl by zájem, aby tam byl co nejkvalifikovanější jejich zástupce – to znamená právníci, docenti. U nás máme jenom jednoho profesora, Jana Jiráka, a ten už by nám tam nešel určitě... Je třeba ale hledat v tomhle okruhu, to já si myslím že je jediná šance. Za tohoto stavu já si myslím, že ty strany tam budou chtít mít spíš ty věrné, než aby se tam dostali ti odborníci, to budou vždycky výjimky. zvlášť když to vidíme tady na tom Petrovi Dvořákovi, který je velký technolog moci. On je schopen přes ty PR agentury lobovat v parlamentu i tam tlačit lidi, které on chce a dá do toho miliony. Takže to už je jako o něčem jiném, my stojíme proti naprosto zorganizované technokratické která umí ty manipulace a ty cesty ovládá, takže tady žádné naivní ideály se proti tomu nedají stavět.

Milan Šmíd

Já bych si ještě rád objasnil své motivy. To, že se dostávám do rozporu třeba s Pavlínou, to že teda analyzuji ty texty...

A to že se mi tedy vůbec nelíbilo, jak to podání bylo řešeno. To dělám proto, že mi záleží na tom, aby veřejnoprávní služba existovala a měla určité renomé. Naopak ta aféra celá může být zneužita a může poškodit vysílání veřejné služby. Já souhlasím s tím, že redaktoři měli právo jít na Radu. Nechápu, kdo to zveřejnil a dal to tisku a nechápu, proč Rada na místo toho, aby se uchopila své povinnosti a pozvala si tam ty strany spolu a začala to nějakým způsobem

řešit, tak to v podstatě předala generálnímu řediteli. Proto to dopadlo tak, jak to dopadlo a jsme tedy u problému té Rady.

A bohužel já k tomu můžu jen říci jen to, že 22 let, 23 let, já jsem napsal knížku Televize desetiletí, což je 1989, já se se podílel na první legislativě, která byla o vysílání. Já jsem už naprostý skeptik, protože všechno, co mohlo být řečeno, zákony byly přeloženy... Neustále se objevuje již dávno objevené. Prosím vás, tady jste položil otázku, jděte do parlamentní knihovny, je tam studie o veřejnoprávních televizích, kterou jsem udělal před dvěma roky, je tam všechno.

Ten německý model má tu výhodu, nebo ten český model je v podstatě zpackaný, který se tenkrát vytvářel v roce 1991 tím, že se opisovalo z jednoho zákona do druhého . a bohužel to dopadlo tak, že všichni ti členové Rady byli voleni z jednoho místa, jako z Parlamentu. tam to začalo, že to mělo být ze tří míst. další problém – zpočátku ta funkce byla neplacená, tehdy měl jako první předseda G měl asi dva a půl tisíce, jinak všichni dostávali podle zákona jenom cestovní náhrady. celé se to zvrtilo, když první rada skončila, nastoupili Jiráček, Köpplová a všichni tihle tlačeni tenkrát Odou a náhle se změnil zákon a najednou ti lidé dostávali peníze na úrovni běžného průměrného výdělku. V tom okamžiku se to stalo trafikou. a problém těch rad není v tom, že se tam dostanou s nějakýma politickýma tlačenkami, pokud ten člověk je rozumný a pokud se seznámí s tou problematikou a pokud je ochoten kopat, tak možná potom se dostane do rozporu s těmi, co ho tam vyslali. A on k tomu nemá odvahu, protože tady máme v zákoně velice snadnou odvolatelnost rady, já jsem také na to zíral, protože když byla odvolaná první tehdy Jiráčková rada, protože neposlechla politiky a že tam dala Chmelíčka místo Kamila Čermáka, který byl silně tlačěn Langerem atd.

Já jsem se domníval, že znění zákona bylo, že pokud v průběhu šesti měsíců parlament rozhodne, že televize neplní veřejnou službu, je rada odvolána jako celek. to odvolání proběhlo tak, že ze šesti měsíců byl jeden den. v pátek

dopoledne jedno, v pátek odpoledne druhé odvolání a pak šla Rada k Brdíčkům. Následkem toho vlastně přišla ta rada, která způsobila televizní krizi, to byla jasně zpolitizovaná rada...

A já už to nebudu dál povídat. chci říci řešení, existují. německý model má tu výhodu, že tam těch veřejnoprávních institucí jsou tři pilíře – intendant, správní rada a rundfunkrat. Rundfunkrat je přesně jak tady říkal Karel Hvížd'ala, ten je neplacený, jednou za čtyři měsíce sledují atd. A jsou to skutečně zástupci veřejnosti. A je tady správní rada, která svým způsobem omezuje, dělí se o to řízení veřejnoprávních institucí a tam jsou ti odborníci. ale do té správní rady tam volí i odbory, část volí ten rundfunkrat, v Bavorsku tam dokonce volí i politiky, ne všude ale. A tento triangel, ten zajišťuje balanc sil, že je tam jak veřejnost, mohou tam být třeba i ženy v domácnosti v té velké rundfunkrat. pak je tady odborná správní rada a ředitel a v tom se to jako balancuje.

Prosím vás, já to říkám, píšu dvacet let, nikdo si toho nevšiml, tu zprávu, kterou jsem udělal pro parlament, dostal jsem děkovaný dopis pana Menzela, že to je teda pěkné a to bylo všechno.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Martina Černotová

Obor: Sociální a mediální komunikace

Forma studia: prezenční

Název práce: Etický kodex České televize

Rok: 2014

Počet stran textu bez příloh: 68

Celkový počet stran příloh: 34

Počet titulů české literatury a pramenů: 15

Počet titulů zahraniční literatury a pramenů: 1

Počet internetových zdrojů: 26

Vedoucí práce: ThDr. et PhDr. Radek Mezuláník Ph. D.